

Π. Π Ε Τ Ρ Α

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΖΑ

ΓΙ ΑΠΑΓΓΕΛΙΑ

ΣΕ ΓΙΟΡΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ, ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗ-
ΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΣΕΙΡΑ ΠΡΩΤΗ

ΑΘΗΝΑΙ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΖΗΚΑΚΗ
ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

1928

Π. Π Ε Τ Ρ Α

420X5

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΖΑ

ΓΙ ΑΠΑΓΓΕΛΙΑ

ΣΕ ΓΙΟΡΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ, ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗ-
ΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΣΕΙΡΑ ΠΡΩΤΗ

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΖΗΚΑΚΗ

ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

1928

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΖΑ ΓΙ ΑΠΑΓΓΕΛΙΑ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ

Εἶναι ἀλήθεια πὼς πολλὲς—καὶ καλὲς οἱ περισσότερες—Συλλογὲς ποιημάτων ἔχουν ἰδῆ τὸ φῶς ὡς τὰ τώρα, μὲ σκοπὸ νὰ διευκολύνουν τοὺς κ. Δασκάλους νὰ διοργανώσουν σχολικὲς γιορτές. Καὶ ὅμως συχνὰ ἀκούονται παράπονα ἐκ μέρους των, πὼς δὲ βρίσκουν στὶς συλλογὲς αὐτὲς τὰ κατάλληλα ποιήματα—τοῦλάχιστο σὲ ἀρκετὸ ἀριθμὸ—γι' ἀπαγγελία στὶς γιορτές των. Συμβαίνει ἐπίσης, ὅχι λίγες φορὲς, καὶ οἱ κρίσεις τῶν ἀκροατῶν νὰ εἶναι ὅχι πολὺ εὐμενεῖς γιὰ τὸ εἶδος καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν ποιημάτων, ποὺ ὑποχρεώνονται μικρὰ παιδιὰ, 7—12 χρονῶν, νὰ τ' ἀπαγγέλουν. Οἱ σχολικὲς γιορτὲς ἀποτυχαίνουν ἔτσι πολλὲς φορὲς, ἂν καὶ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοὺς ξοδεύονται τόσοι κόποι ἀπὸ μέρους τῶν Δασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν. Ἐμεῖς τὴν ἐξήγησι τοῦ ὅχι, φυσικά, καὶ εὐχαρίστου αὐτοῦ φαινομένου βρίσκομε κυριώτατα στὰ ἑξῆς :

1. Τὸ κάθε ποίημα, ὅσο ἐπιτυχημένο κι ἂν εἶναι ἀπὸ ἀπόψεως στίχου καὶ περιεχομένου, δὲν ἦμπορεῖ νὰ εἶναι πάντα καὶ κατάλληλο γι' ἀπαγγελία σὲ σχολικὲς γιορτὲς καὶ μάλιστα ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ κ' ἐμπρὸς σὲ ἀκροατήριον συνήθως ὅχι ἀναπτυγμένο καὶ πολὺ.

2. Ὅσο τὸ παιδί εἶναι μικρότερο—τόσο καὶ τὸ ποίημα πρέπει νὰ εἶναι, κατὰ τὸ δυνατόν, σαφέστερο στὴν ἔννοια καὶ φαιδρότερο στὸ περιεχόμενο. Νὰ τέρπη καὶ νὰ διδάσκη. Νὰ εἶναι καὶ σύντομο ὅσο ἢμπορεῖ—καὶ νὰ μὴ κουράζῃ τὸν ἀκροατή. Καὶ ἀκόμα : τοῦ μεγαλύτερου παιδιοῦ τὸ ποίημα ἢ τὸ διήγημα πρέπει νὰ γεννᾷ ἐνθουσιασμό, καὶ νὰ προκαλῆ αἰσθήματα εὐγενικὰ καὶ φρόνημα γενναῖο· νὰ δονῆ τὶς χορδὰς τῆς καρδιᾶς...

3. Δὲν δίνεται ἡ πρέπουσα σημασία στὴν ἀπαγγελία τῶν πεζογραφημάτων. Κατὰ τὴ γνώμη μας, τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ ἀσκοῦνται στὴ διήγησι—σὲ φυσικὴ ὁμιλία—ἐμπρὸς μάλιστα σὲ ἀκροατήριον. Ἡ καλὴ διήγησις, καταλλήλου, γιὰ ὠρισμένη περίστασι, πεζογραφήματος, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιθυμητὴ ποικιλία σὲ μιὰ γιορτὴ πανηγυρικὴ, διαθέτει καὶ τὸ ἀκροατήριον πρὸς εὐχάριστα κ' ἔχει καὶ μορφωτικὴ ἀξία ὄχι ὀλίγη. Καλὴ στάσις τοῦ σώματος, κατάλληλος τόνος τῆς φωνῆς, πὸν θὰ ποικίλλῃ ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου τοῦ πεζογραφήματος, οἱ ἀπαραίτητες—καὶ σεμνές—χειρονομίες κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν (διηγήματος, χαρακτηρισμοῦ ἢ περιγραφῆς) τέρπουν τὸ Κοινό. Καὶ τὰ παιδιὰ μὲ τὸν καιρὸ καὶ σιγὰ-σιγὰ ἀποκτοῦν τὴν εὐχάριστη καὶ ὠφέλιμη συνήθειαν τῆς π ρ ὀ ἀ κ ρ ο α τ η ρ ί ο υ ὁμιλίας.

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὶς ἀπόψεις μας αὐτὲς ἐπιχειρήσαμε νὰ καταρτίσωμε Συλλογὴ ἀπὸ ποιήματα καὶ πεζά, κατάλληλα γι' ἀπαγγελίαν σὲ σχολικὰς γιορτὰς. Τὴν πρώτην σειρὰ τῆς συλλογῆς μας δίνομε σήμερον στοὺς κ. Δασκάλους καὶ τοὺς μαθητάς των. Ἄν

ἐπετύχαμε ἢ ὄχι θὰ τὸ δείξει ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ὁ χρόνος. Μεγάλα—σχετικῶς—ποιήματα καὶ πεζογραφήματα ἔχομε στὴ Συλλογὴ ὀλίγα, καὶ αὐτὰ προορίζονται, φυσικά, γιὰ μεγαλύτερα παιδιὰ. Στὸ Γ' καὶ Δ' μέρος ἐδώσαμε μεγαλύτερη θέσι σὲ πατριωτικοῦ περιεχομένου ποιήματα καὶ πεζά. Ὑστερα ἀπὸ τὴ μεγάλη μας στρατιωτικὴ—Ἐθνικὴ—συμφορὰ καὶ κοντὰ στὴν ἀπειλὴ τῶν φαρμακερῶν ἀναθυμιάσεων τοῦ κομμουνισμοῦ, ποὺ σιγοβράζει ὕπουλα ἐδῶθε-κεῖθε, ἐπιβάλλεται, νομίζομε, ἡ τόνωσις τοῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος μὲ κάθε μέσο καὶ σὲ κάθε εὐκαιρία.

Ἄν ὁ Δάσκαλος ἔχη τὴν καλὴ συνήθεια—γιὰ νὰ ἐπιτύχη συνάφεια καὶ συνεργασία σπιτιοῦ καὶ σχολείου—νὰ διοργανῶνῃ συχνὰ σχολικὰ γιορτὲς, ἡμπορεῖ καὶ πρόπει νὰ δίνη στὰ παιδιὰ γι' ἀπαγγελία κομμάτια καὶ ἀπὸ ἄλλα μαθήματα. Θρησκευτικά, Ἱστορικά, Φυσικά...καὶ Μαθηματικὰ ἀκόμα. Ἐνα πείραμα π. χ. Φυσικῆς ἢ Χημείας μὲ τὴ σχετικὴ κατάλληλη—ἐπαγωγικὴ—περιγραφή του ἀπὸ τὸν μαθητὴ, ποικίλλει τὴ γιορτὴ, τέρπει καὶ μορφώνει τὸ ἀκροατήριον καὶ μάλιστα στ' ἀπόκεντρα χωριά. Ἡ κοινωνία ἔτσι διατίθεται εὐμενέστατα γιὰ τὸ σχολεῖο καὶ τὸν ἐργάτη του.

Ὁ καλὸς λοιπὸν Δάσκαλος πολλὰς φορὰς τὸ χρόνο θὰ διοργανῶνῃ γιορτὲς—συναθροίσεις γονέων καὶ κηδεμόνων—στὸ σχολεῖο του, ἢ θὰ δίνη εὐκαιρίες καὶ εὐκολίας στὰ παιδιὰ νὰ διοργανῶνουν αὐτὰ—οἱ μαθητικὲς κοινότητες—τὶς γιορτὲς. Δὲ θὰ περιμένῃ ὅμως τὶς τελευταῖες ἡμέρας νὰ παρασκευάσῃ τὴ γιορτὴ. Γιατὶ ἔτσι καὶ τοὺς μαθητὰς του θὰ κουράσῃ

καὶ τὸ πρόγραμμα θὰ βλάβῃ. Γι' αὐτό, καὶ γιὰ νὰ
ἐξοικονομήσῃ χρόνον, δὲ θὰ διστάσῃ νὰ δώσῃ τὴ
Συλλογὴ καὶ στὰ παιδιά, τοῦλάχιστο στὰ πιὸ εὔπορα.
Χάριν ἀκριβῶς τῶν παιδιῶν δίνομε τὴ Συλλογὴ μας
στὴ δημοσιότητα κατὰ μικρὰ τεύχη. Ἐλπίζομε πὼς
θὰ τύχωμε τὴ θερμὴ ὑποστήριξι τοῦ Δασκαλικοῦ κό-
σμου. Γι' αὐτὸ τὸν εὐχαριστοῦμε ἀπὸ πρῶτα καὶ
διατελοῦμε

Ἀθήνα 1—1—28

μὲ ἐκτίμησι πολλή

Π. ΠΕΤΡΑ

Α΄

ΓΙΑ ΜΙΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ

1. ΠΩΣ ΗΘΕΛΑ

Πώς ἤθελα γατί κ' ἐγὼ
ἄχ ! νάμουν γεννημένο,
μὲ τὸ φεγγάρι νὰ γυρνῶ,
στὰ δέντρα ν' ἀνεβαίνω !

Δὲ θάχανα χρυσὸν καιρό,
κάθε στιγμή ν' ἀλλάζω,
ἢ νὰ πηγαίνω στὸ σχολεῖο
ἢ σπíti νὰ διαβάζω.

"Ἄν ἤθελα ποτὲ δουλειά,
τὸ τόπι θὰ κυλοῦσα,
καὶ ποντικᾶκια καὶ πουλιὰ
θὰ τσάκων' ἂν πεινοῦσα.

"Ἄν εἶχα πάλι τεμπελιά,
νά ! θὰ κουλουριαζόμουν,
καὶ δίχως ἔγνοιες, στὴ φωτιά
κοντὰ θὰ ζεσταινόμουν.

Μὰ ξέχασα. . . γιὰ δὲς ἐκεῖ !
"Ἄν ἤμουνα γατάκι,
θᾶμουν τῆς μάνας μου παιδί ;
Γιὰ σκέψου αὐτὸ λιγάκι !

2. ΚΟΡΙΤΣΑΚΙ ΚΑΙ ΓΑΤΑΚΙ

Μιά ημέρα κοριτσάκι,
Χαρωπό σαν άγγελάκι !
Στά χεράκια του κρατούσε
Τό γατάκι και γελοῦσε
Τό σφιγγε στὴν άγκαλιά του·
—Μή ! — τοῦ φώναζ' ἡ μαμά του.

Πώπω ! πώπω ! τὸ καημένο !
Τὸ μικρό, τὸ χαηδεμένο !
Ἔλα ἔδῳ, χρυσό μου, ἔλα
Νά σοῦ δέσω μιὰ κορδέλλα·
Και τὸ ἔκαν' ἄνω κάτω·
—Μή ! — τοῦ φώναζ' ἡ μαμά του.

Τό παιρνε και τὸ φιλοῦσε
Στὸ λαιμὸ τὸ γαργαλοῦσε,
Τοῦ τσιμποῦσε τὴν οὐρά του
Και τοῦ τράβαγε τ' αὐτιά του·
Κι ἔταν τό ἔφερν' ἄνω κάτω
—Μή ! — τοῦ φώναζ' ἡ μαμά του.

Νιάου νιάου ! τὸ γατάκι
Κι ἄνοιγε τὸ στοματάκι
—«Ὅχι ! ὄχι, δὲ σ' ἀφίνω»—
Πάλι τοῦλεγε ἐκεῖνο . . .
Νιάρρ !! τοῦ σφίγγει τὴν οὐρά του.
—Μή ! — τοῦ φώναζ' ἡ μαμά του.

Τὸ γατάκ' ἀπ' τὸ θυμό του
Τοῦ κεντᾶ ! . . . τὸ πρόσωπό του
Κλαίει τώρα καὶ φωνάζει
Ἄχ ! τί πόνο δοκιμάζει !
Πῶς κυλοῦν τὰ δάκρυά του !
—«Βλέπεις ; »—τοῦπε ἡ μαμά του.

Μὴ τὰ ζῶα βασανίζης
Μὴ κτυπᾶς καὶ τυραννῆς
Ἵποφέρουν καὶ ἐκεῖνα
Ὅπως σὺ, μικρήμ', πονῆς.

3. Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ

»Γιωργάκη, πάλι μ'ἄρχισες τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια...
»Μάθαινε πρῶτα σὰν νερὸ τὸ μάθημά σου καὶ καιρὸ
»θὰ ἔχης γιὰ παιχνίδια....
Αὐτὰ καὶ ἄλλα ἔλεγε στὸ Γιώργο ἡ μαμά του,
Μὰ ὁ Γιωργάκης ὄλ' αὐτὰ τὰ νόμιζε γιὰ χωρατὰ,
καὶ δός του τῆ δουλειά του.

Μόλις στὸ σπίτι ἔφτανε ἀπ' τὸ σχολειό, πετοῦσε
τῆ σάκκα του σὲ μιὰ γωνιά,
καὶ ἔτρεχε στὴ γειτονιά, καὶ καρυδιές χτυποῦσε.
—«Γιωργάκη, ἔλα διάβασε, μὴν τρέχης ὄλο ἔξω...»
—«Μαμά μου, τώρα δὲ μπορῶ, ἔχω γιὰ διάβασμα καιρὸ,
μισὴ στιγμὴ θὰ παίξω.»

Μιά βραδιά τὸν ἔκαμαν καὶ στρατηγὸ οἱ ἄλλοι
μὲ ξύλινο σπαθὶ κοντό, καὶ μὲ χαρτένιο τρικαντὸ
ἀπάνω στὸ κεφάλι.

Τότε νὰ βλέπατε χαρὲς ὁ Γιώργος καὶ καμάρι !
Ἐκείνη τῆ χρυσῆ βραδιά τὸν λέγαν ὅλα τὰ παιδιὰ
—τὸ πρῶτο παληκάρι !

Μὰ μόλις μπῆκε σπῆτι του κουνώντας τὰ φτερά του,
μὲ ἓνα ξύλο νὰ καὶ νὰ, τὸν ἔκαμε στ' ἄληθινὰ
—Στρατάρχη ἢ μαμά του.

4. ΤΟ ΒΑΤΡΑΧΙ

Ἐνα βατράχι μιὰ φορὰ
—μὲ τὴν κοντὴ νουρά του—
ἐβγήκε ἔξω στὴ ξηρὰ
ἀπ' τὰ βαθειὰ νερά του.

Μὰ ἔκει ποὺ πήδαγε ταχὺ
στέκεται καὶ θαυμάζει—
βῶδι μεγάλο καὶ παχύ
πουρχότανε μὲ νάζι.

Κι' εὐτὺς τοῦ ἦρθε στὸ μυαλό,
βῶδι κι αὐτὸ νὰ γίνη,
καὶ μπλοῦμ μὲ μιᾶς μεσ' στὸ νερὸ
πηδᾷει κι ὅλο πίνει...

Πίνει ρουφάει τὸ τρελλό !..
σὺν τὸ ἄσκι φουσκώνει !...
Καὶ σιγαλὰ—σ' ἕναν καιρὸ—
σκάζει καὶ κακαρώνει !...

5. ΤΑ ΤΡΙΑ ΜΥΡΜΗΓΚΙΑ

Μικρὸ μυρμήγκι, τόσο δὲ μικρούτσικο,
ρεθίθι μεγαλούτσικο,
νὰ σύρη δὲ μποροῦσε μὲ τὸ στόμα του,
μὲ πόδια καὶ μὲ σῶμα του.

Δὲν τὸ μποροῦσε, μὰ δὲν ἀπελπίστηκε·
σὲ πέτρα συλλογίστηκε-
ψηλὴ ν' ἀνέβη· κ' ἔτσι τὰ ματάκια του-
δὺὸ βλέπουν ἀδερφάκια του.

Τρεχάτο κατεβαίνει, σὺν πετούμενο,
κι αὐτὰ τοὺς λέει χαρούμενο :
—Ἐλάτε χέρι-χέρι νὰ μοῦ δώσετε,
κάτι βαρὺ μαζί μου νὰ σηκώσετε...

Κ' οἱ τρεῖς τώρα πᾶνε στὴ φωλίτσα τους-
τὸ σπόρο, κ' ἡ καρδίτσα τους
παντοτεινὰ νὰ ζοῦν μ' ἀγάπη ὠρκίστηκε,
καὶ πιά ποτὲ κανεὶς τους δὲ χωρίστηκε.

6. ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ ΚΙ ΑΡΑΧΝΗ

Ντυμένη στα μεταξωτά
λέει ή πεταλούδα στην άραχνη :
—Με τόσα πόδια χνουδωτά-
πανί που ύφαίνουνε σαν άχνη-
και τοῦ κορμιού σου τήν ασκήμια-
νά δέρνηη αφήγεις τόση γύμνια ;
Κάλλιο είχα νάμενα σκουλήκι
παρά ένα τέτοιο ρεζιλίκι...

Κι όμως ! Όλη μέρα παλεύω,
διχτάκι ύφαίνω και ψαρεύω...
Και μήν περιγελάς τή γύμνια-
του δουλευτή, σ'ά ν είναι τίμια.

7. Ο ΧΟΡΟΣ ΤΗΣ ΧΕΛΩΝΑΣ

Μιά φορά κ' έναν καιρό
έστησ' ό λαγός χορό,
και τ' άηδόνι τραγουδοῦσε
μέ φωνή μελωδική,
κι ό λαγός χοροπηδοῦσε
κι όλοι έθαύμαζαν έκεϊ.

Μιά χελώνα τόν θωρεϊ
και ζηλεύει—και θαρρεϊ
πώς χορό κ' εκείνη ξέρει.

καὶ φωνάζει στὸ λαγὸ:
— Ἔλα πιάνσε μ' ἀπ' τὸ χέρι
νὰ σ' ἀκολουθῶ κ' ἐγώ.

Ὁ λαγὸς καιρὸ δὲ χάνει,
ἀπ' τὸ χέρι τῆς τὴν πιάνει
καὶ χορεύοντας πηγαίνει
καὶ τὴ σέρνει καὶ γελᾷ.
Μὰ ἡ χελώνα φορτωμένη
πέφτει καὶ κατακυλᾷ.

8. Ο ΨΕΥΤΟΓΙΑΤΡΟΣ

Γάτος σὺν ἔμαθε
πὼς κάποιες ὄρνιθες
βαριά ἀρρωστήσανε,
γιατὶ δὲ βρῖσκανε
νὰ πιοῦν νερό,
τρέχει ὁ παμπόνηρος,

γιατρὸς ἐντύθηκε,
γυαλάκια φόρεσε
καὶ λέει στὶς ὄρνιθες
μὲ σοβαρό :

«Καλὲ γειτόνισσες,
τί μοῦ ἐπάθατε ;
Πῶς εἰστε σήμερα ; ...
Τώρα μοῦ τόπανε

κ' ἔτρεξα εὐτύς».
Μ' αὐτές, σὰν ἔξυπνες,
τοῦ ἀποκριθήκανε :
«Σὰ θές, ψευτόγιατρε,
καλά γὰ γίνωμε
μὴν ξαναρθῆς».

9. Ο ΠΟΝΤΙΚΟΣ

Εἶπαμε λόγια πολλά,
ἄς ποῦμε καὶ μιὰν ἀλήθεια.
Φορτώσαμε τὸν ποντικὸ
ἐννιὰ κιλά ρεβύθια
σαράντα κολοκύθια.
Τὰ κολοκύθια εἶχαν νερὸ
καὶ τὸ νερὸ βατράχια,
καὶ τὰ βατράχια λάλαγαν
κι ὁ ποντικὸς ἐσκιάχτη
καὶ τὸ φορτίο τόριξε
καὶ πηλαλώντας φεύγει,
Μέσα στ' ἀμπάρια τρύπωσε
κι' ἦ μάνα του τοῦ λέει :
«Ποῦ πᾶς, παιδί μου, πόντικα ;
ποῦ πᾶς, καλέ, Ζαφείρη ;
— «Πᾶω στὴν Πόλη γι' ἄρματα
καὶ στὴ Φραγκιά γιὰ ροῦχα !

10. Ο ΓΕΡΟΣ
ΚΑΙ ΤΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΙΑ

Δαλοῦσε ὁ πετεινὸς καὶ ξύπναε τὸ γέρο
ποῦ φύλαε τὸν κῆπο
μὲ τὰ τριανταφυλλάκια.

Ἦρθε ἡ ἀλεπού κι ἔφαγε τὸν πετεινό.

Ἦρθε κι ὁ σκύλος κι ἔφαγε τὴν ἀλεπού.

Ἔπεσε τὸ ξύλο καὶ σκότωσε τὸ σκύλο.

Ἄναψε ὁ φούρνος κι ἔκαψε τὸ ξύλο.

Ἦρθε τὸ ποτάμι κι ἔσβησε τὸ φούρνο.

Ἦρθε κι ἓνα βόδι κι ἔπιε τὸ ποτάμι.

Ἦρθε κι ἓνας λύκο: κι ἔφαγε τὸ βόδι.

Ἦρθε τὸ τουφέκι καὶ σκότωσε τὸ λύκο :

ποῦ ἔφαγε τὸ βόδι,
ποῦ ἔπιε τὸ ποτάμι,
ποῦ ἔσβησε τὸ φούρνο,
ποῦ ἔκαψε τὸ ξύλο,
ποῦ σκότωσε τὸ σκύλο,
ποῦ ἔφαγε τὴν ἀλεπού,
ποῦ ἔφαγε τὸν πετεινό,
ποῦ ξύπναγε τὸ γέρο,
ποῦ φύλαγε τὸν κῆπο,
μὲ τὰ τριανταφυλλάκια.

11. Ο ΠΟΝΤΙΚΟΣ ΜΕ ΤΟ ΦΙΤΙΛΙ

Ντίλι—ντίλι—ντίλι. . .

Πέρασε ὁ ποντικὸς

καὶ πῆρε τὸ φιτίλι

μέσ' ἀπ' τὸ καντήλι,
ποῦ ἔφεγγε καὶ κένταγε
ἢ κόρη τὸ μαντίλι.
ντίλι, ντίλι, ντίλι.

Ἦρθε καὶ ἡ γάτα.
κι ἔφαγε τὸν ποντικό,
ποῦ πῆρε τὸ φιτίλι,
μέσ' ἀπ' τὸ καντήλι,
ποῦ ἔφεγγε καὶ κένταγε
ἢ κόρη τὸ μαντίλι,
ντίλι, ντίλι, ντίλι.

Ἦρθε καὶ ὁ σκύλος
κι ἔπνιξε τῇ γάτα,
ποῦ ἔφαγε τὸν ποντικό,
ποῦ πῆρε τὸ φιτίλι
μέσ' ἀπ' τὸ καντήλι,
ποῦ ἔφεγγε καὶ κένταγε
ἢ κόρη τὸ μαντίλι
ντίλι, ντίλι, ντίλι.

Β'

ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ

12. Η ΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ

Ὁ καλὸς σου μπάρμπα Δῆμος
ξεσπαθώνει μὰ φορά,
«—γιατί τάχατες στὸν κόσμο
νὰ μὴν εἶν' ὄλα σωστά ;

Δὲς ἐκεῖ τί κολοκύθι
κάνει ἢ κολοκυθιά,
κάτι τι σὰν καρυδάκι
ἢ ψηλὴ βαλανιδιά.

Σύντροφο εἰς τὴ δουλειά σου,
Θεέ, ἂν ἔπαιρνες κ' ἐμέ,
—μὰ ν' ἀκούονταν λιγάκι
κ' οἱ δικές μου συμβουλές—

Θᾶβλεπες τὰ κολοκύθια
πόσο θᾶκαμνα μικρά. . .
κάθε ὅμως βαλανίδι
τὸ μικρότερο κι ὀκᾶ!»

Πάνω κεῖ στὴ φλυαρία,
ἀπ' τὸ δέντρο τὸ ψηλό,
φράπ ! ἓνα βαλανιδάκι
στὸ κεφάλι τ' ἀδειανό !

Καὶ τὸ μάτωσε. . . "Ἄν εἶχε
βάρος μόνο μιᾶς ὀκᾶς
θὰ τὴν πάθαινε στ' ἀλήθεια
ὁ καλὸς μας λογαράς !

13. ΒΟΣΚΟΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑ

1. Ἐξω βόσκει ὁ μικρὸς βοσκὸς τ' ἀρνιά του
κι εἶναι θρόνος του τὸ πράσινο χορτάρι
καὶ χρυσάφι χύνει ὁ ἥλιος σὰ μαλλιά του,
γιὰ κορώνα τ' ἀργυρὸ ἔχει φεγγάρι.

Μὰ τί σκέπτεται ἄραγε ὁ βοσκός,
σὰν τὸ θράδου μένη σκεπτικὸς,
κι ἔχη στὸ χέρι ἀκουμπισμένο τὸ κεφάλι ;
«—τῶν παλατιῶν ζωὴ τρελλή
μέσ' στὸ χρυσάφι τὸ πολὺ.

Ἵπάρχει τάχα εὐτυχία πιδ μεγάλη ;»

- 2.—Ἡ μικρὴ βασιλοπούλα εἶναι κλεισμένη,
στὸ ψηλὸ της, τὸ μαρμάρينو παλάτι,
σὲ διαμάντια, σὲ χρυσάφια εἶναι ντυμένη,
μὲ διαμάντια ποὺ θαμπώνουε τὸ μάτι.

Καὶ ὅμως τί νὰ σκέπτεται ἡ φτωχὴ
ὅταν μένη λίγο μοναχὴ,
μέσ' τῶν γιορτῶν, τῶν τελετῶν τὴν τόση ζάλη ;
«—Ζωὴ γλυκειὰ στὴν ἐξοχὴ,
μὲ ξένοια κ' ἥσυχη ψυχὴ.

Ἵπάρχει τάχα εὐτυχία πιδ μεγάλη ;»

14. Ο ΓΚΙΟΝΗΣ

Ἦταν δυὸ ἀδέρφια πάντ' ἀγαπημένα,
πρόβατα βοσκούσαν σ' ἄρχοντα μεγάλο
Γκιόνη λέν τὸν ἕνα,
Δῆμο λέν τὸν ἄλλο.

Μιά φορά ὁ Γκιόνης δυὸ ἀρνάδες χάνει,
ψάχνει, δὲν τις βρῖσκει, τριγυρνᾷ καὶ κλαίει·
ἔρχεται στὴ στάνη
τ' ἀδερφοῦ καὶ λέει.

Ἔτυχεν ἐκεῖνος στὴν κακὴ του ὥρα,
ἄδικα χολιάζει, σὺν θεριὸ θυμῶνει,
τὸ μαχαίρι φόρα ! . . .
καὶ τότε σκοτώνει.

Οἱ ἀρνάδες ἤρθαν στὸ κοπάδι πάλι,
κι ὁ φονιάς τις βλέπει, στέκεται κρυμμένος,
γέρνει τὸ κεφάλι
μετανοημένος.

Κι ὁ Θεὸς τὸν εἶδε νὰ χτυπᾷ τὰ στήθη,
κλαίει νύχτα μέρα, θέλει νὰ πεθάνη
καὶ τὸν ἐλυπήθη
καὶ πουλὶ τὸν κάνει.

Καὶ γι' αὐτὸ τὸ βράδυ ἅμα σκοτεινιάζει
τὸ πουλὶ θλιμμένο στὸ δεντρὶ скаλῶνει
καὶ τὴ νύχτα κράζει
Γκιόνη, Γκιόνη, Γκιόνη, Γκιόνη!..

15. Ο ΤΖΙΝΤΖΙΚΑΣ ΚΙ Ο ΓΡΥΛΛΟΣ

Εἶπε μιὰ νύχτα ὁ τζίντζικας τοῦ γρύλλου :
— Δὲν πᾶς καὶ σύ, καημένε, νὰ ἤσυχάσης,
ποὺ ὅλοι κοιμῶνται, κ' εἶσαι σὺ μονάχος
ὅπου περνᾷς τὴ νύχτα τραγουδώντας !

Ἄσωτε, ἀσώτου τέκνα, ποῦ ἀσωτεύεις
ἕναν πολῦτιμο καιρό, ποῦ ἠμπόρειες
νὰν τὸν οἰκονομᾶς γιὰ νὰ κοιμᾶσαι !
— Ναί, λέει ὁ γρύλλος, ἴσια κουβεντιάζεις·
λὲς τὴν ἀλήθεια· καὶ θαυμάζω μόνον
πῶς, τζίντζικας ἐσύ, μιλεῖς γιὰ γνώση,
γιὰ οἰκονομία καιροῦ, καὶ γιὰ ἡσυχία !
Δὲν εἶσαι σύ, ποῦ ὀλημερίς, στὸν ἴσκιον
ἐνὸς πράσινου δέντρου, τριζονίζεις
τραγουδία βαρετὰ καὶ δίχως τέλος ;
καὶ κουφαίνεις τοὺς κάμπους : καὶ ἀλαλιάζεις
τοὺς ἐργάτες ποῦ κάνουν τὴ δουλειά τους ;
κι ἐσπατάλησες πάντα τὸν καιρό σου
τραγουδώντας ἀμέριμνα ὅλη μέρα ;
Πῶς ἤλθες τώρα ἀπάνου ἀπ' τὸ κλαρί σου,
νὰ διδάξης ἐμᾶς σιωπή, ἡσυχία,
οἰκονομία καιροῦ, φρόνηση, γνώση ;
ᾠ τζίντζικά μου ! καὶ συμπάθησέ με,
συμπάθησέ με, στὸ λέω πάλε μά...
θέλεις νᾶχης δικαίωμα νὰ ὀρμηνεύης ;
Κάνε σὺ πρῶτος ὅσα συμβουλεύεις.

16. Οἱ Δυο Γαΐδαροι

Δυὸ γαΐδαροι μαλώνανε σὲ ξένον ἀχερῶνα,
δίνουν κλωτσὲς συχνὲς πυκνὲς
χαλοῦν τὸν κόσμ' ἀπὸ τίς φωνές,
δαγκάνει ὁ ἕνας τ' ἀλλουνοῦ τ' αὐτιά καὶ τὴ σιαγόνα.

- Ποιὸς σοῦδωσε τὴν ἄδεια ᾧ μέσα νὰ πατήσης ;
φωνάζει ὁ μαυρειδερός
καὶ ἀπαντᾷ ὁ σταχτερός :
- Καὶ σὺ μὲ τί δικαίωμα ἤρθες νὰ μὲ συγχίσης ;

Κ' ἐνῶ μπροστά τους εἶχανε πίτουρα καὶ κριθάρι,
ἄχερα, βίκο καὶ σανό,
στῆσαν καυγᾶ ἀληθινό,
καὶ δὲν τολμᾷ κανένας τους οὔτε μεζὲ νὰ πάρη...

Κι' ἀπ' τὸν πολὺ τὸ θόρυβο κι' ὁ νοικοκύρης φτάνει·
κρατᾷ ρόπαλο γερό,
χωρὶς νὰ χάση δὲ καιρὸ
τὰ δυὸ πλευρά τους μαλακᾷ σὰν τὴν κοιλιὰ τους κάνει.

Τοὺς φίλιωσε ἡ δυστυχία, ἡ πίκρα, τὸ φαρμάκι,
ἓνας τὸν ἄλλον χαιρετᾷ,
λένε πὼς ἦταν χωρατὰ,
κι' ἐπῆραν τὸν κατήφορο καὶ τρῶνε θυμαράκι...

17. ΑΛΕΠΟΥ ΚΑΛΟΓΡΙΑ

Σὰ δὲν εἶχε τί νὰ φάη
μιὰ ἀλεποῦ πονηρεμένη
ἀποφάσισε νὰ πάη
καὶ καλόγρια νὰ γένη.

Τρεῖς κοκόροι, πού δὲν ἔχουν
στὸ κεφάλι λίγη γνώση,
τὴν πιστεύουνε καὶ τρέχουν
τὴν εὐχή της νὰ τοὺς δώσει.

Μπαίνουν μέσα στὸ κελί της
τοὺς ἔομολογᾷ ἐκείνη
καὶ κουνᾷ τὴν κεφαλή της
καὶ συχῶρεση τοὺς δίνει.

Καὶ χωρὶς νὰ χάση ὥρα
καθὼς ἦταν πεινασμένη,
τοὺς ἀρπάζει, κι εἶναι τώρα
καὶ οἱ τρεῖς συχωρεμένοι.

18. ΠΟΝΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΛΙΟΝΤΑΡΙ

Κάτω σὲ δένδρου τὸν κορμὸ κοιμῶτανε λιοντάρι,
Ὅλομορφο, περήφανο, γεμᾶτ' ἀπὸ καμάρι.
Μ' ἀπὸ σιμά του ποντικὸς περνᾷ καὶ τὸ ξυπνάει,
Κι' αὐτὸ τὰ νύχια τ' ἀπλωσε τὸν ἄμοιρο νὰ φάη.
Πέφτει στὰ πόδια καὶ ζητᾷ τὴ χάρη τὰ τοῦ δώσει
Κι αὐτὸς τοῦ λέγ' ἕνας καιρὸς θάρθη νὰ τὸ πληρώση.

Ἐγέλασε περήφανα τὸ ὄμορφο λιοντάρι,
Καὶ ἄφησε τὸν ποντικὸ τὴ συντροφιά του ναῦρη.
Πέρασαν μέρες καὶ καιρὸς, καιρὸς δυστυχισμένος,
Καὶ μιὰ φορὰ ὁ λέοντας σὲ δίχτυα μπερδεμένος,
Εἶχε πιασθῆ ἀπὸ κυνηγούς κι ὁ ἔρημος δεμένος
Ἐστέναζεν, ἐμούγκριζε στὴ φυλακὴ κλεισμένος.

Ἄκουσ' ὁ γέρο ποντικὸς τὸ οὐρλιασμα καὶ τρέχει,
Νὰ δῆ σὰν τί ὁ λέοντας ὁ φίλος του νὰ ἔχη.
Δὲν ἔλησμόνησε ποτὲ τὴ χάρη ν' ἀποδώσῃ
Κ' ἔτρεξε τώρα ἀπ' τὸ σκληρὸ κίντυνο νὰ τὸ σώσῃ.
Καὶ μὲ τὰ δόντια τ' ἀρχινᾷ νὰ τρώγῃ τὸ σκοινὶ του
Καὶ πιά ἐλεύθερος πετᾷ ἀπὸ τὴ φυλακὴ του.

19. Τ' ΑΔΕΡΦΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΛΑΔΙΑ

Ἐνας γέρος γεωργὸς
εἶχε ἀμπελοχώραφα
κι εἶχε καὶ ὀχτῶ παιδιά
ποὺ ὅλη μέρα μάλωναν.
Ἀπ' τὴν πίκρα ὁ γέροντας
ἔπεσ' ἄρρωστος βαριά.

Τὰ παιδιά του φωναξε
γύρω στὸ κρεβάτι του,
κι εἶπε καὶ σφιχτόδεσαν
μὲ σκοινὶ ὀχτῶ κλαδιά :
« Ἄν μπορῆτε, σπάστε τὰ ! »

Ἐνας ἐδοκίμασε
κι ἄλλος, κι ἄλλος ὕστερα.
Ἄδικος ὁ κόπος τους ! »
« Λύστε τώρα τὰ κλαδιά
κι ἕνα ἕνα σπάστε τὰ !

Εὐκόλα ἕνα κλαδί
ἔσπασ' ὁ καθένας τους.
Τότε λέει ὁ γέροντας :

«Ένωμένα τὰ κλαδιὰ
οὔτε τὰ λυγίσατε,
χωρισμένα τὰ κλαδιὰ
κάθε χέρι τ'άσπασε.

«Γιοὶ καὶ παλικάρια μου,
τὴν εὐχὴ μου ν'ἄχετε,
ένωμένοι ζήσατε
δύναμη γιὰ ν'ἄχετε !»

Ἄδέρφια ένωμένα,
σπίτια εὐτυχημένα.

20. Ο ΠΕΡΗΦΑΝΟΣ ΚΑΠΝΟΣ

Εἶπ' ὁ καπνὸς μιὰ μέρα :

» — Μεγάλος θὰ γενῶ, θ' ἀνέβω στὸν αἰθέρα,
» θὰ πάω στὸν οὐρανό.

- » Καὶ πρῶτα θὰ πασχίσω μὲ κίνημα ταχύ,
- » τὰ σύννεφα νὰ σχίσω, ποὺ φέρνουν τὴ βροχή.
- » Κι ἀφοῦ τὰ ξεπεράσω, θ' ἀνέβω πιὸ ψηλά,
- » ὡς ἔτου πιὰ νὰ φτάσω στ' ἀστέρια τὰ πολλά.
- » Καὶ θὲ νὰ τὰ καπνίζω μ' ἀκράτητο θυμό,
- » καὶ θὰ τὰ βασανίζω, καὶ θὰν τὰ πολεμῶ.
- » Κι' ἔταν θὰν τὰ νικήσω κι ἀνίκητος φανῶ,
- » θὰ μῶ νὰ κατοικήσω στὸ πλέον φωτεινό.
- » Καὶ βασιλιάς θὰ γίνω, καὶ θὰ περιφρονῶ —
- » τὴ γῆ, ποὺ τῶρ' ἀφρίνω καὶ πάω στὸν οὐρανό.

Εἶπε μὲ περηφάνεια καὶ ξεκινᾷ ἀπ' τῆ γῆ
κι ἀπλώνει ἀχνὰ στεφάνια μὲ κίνηση γοργή.

Μὰ πρὶν καλοκινήση - μαῦρος σὰν τὸ κοράκι—
ἦρθε νὰ τὸν κλονήση ἓνα λεπτὸ ἀεράκι.

Καὶ πρὶν στὰ ἴσια φέρη τ' ἄσχαρο τὸ κορμί,
δυνάμωσε τ' ἀγέρι, τὸν σκόρπισε μ' ὄρμη !

21. ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΩ ΣΑ ΜΕΓΑΛΩΣΩ

Σὰ μεγαλώσω καὶ σπουδάσω
σκέπτομαι ποιὰ δουλειὰ νὰ βρῶ
δίχως πολὺ νὰ κοπιᾶσω
ποὺ θὰ μοῦ δώση θησαυρό.

Γιατρὸς νὰ γίνω ! τί μοῦ λέτε ;
ψηλὸ καπέλο θὰ φορῶ,
μά... ὄχι· θᾶναι νὰ μὲ κλαῖτε,
δὲ θάχω ἀνάπαυσης καιρό.

Νὰ γίνω δικηγόρος πάλι
ὦ ! τί μπελᾶς τρομακτικὸς !
θ' ἀκοῦς νὰ λέν μικροὶ μεγάλοι :
«τί ψεύτης, ἄδικος, κακὸς !...»

Μηχανικὸς λέω νὰ γίνω,
αὐτὸ πολὺ μὲ συγκινεῖ...
μ' ἂν πάλι σέκος ἀπομείνω,
ἂν μὲ πλακώση ἡ μηχανή !

Νά γίνω ἔμπορος ; Θεέ μου !
ψευτιές στὸν κόσμο θὰ πουλῶ,
ἀλλ' οὔτε δάσκαλος ποτέ μου,
κρῖμα τὸ στήθος νὰ χαλῶ.

Ἄν κάνω πάλι τὸν παγκέρη,
καλὸ τὸ ἔργο... μὰ βαρὺ...
ἂ ! τῶρα· κάλιο πασιτσιέρη
καθένας σας ἄς μὲ θωρῆ.

Κι ἂν ἴσως λίγο κέρδος βγάξω
θᾶναι γιὰ μὲν' ἄρκετό·
τις πάστες μπρός μου θ' ἀραδιάζω
καί... μὲ τὰ μοῦτρα θὰ βουτῶ.

22. Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΑΚΙ

Α'.

Μάνα μὲ πέντε ὄρφανὰ στὸ μεγαλύτερό της
παιδάκι εἶπε μιὰν αὐγῆ
κ' ἐστάλαξε στή μαύρη γῆ
σιγὰ τὸ δάκρυό της :

«Εἰς τὸ σχολεῖό σου πήγαινε, παιδί μου πικραμμένο,
μὲ καλαθάκι ἀδειανό...
Θὰ πᾶς, φτωχό μου ὄρφανό,
καὶ πάλι πεινασμένο.

Καὶ τᾶλλα τᾶδερφάκια σου ψωμάκι δὲν θὰ ἴδοῦνε.
Ἄλλοίμονο ! ἔχει τιμῆ

πολύ μεγάλη τὸ ψωμί
γιὰ κείνους ποὺ πεινοῦνε».

Μὲ καλαθάκι ἀδειανὸ κι ὡς τὴν καρδιά θλιμμένο,
ἐκεῖνο τὸ ἔρημο φτωχό,
εἰς τὸ σχολειό του μοναχό
τραβοῦσε τὸ καημένο.

Περνοῦσε ἀπὸ κάτασπρο μικρὸ ἔρημοκκλήσι.
Τοῦ φάνηκεν ὡσάν φωλιά,
ὁποῦ ζεσταίνει τὰ πουλιά,
χιονιᾶς ὅταν φυσήση.

Σὰν μάνας εἶδεν ἀγκαλιὰ τὴ θύρα ἀνοιγμένη
καὶ μ' ὀλοπρόθυμη σπουδῇ
ἐμπῆκε μέσα τὸ παιδί
μ' ἐλπίδα φοδισμένη.

Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ καλοῦ Σωτῆρός μας ἐστάθη,
κι ὡς νᾶχε μπρός του τὸ Χριστό,
τοῦ ἔλεγε γονατιστὸ
ἀπ' τῆς ψυχῆς τὰ βάθη :

Β'

«Χριστέ, δὲν ἔχομε ψωμί στὸ σπίτι μας καὶ κλαίγω,
Ἴδὲ τὸ καλαθάκι μου ἂν ψέματα σοῦ λέγω,
Ἐγὼ εἶμαι καλὸ παιδί, μοῦ εἶπεν ἡ μητέρα,
καὶ δὲν πειράζει νηστικὸ νὰ μείνω καὶ μιὰ μέρα.
Μὰ τὰ μικρὰ τ' ἀδέρφια μου, κ' ἡ πιὸ μικρὴ μας Φρόσω
δὲν εἶναι κρῖμα νὰ πεινοῦν νύχτα καὶ μέρα τόσο ;
Καλά ! ἐμᾶς ἂν ἀφησες καὶ δὲν μᾶς συλλογᾶσαι,
ὅμως τὴ Φρόσω δὲν μπορεῖς νὰ πῆς πὼς δὲ λυπᾶσαι.
Νά, σοῦ τὰ εἶπα ὅλα μας τὰ βάσανα, τίς λύπες,
γιὰ νὰ μὴ λέγης ὕστερα, γιατί δὲν μοῦ τὰ εἶπες...»

Γ'

Σὰ σκόλασε ! ὦ ! τί χαρά ! Ὡσάν πουλιά πετοῦσαν
τὰδέρφια του μεσ' στήν ἀυλή,
μαζί κ' ἤ Φρόσω ἤ καλή.
καί σάν τρελλά γελοῦσαν.

Καινούργια ροῦχα καί ζεστά φοροῦσε τὸ καθένα,
κι ὅταν τὸ εἶδαν να φανῆ,
χαρᾶς ἀφήσανε φωνή
μεγάλη τὰ καημένα.

«Ψωμάκι τώρα ἔχομε, μικρό μου πονεμένο»,
τοῦ εἶπ' ἡ μάνα του «κι αὐτό,
ὅπου στὰ χέρια μου κρατῶ,
χρυσάφι γεμισμένο.

Ἄπ' ὅλα τώρα ἔχομε· τί θέλεις νὰ σοῦ φέρω ;
Ἐέρεις, χλωμό μου ὄρφανό,
πὼς πιά δὲ θὰ λές πεινώ ;».
Κ' εἶπ' ὁ μικρός· «Τὸ ξέρω».

«Τὸ ξέρεις ! Πῶς ; «Νά, ὁ Χριστὸς μᾶς πλούτισε, μη-
[τέρα.

Σχολεῖό μου σάν ἐπήγαινα, στὸ ρημοκλήσι πέρα
τοῦ εἶπα τοῦ καλοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσει.
Δὲν σ' τῶπε ;» — «Ναί, ὁ Κύριος μᾶς ἔχει ἐλεήσει.
Μ' ἕνα του ἕμως ἄγγελο, γιὰ χάρη ἰδική σου.
Γι' αὐτὸ λαμπάδα νὰ τοῦ πᾶς στήν ἐκκλησιὰ θυμήσου». —
Τὸ θαῦμ' αὐτὸ πῶς ἔγινεν ; — Ὅταν στήν ἐκκλησία
παρακαλοῦσεν ὁ μικρός, μυριόπλουτος κυρία
τὸν ἄκουσε σὲ μιὰ γωνιὰ κρυμμένη, καὶ βοήθεια
εἰς τὴν μητέρα ἔστειλε μὲ πονεμένα στήθια.

23. ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μιά μάνα είχε τέσσερα παιδάκια καμωμένα,
τέσσερα παιδιά.

Τ' ἀνάγκισσε, τ' ἀνάθρεψε, τὰ προίκισ' ἕνα·ἕνα
μ' εὐθυμη καρδιά.

Και βρήκε και τὰ πάντρεψε σ' ἀνθρώπους μὲ κεφάλι,
μὲ νοικοκυριό.

Κ' ἐκεῖνα σπιτωθήκανε κ' ἐγίνανε μεγάλοι
μέσα στὸ χωριό.

Μὰ τῆς γρηᾶς τῆς μάνας των τῆς ἔδωκεν ἡ Μοῦρα
ἄσχημην εὐχή.

Κι ἀπέθανεν ὁ γέρος της! κι ἀπόμειν' αὐτὴ χήρα
χήρα και φτωχή!

Κι αὐτὸ σὰν νὰ μὴν ἔφτανε, ἀρρώστησε μιὰ μέρα,
μιὰ κακὴ βραδιά!

Φωνάζει ξένον ἄνθρωπο, μηνᾶ μ' αὐτόνε πέρα
νᾶρθουν τὰ παιδιά.

— Πᾶνε και πὲς τοῦ γιόκα μου νᾶρθῆ νὰ μὲ κοιτάξῃ
και δὲν ἤμπορῶ!

Πῆγε και ἦρθε και λαλεῖ.— Τ' ἀμπέλι του ἔχει φράξει!
δὲν ἔχει καιρό!

— Οἱ βᾶτοι νὰ φυτρώσουνε στὸ σῶμα του, εἴπ' ἐκείνη,
γιὰ παντοτεινά.

Και ἀπὸ τότε ὁ κακογυῖδς σκαντζόχοιρος ἐγίνη,
φεύγει στὰ βουνά!

— Πᾶνε νὰ πῆς τῆς κόρης μου νάρθη νὰ μὲ κοιτάξῃ.
καὶ δὲν ἤμπορῶ !

Πῆγε καὶ ἤρθε καὶ λαλεῖ — Φαίνει λεπτὸ μετὰξι !
δὲν ἔχει καιρὸ !

Νὰ φαίνῃ καὶ νὰ διάζεται καὶ νᾶναι, εἶπ' ἐκείνη,
μὲ χωρὶς πανί !

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη ἀράχνη ἔχει γίνει,
ματαιοπονεῖ !

— Πᾶνε στὴν ἄλλη κόρη μου νάρθη νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ !

Πῆγε καὶ ἤρθε καὶ λαλεῖ. — Θὰ πλύνῃ καὶ θ' ἀλλάξῃ !
δὲν ἔχει καιρὸ !

— Ἡ σκάφη πὰ στὴ ράχη τῆς νὰ γύρῃ, εἶπ' ἐκείνη,
ἄπλυτη ἀλλαγή !

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη χελώνα ἔχει γίνει,
σέρνεται στὴ γῆ !

— Πᾶνε στὴν τρίτη κόρη μου νάρθη νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ !

Πρὶν ἐπιστρέψῃ νὰ τῆς πῆ, ἡ κόρη εἶχε προφτάξῃ·
εἶχε αὐτὴ καιρὸ ;

— Γιατὶ στὰ χέρια, κόρη μου, στὰ δάχτυλα ζυμάρι
κι ἄλευρα ἐδῶ ;

— Ἐζύμωνα μανουλά μου, μὰ εἶδηση ἔχω πάρει
κ' ἤρθα νὰ σε ἰδῶ.

— Ἀνθόσκογη τ' ἀλεύρι σου κ' ἡ σκάφη σου κυφέλη !
Βρήκες τὸν καιρό !
Στὲ βίο σου νὰ γίνεται ὅ,τι κι ἂν πιάνης μέλι,
μέλι γλυκερό !

Λαλεῖ, καὶ μὲ χαμόγελο ἀποκοιμιέτ' ἐκείνη
γιὰ παντοτεινά.
Καὶ ἀπὸ τότε μέλισσα ἢ κόρη της ἐγίνη
καὶ καλοπερνᾷ.

Γυρνᾷ σ' ὄλα τὰ λούλουδα, εἰς ὄλα τ' ἄνθη μπαίνει,
μ' εὐθυμη ψυχῇ.
Κι ἀπ' ὄλα εἶναι τὰ πλάσματα ἢ πιὸ εὐλογημένη,
γιὰ τὴν εὐχῇ.

24. ΧΩΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΛΕΠΟΥ

«Γιὰ πές μου, κουμπαραῦλα μου καλή, γιατί
νὰ κλέφτης ὄρνιθες ; τί πάθος σέ κρατεῖ ;
Ὁ χωρικός τὴν ἀλεποῦ ρωτᾷ : «Θές νὰ τὰ ποῦμε ;
ἐγώ, μὰ τὴν ζωὴ μου σέ λυποῦμαι !
"Ἀκουσε τώρα ποὺ ἴμωστε σὶ δυό, ἀγαπητή,
σοῦ λέω τὴν ἀλήθεια ὄλη· ἡ δουλειὰ σ' αὐτὴ
μὰ τρίχα δὲν σέ ὠφελεῖ· ἔπειτα ἡ κλοπὴ
εἶν' ἄμαρτία καὶ ντροπὴ.
Βρυσιές σοῦ δίνουν ὄλοι καὶ μὲ τὸ παραπάνω,
μὰ καὶ ἡμέρα δὲν περνᾷ στοίχημα βάνω,
ὁποῦ νὰ μὴ φοβᾶσαι στὸ φαγητό σ' ἀπάνω,

στὸν ὄρνιθῶνα μὴν ἀφήσης τὴν προβειά, καημένη !
Ἐξίζει ἢ κλειψιά νὰ ζῆς αἰώνια φοβισμένη ;

— Καλέ, τί λόγος, φίλε μου· ζωὴ εἶνε αὐτή !
τοῦ λέγ' ἢ ἀλεποῦ· κανεὶς δὲ ξέρει
τί ἢ ψυχὴ μου ὑποφέρει,
πὼς δὲ μ' εὐχαριστεῖ τροφὴ καμμία,
νὰ ἔξερεις κατὰ βάθος πόσο εἶμαι τιμία !
μὰ τί νὰ κάμω ; τὰ παιδιά, τυχαίνει νὰ πεινῶ·
ἔπειτα κουμπαρακι μου πολυαγαπητό,
ξέρεις μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ καμιά φορὰ κι' αὐτό,
στὸν κόσμον τάχα μόνο ἔγω μὲ τὴν κλειψιά περνῶ ;
ἂν καὶ μαχαίρι γιὰ ἐμὲ εἶν' ἢ δουλειά αὐτή.

— Μὰ τότε, ξέρεις τί ;
εἶπεν ὁ χωρικός· ἂν λὲς ἀλήθεια, ἀγαπητή,
ἀπὸ τ' ἀμάρτημα ἐγὼ ἔμπορῶ νὰ σὲ γλυτώσω,
καὶ θέση τιμημένη νὰ σοῦ δώσω·
τοῦ ὄρνιθῶνα φύλακας νὰ ἔρθῃς εἰς ἐμένα·
τῶν ὁμοίων σου τὲς πονηριὲς παιδὸς ξέρει σὰν ἐσένα ;
γι' αὐτὸ κοντὰ μου θάβρῃς μεγάλη ἡσυχία,
κι ἀμέριμνη θὰ πλέῃς μέσα στὴν εὐτυχία».

Ἡ συμφωνία ἔγινε, κι' ἢ ἀλεποῦ μας
ἐμπήκε φύλακας στοῦ χωρικοῦ μας.
Ἡ ἀλεποῦ στοῦ χωρικοῦ περίφημα ἐζούσε
ὅ,τ' ἤθελε τὸ ἔδρισκε, λαμπρὰ τὴν ἐπερνοῦσε·
ἢ ἀλεποῦ μας εἶναι τώρα χορτασμένη,
καὶ πιὸ παχειά, πιὸ φουσκωμένη
ὅμως δὲν ἔγινε πιὸ τιμημένη·
Βαρέθηκε τὴν τίμια ζωὴ τὴν τωρινή,

καὶ μὲ τί τρόπο τὸν κουμπάρο τὸν διώρθωσε ;
Ἐδιάλεξε μιὰ νύχτα σκοτεινὴ
κι ὅλες τὲς ὄρνιθες ἔπνιζ' ἐσκοτίωσε.

25. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

Α'.

Μέσ' σὲ λαγκάδι σκιερὸ καὶ ἤσυχο μιὰ μέρα
Ρυάκι κρυσταλένιο

Τὸ πράσινο ἐχάϊδευε χορτάρι πέρα, πέρα
Κι ἄγρια κρίνα μὲ νερὸ ἐδρόσιζε ἀσημένιο.

Ἦταν ἡμέρα ὁμορφῆ κι αὐγὴ πολὺ ἀκόμῃ

Ἵταν ἐφάνηκαν ἐκεῖ μαζὶ τρεῖς, πεζοδρόμοι.

Β'.

Συνομιλοῦσαν κ' ἤρχονταν σὰν φίλοι ἀγαπημένοι,

Κ' εἰς ρίζα δέντρου κάθησαν ἀπάνω κουρασμένοι·

ἽΟ ἕνας ἄντρας ἦτανε θρασύς· μὲ φτερωμένα —

Τὰ πόδια· μ' ἄτακτα μαλλιά καὶ γένεια μπερδεμμένα.

Τὸν λέγαν ἸΑνεμοβοριᾶ· οἱ σύντροφοὶ του πάλι —

Ἰουναῖκες ἦτανε· ἢ μιὰ, σὰν γίγαντας μεγάλη·

Κάθε πνοή της ἔκαιγε· σπινθήριζ' ἢ ματιὰ της

Καὶ σὰν δυὸ φλόγες μοιάζανε τὰ δύο μάγουλά της.

ἽΟ κόσμος τὴν ἐτρόμαζε καὶ τὴν ἐπιθυμοῦσε

Καὶ τὸνομά της ἔλεγαν Φωτιά ὄπου περνοῦσε.

ἽΗ ἄλλη ἦταν δροσερὴ, γλυκειά, γαλανομμάτα,

Καὶ ὁ Βοριᾶς καὶ ἡ Φωτιά μὲ σέβας τῆς μιλοῦσαν·

Τὰ μάτια της ἐντροπαλά, σεμνότητα γεμάτα,

Κάτω στὴ γῆ ἐδέλεπανε· Τιμὴ τὴν ἐκαλοῦσαν.

Γ'.

Ἄφ' οὗ ξεκουρασθήκανε, εἶπ' ὁ Βοριᾶς : «Φοβοῦμαι
Μήπως ἐκεῖ πού τρέχομε καμμιὰ φορὰ χαθοῦμε.
Γιὰ πέστε πού μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ τὸν ἄλλο πάλι,
Ἄν χωριστοῦμε τρέχοντας σὲ μιὰ μεριά καὶ σ' ἄλλη ;»
—«Εὐκόλα, εἶπεν ἡ Φωτιά, νὰ μ' ἔβρετε μπορεῖτε·
Ὅπου κοιτάξετε καπνὸ, ἐκεῖ θενὰ μὲ ἰδῆτε, ...
Κ' εἶπ' ὁ Βοριᾶς :—«Σὲ κύματα ἀπάνω φουσκωμένα—
Κι' ὅπου τὰ φύλλα σείονται θὰ μ' ἔβρετε κ' ἐμένα.
Ὅμως ἐσένα, ποῦ, Τιμῆ, ἂν κάποτε χαθοῦμε,
Μποροῦμε νὰ σὲ βροῦμε ;
Κ' ἐκείνη ἀνεστέναξε :—«Ἄνίσως μ' ἀγαπᾶτε,
Τοῦ ἀποκρίθηκε, ποτὲ νὰ μὴ μὲ παραιτᾶτε.
Ἄν φύγω, μήτε ἀνεμος, μήτε φωτιά μὲ φτάνει.
Κεῖνος πού χάσῃ τὴν τιμὴν γιὰ πάντα τὴν ἐχάνει».

26. ΤΙΜΗ ΦΩΤΙΑ ΚΑΙ ΝΕΡΟ

Συμφώνησαν παλιὸ καιρὸ
Τιμῆ, Φωτιά καὶ τὸ Νερὸ
μαζὶ νὰ συντροφέψουν
καὶ τύχη νὰ γυρέψουν.

Στὸ δρόμο τους πού περπατᾶν,
ἕνας τὸν ἄλλο ἐρωτᾶν :
ἂν τύχη καὶ χαθοῦμε,
πῶς νὰ ἀνταμωθοῦμε ;

Μὲ χάσατε ; λέει ἡ Φωτιά,
ρίξτε τριγύρω μιὰ ματιά,
κι ὄπου καπνὸ ἰδῆτε,
ἐλάτε νὰ με βρῆτε.

Κ' ἐγὼ, ἀποκρίθη τὸ νερό,
ἔχω τὸν τόπο φανερό,
ὄπου χλωρὸ λειβάδι,
δικό μου εἶναι σημάδι.

Γυρίζουν λὲν καὶ τῆς τιμῆς :
«Σοῦ φανερώσαμε ἐμεῖς
τοῦ καθενοῦ μας τόπο,
πὲς μας κ' ἐσὺ τὸν τρόπο.

Λέει ἡ τιμὴ :—'Ἐγὼ σ' αὐτὸ
σᾶς συμβουλεύω, ἀπ'τὸ κοντό
ποτὲ μὴ γελαστῆτε
νὰ μοῦ ξεχωριστῆτε.

Γιατί, ἂν γλιστρήσω μιὰ φορά
καὶ δέ με πιάστε σταθερά,
ὄσο νὰ με γυρέψτε,
τὸν κόπο θὰ ξοδέψτε.

27. ΓΕΡΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ἕνας γέρος σὲ φτώχειας ἀνάγκη
ἄλλον τρόπο νὰ ζήσῃ δὲν εἶχε,
παρὰ ξύλα νὰ κόφτῃ στὸ λόγγο,
μετὰ βίας τὸ ψωμί του νὰ βγάξῃ.

Μιά ἡμέρα βαρεῖα φορτωμένος,
περπατώντας σ' ὄρθο μονοπάτι,
ἀπ' τὸν κόπο καὶ κάμα τοῦ ἡλίου
τὴν ἀνάσα νὰ πάρῃ δὲ φτάνει.

Σ' ἔγαν ὄχτο τ' ἀνάσκελα πέφτει,
καὶ στὸ μέγα, πολὺ κούρασμά του
τῆ ζωῆ του μισώντας βαριέται,
καὶ τὸ Χάρο μὲ πόθο του κράζει.

Νά, κι ὁ Χάρος ἐμπρός του πετιέται,
τὸ δρεπάνι κρατώντας στὸ χέρι,
μ' ἄγρια ὄψη καὶ σχῆμα τρομάρας :
«Γιὰ, εἴμαι, γέρο» τοῦ λέει : «τί θέλεις ;»

— «Ἄχ !» ὁ γέρος εὐθύς ἀποκρίθη.
«Τὸ ζαλίκι μου αὐτὸ δὲ μποροῦσα—
νὰ σηκώσω. Σὲ φώναξα ὁ δόλιος
νὰ μοῦ δώσης ὀλίγη βοήθεια !»

28. ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗ

Ὁ Σωκράτης μέσ' στὴ φυλακὴ.
Νύχτα κοιμᾶται κι ὀνειρεύεται. Τὴν
ἄλλη μέρα πρωὶ θὰ πιῇ τὸ κώνειο).

«Ποῦ ἤμουνα ! τί εἶδα ; θεῖο τραγούδι
θαρρῶ πὼς ἦταν τ' ὄνειρό μου. — Ἀκόμα

εἶν' ἢ ψυχὴ μου σεβασμὸ γεμάτη.—
Σ' ὠραῖο λιβάδι, λαὸς πολὺς τριγύρω
μοῦ φάνηκε στὸν ὕπνο μου πῶς ἤμουν.
Βουνάκι χαρωπὸ ἦταν ἔμπρὸς μου
καὶ ρήτορας ξανθοὺς ὀρθοὺς ἐπάνω
μ' ὁμορφὴ ὄψη, μὲ γλυκὸ τὸ στόμα,
ἔχυνε κάτω τὰ χρυσᾶ του λόγια,
ἀπ' τὰ πλευρά του τάνθισμένα. Ὅλοι—
τὸν ἄκουαν· ἀναπνοὴ κανεῖς τους.
—«Οἱ καθαρὲς ψυχές, μακαρισμένες,
θὰ ἰδοῦνε», ἔλεγε, «τοῦ Θεοῦ τὴν ὄψη,
καὶ στὰ Ἡλύσια, εὐτυχισμένοι πάντα,
θὰ ζήσουνε οἱ δίκαιοι τοῦ κόσμου».
Μέλι ἀπ' τὰ χεῖλια του ἔτρεχε ἡ γλύκα
κ' ἦταν τὰ λόγια του ἀφρὸς χρυσάφι,
καὶ ἄκουε καὶ θαύμαζεν ὁ κόσμος.
Ἐξαφνα κεῖ πού ὁ σοφὸς λαλοῦσε
φονιάδες ἄγριοι μὲ σπαθιά, κοντάρια
ἐχύθησαν στὸ δίκαιο ἀπάνω,
κ' ἐχύθη αἷμα στὸ ξανθὸ κεφάλι.
Μία γυναῖκα τότε, ἀπ' τὴ γλυκειά της—
ὄψη τοῦ νέου τὴν ἔλεγε μητέρα—
καὶ ἓνας νέος τρυφερός, ὠραῖος,
ἄφοβοι οἱ δύο ἔμπρὸς εἰς τοὺς φονιάδες,
τοῦ ματωμένου πήρανε τὸ δίκιο.
Ἄχ! πῶς βαθιὰ ἐπόνεσ' ἡ καρδιά μου!
ὁ νέος ἐκεῖνος μὲ τὸ γαλανὸ του
μάτι, μὲ μάγουλο ἄσπρο δροσᾶτο,
τὸ πρόσωπο τοῦ Ξενοφῶντά μου εἶχε.
Μανία μοῦ ἦρθε! τρελλός, ξαφνισμένος.

κοντάρι, ασπίδα ἔτρεξα ν' ἀρπάξω,
νά πέσω ἀρματωμένος στοὺς φονιάδες.
Μά... ξύπνησα, ἐνῶ ἔτρεχα μὲ βία,
καὶ συλλογιόμουν τί εἶδα στὸνειρό μου,
Πάλι σὲ λίγο μὲ ξαναπῆρε ὁ ὕπνος.
Σὲ ξύλο ἀπάνω καρφωμένο βλέπω
τὸν ρήτορά μου τὸν ξανθὸ αἱματωμένο
κι ἀπάνω στὸ κεφάλι του μιὰ ἀράδα
γράμματα ἑλληνικά· τὸν λέγαν—
δὲν ξέρω πιανοῦ ἔθνους βασιλέα.
Χρυσὸ δὲν εἶχε στὰ μαλλιά στεφάνι,
ἀγκάθια μόνο δλόγυρα πλεγμένα
Τὰ πόδια του μοῦ ἤρθε τὰ χιονᾶτα—
νά πέσω νὰ φιλήσω γιατί λύπη
μοῦ ἔφερε τὸ θεῖο πρόσωπό του,
τὸ στῆθος τὸ γυμνό, ποὺ ἀγκαμαχοῦσε.
Ἔδεν μ' ἄφησε. Ἦσυχά ἐλύθη—
ἀπ' ἄτιμα καρφιά, ποὺ τὸν κρατοῦσαν,
μ' ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπε.
—»Κοίταξε γύρω! «—Κοίταξα καὶ εἶδα
σὰν δάσος δέντρα πλῆθος φυτευμένα,
νέους πολλοὺς καὶ γέρους μᾶσπρα γένεια,
γυναῖκες ἀντρειωμένες καὶ κοράσια, . . .
κι ἀνθρώπους μὲ σπαθιά ξεγυμνωμένα,
μ' ἄγρια ὄψη καθαρὸς φονιάδες
νά κόφτουν τὰ κεφάλια ἀπ' τὰ κορμιὰ τους.
Φωνὴ καμιὰ δὲν ἄκουα, σωμαῖναν
ἔλοι. Φωτιές εἶδα πολλὰς παρέκει,
νά καὶν μὲ ζωντανὰ κορμιὰ γιὰ ξύλα,
καὶ νὰ φωτίζη ἢ κόκκινὴ τους φλόγα

τοὺς δρόμους ὄλους, τὰ ψηλὰ παλάτια.
—»Τοὺς βλέπεις αὐτοὺς ὄλους ; μοῦ εἶπε ὁ νέος,
»μαρτύροι εἶνε τῆς ἀλήθειας ὄλοι,
»ἄκλόουθοι δικοί μου, μαθητάδες !
»μὴν τοὺς λυπᾶσαι· φωτερὸ στεφάνι
»θὰ πάρουνε κι αὐτοὶ καὶ σὺ μαζί τους
»ἀπ' τῆ δικαιοσύνη τὴν αἰώνια !»

29. ΓΙΓΑΝΤΟΜΑΧΙΑ

(ἀπ' τὸν Ὑμνο τῆς Ἀθηνᾶς Κ. ΠΑΛΑΜΑ)

Α'

Στὸν ἀγιασμένον Ὀλυμπον ποὺ ἔχει κορφὲς περίσσιες
καὶ τὴν αἰώνια ξαστεριά κι ἀπείραχτη γαλήνη,
ποτὲ δὲ φανερώθηκε τέτοιο μεγάλο θαῦμα
ὡσάν τὸ θᾶμα ποὺ ἔλαμψε μπρὸς στῶν θεῶν τὰ μάτια
τὴν ὥρα ποὺ γεννήθηκεν ἡ Ἀθηνᾶ ἡ παρθένα.

Στὴ πλάση τὴν ἀπέραντη ποτὲ του δὲν ξανοίχτη
ὁ φωτισμένος Ὀλυμπος ἔτσι λαμπρὸς σάν τότε.

Β'

Κι ὁ Ἄδης ὁ ἀμίλητος ζηλεύει ποὺ τὴ βλέπει
καὶ μεσ' στὰ μαῦρα Τάρταρα γοργὰ γεννοβολαίει
κι ἀπὸ τὰ Τάρταρα γοργὰ στὸν κόσμον ξεπετάει
τοὺς Γίγαντες, κακὰ στοιχεῖά, τὸν κόσμον νάφανίσουν.
Νυχτώνει χώρα δλόκληρη τοῦ καθενὸς ὁ ἴσκιος

καὶ τὰ θεόρατα βουνὰ μοιάζουν παιδάκια ἔμπρὸς τους.
Ἔχουν κεφάλια ἀμέτρητα καὶ ἑκατοντάδες χέρια,
καὶ ὅταν τὰ μύρια στόματα τὰνοίγουν καὶ μουγκρίζουν,
θαρρεῖς χιλιάδες δράκοντες, ταῦροι, λιοντάρια, λύκοι,
μὲ μύριες κράζουσε φωνές καὶ μιὰ φοβέρ' ἀφίνου.
Ποτέ τους δὲ σκορπίσανε στὸ νεῦμα τοῦ θεοῦ τους
μέσ' στὸ βαθὺν ὠκεανὸ τέτοια φορτοῦνα οἱ Ἄνεμοι,
σὰν τέτοιο μαῦρο σίφουνα, σὰν τέτοια ἀνεμοζάλη.
Καὶ τὰ θεριά κουργιάζουσε δειλὰ σὰν περιστέρια,
κερώνουν ἀπ' τὸν τρόμο τους καὶ οἱ ἄδολες Νεράϊδες·
σὰ νὰ τὰ πάτησε βαρὺ ποδᾶρι ἀντρειωμένου,
χορτάρια καὶ ἄνθη γέρνουσε ξερά· καὶ τᾶστρα ἀκόμα—
μισσοσυσμένα λαχταροῦν σὰ λύχνοι δίχως λάδι.
Σεισμὸς ξεσπάει, τὰ πέλαγα χωρίζονται καὶ φεύγουν,
ἄβυσσοι ἀνοίγονται, στεριᾶς πετιοῦνται φλογισμένες,
καὶ δλόκληρη ἡ ζωὴ, φωτιά, νερὸ καὶ γῆ καὶ ἀέρας,
ἴσα μὲ τότε χωριστά, σαφὰ συγυρισμένα—
ἀπὸ τὰ χέρια τῶν θεῶν στὸν κόπο του καθένα,
πάλι ἀνταμώνονται μαζί καὶ τυφλωμένα σμίγουν,
πάλι τό χάος ἄπλαστο καὶ ἀπάντεχο προβάλλει !
Ὅση λαμπράδα ἡ Ἄθηνᾶ σκορπᾶ ψηλὰ στὰ οὐράνια
τόση μαυρίλα αἱ Γίγαντες βαθιὰ στὴ χτίση ἀπλώνουν.
Στὸν Ὀλυμπο μὲ μάνητα τὰ μάτια τους ὑψώνουν
καὶ λυσσασμένοι χύγονται νὰ φτάσουν τὴν κορφὴ του.
Θαρρεῖς ἡ νύχτα βάλθηκε νὰ σβύση τὴν ἡμέρα !
Τᾶμετρα πλήθη τῶν θεῶν καὶ τοῦ Ὀλύμπου ἀκόμα
νοιώθουν γιὰ πρώτη καὶ στερνὴ φορὰ τὸν κρῦο τὸ Φόβο.
Κι ὄση ζωὴ καὶ ἄν ἔμεινε, βαθιὰ, σκιαχτὰ κρυμμένη
τὸ ἀνάσασμά της τὸ κρατᾶ νὰ ἰδῆ τι θ' ἀπογίνη.

Κουιέται ὁ μέγας Ὀλυμπος σὰ δέντρο καρπισμένο
ποῦ γιὰ νὰ ρίξῃ τὸν καρπὸ τὸν σειοῦν ἀπ' τὸν κορμὸ του.
Καὶ σὰν αὐτοὺς ποῦ θέλουγε κάτι ψηλὰ νὰ φτάσουν
καὶ παίρνουν καὶ σωριάζουε πέτρες τῆ μιὰ στήν ἄλλη,
ἔστι κ' οἱ Γίγαντες βουνὰ στὰ χέρια τους ἀδράχουν,
τὸ ἓνα στὸ ἄλλο ὀρμητικὰ σωριάζουε, ἀνυψώνουε—
ἄσωστη σκάλα ἀλύγιστη, πρωτακουσμένη σκάλα
ν' ἀνέβουε στὸν Ὀλυμπον, ὀπώχει τῆ Ροδόπη,
τὸν Πίνδο καὶ τὸ Πήλιο γιὰ σκαλοπάτι του ἔχει.
Τοῦ κάκου ὁ Παντοδύναμος τὰστροπελέκια ρίχνει
καὶ ντύνονται οἱ ἀθάνατοι γιὰ νὰ τοὺς πολεμήσουε
μ' ὄλην τους τὴν ἀρματωσιὰ καὶ μ' ὄλη τους τῆ δόξα.
Σὰν τὸ χαλάζ' οἱ κεραυνοὶ πέφτουε, ξεσποῦν κ' ἐκεῖνοι
χυμᾶνε φοβερῶτεροι στῶν κεραυνῶν τῆ λάμψη.

Γ'

Τότε πετάχτηκες, θεὰ παντοτεινὴ τῆς νίκης!
Δὲν εἶσ' ἐσὺ κακὸ στοιχειό, χέρια ἑκατὸ δὲν ἔχεις,
ἔχεις τρισεύγενη θωριὰ κ' εἶσαι θεὰ παρθένα,
κ' ἡ ὄψη σου εἶναι φοβερὴ στήν ἀδικία μονάχα.

Σὺ τοὺς ἀνίκητους νικᾶς, τοὺς Γίγαντες συντρίβεις.
Ὅ,τι δὲν κάνει ὁ κεραυνός, ἡ λόγχη σου τὸ κάνει,
κ' οἱ χτύποι της ξαφνίζουε τὸν παγωμένον Ἄδη.
Χτυπᾶς, γκρεμίζεις, τιμωρεῖς, μνήματα ἀνοίγεις, θά-
[φτεις.

Τὸ κάθε μνημ' ἀνθρωπινὴ ματιὰ δὲ σώνει νᾶδρη—
σὲ πιά μεριὰ ἔχει τὴν ἀρχὴ κ' ἴσα μὲ ποῦ τελειώνει.

Κ' ἔχει βουνὸ ἀπὸ πάνω τὸ σημάδι τὸ καθένα.
Ἐνοίγονται τὰ Τάρταρα νὰ τοὺς δεχτοῦν καὶ πάλι,
γυρνᾶν πιδ ἄσχημότεροι στοῦ Ἄδη τὴν ἀγκάλη.

Γλύτωσησεν ὁ Ὀλυμπος, χαρὰ! καὶ λευθερώθη ὁ κόσμος,
στὸ μέτωπό του ἡ ξαστεριά λευκὴ ξανασκορπιέται,
ὁ Οὐρανὸς περήφανος ξεφανερώνει τᾶστρα,
ἡ μάνα ἡ Γῆ τὰ σπλάχνα της τᾶνοίγει στὰ παιδιὰ της,
καὶ συγυρίζεται ἡ ζωὴ, κ' ἕνα τραγούδι ὀλοῦθε
σκορπιέται : Δόξα, δόξα σοι, θεὰ παλληκαρίσια !

Γ'

ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑ

30. ΧΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

Τώρα ποῦ θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ ξένα
καὶ θὰ ζῶμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
γαλανὴ Πατρίδα πολυαγαπημένη.

Ἄφησε μαζί μου φυλαχτὸ νὰ πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη κάθε τι κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστεια, φυλαχτὸ ἀπὸ Χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα Ἑλληνικό.

Θὲ νὰ σὲ κρεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια,
κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
ἀπὸ σὲ θὰ παίρῃ δύναμη, βοήθεια,
μὴν τὴν ξεπλανέψουν, ἄλλα ξένα κάλλη.

Ἡ δική σου χάρη θὰ μὲ δυναμώνῃ·
κι ὅπου κι ἂν γυρίσω κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
Σὺ θὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη
πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θὲ ν' ἀρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου, ἔρημο καὶ μαῦρο,
μοῦγραφε νὰ φύγω... καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
τὸ στερνὸ συχώριο εἰς ἐσένα θάδρω,
τὸ στερνὸ φιλί μου σένα θὰ χαρίσω.

Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χῶματα πεθάνω
καὶ τὸ ξένο μνήμα θᾶναι πιὸ γλυκό—
σὺν θαφτῆς μαζί μου, στὴν καρδιά μου ἐπάνω,
χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα Ἑλληνικό!

Πετρᾶ, Ποιήματα καὶ Πεζά.

31. ΜΑΝΑ

Μάνα ! Δὲ βρίσκειται λέξη καμία,
νάχη στὸν ἦχο τῆς τόσῃ ἄρμονία.
Σὰν παιὸς νὰ σ' ἄκουσε μὲ στήθος κρῦο,
ἔγομα θεῖο ;

Παιδὶ ἀπὸ σπάργανα, ζωμένα ἀκόμα,
μὲ χάρη ἀνοίγοντας γλυκὰ τὸ στόμα,
γυρνᾷ στὸν ἄγγελο, ποῦ τὸ ἀγκαλιάζει,
καὶ Μάνα κράζει.

Στὸν κόσμο τρέχοντας ὁ νέος διαβάτης,
πέφτει σὲ ἀγνώριστα βρόχια τῆς ἀπάτης,
κι ἀναστενάζοντας, μάνα μου ! λέει
μάνα καὶ κλαίει.

Τῆς νιότης φεύγουνε τ' ἄνθια κι ἡ χάρη·
τριγύρω σέρνεται μ' ἄργὸ ποδάρι,
ὥσπου στήν κλίνῃ του σὰ βαρεμένος,
πέφτει ὁ καημένος.

Καὶ πρὶν τὴν ὕστερη πνοή του στείλῃ,
ἀργὰ ταράζονται τὰ κρῦα του χεῖλῃ
καὶ μὲ τὸ μάνα μου—πρώτῃ φωνή του—
πετάει ἢ ψυχὴ του.

32. Η ΚΟΡΗ ΜΕ ΤΑ ΩΡΑΙΑ ΜΑΛΛΙΑ

Συνηθισμένη εἶν' ἡ ἱστορία
τῆς κόρης μὲ τὰ ὠραῖα μαλλιά,
ποῦ χτὲς νεκρὴ τὴν ἐπερνοῦσαν
ἀπ' τὴ πολύβοη γειτονιά.

Είτανε μιὰ προσφυγοπούλα,
πού ἓνα καράδι ἓνα πρῶι,
τὴν ἔφερεν ἀπὸ τὴ Σμύρνη
μὲ τὴ μητέρα της μαζί.

Τὸν πατερούλη της τὸν εἶχεν
ἰδεῖ σφαγμένο μιὰ νυχτιά...
—πῶς δὲν ἐσάλειψαν τὰ φρένα
τῆς κόρης μὲ τὰ ὠραῖα μαλλιά;—

Τ'ἀδέρφια της τὰ πῆραν σκλάβους,
—ποῖος ξέρει κι ἂν θὰ ζοῦν, ἄχ, ποῖος!—
Ἐκάψανε τὸ σκετικὸ τους,
τὸ λίγο τους σκορπίσαν βιός.

Σὲ μιὰ θλιμμένη καμαρούλα,
μᾶνα καὶ κόρη μιὰ ζωὴ
καινούργια ἀρχίσανε νὰ ζοῦνε
κι ἴσως μὲ κάποια ἀπαντοχή.

Ὅμως ἡ ἀρρώστια ρίχνει κάτου
τὴν κόρη μὲ τὰ ὠραῖα μαλλιά,
κλαῖν τὰ λουλούδια μέσ' στὸν κῆπο,
κλαῖνε στὰ δέντρα τὰ πουλιά.

Τώρα τὸ ξόδι της περνᾶνε...
Κανεῖς, κανεῖς δὲν τὸ ἀκλουθεῖ,
μονάχα ἢ μαυρομαντηλοῦσα
ἢ μᾶνα της σκυφτή, βουδῆ.

Σὲ τάφο ἀνώνυμο τὴν θάβου
τὴν κόρη μὲ τὰ ὠραῖα μαλλιά,
ἕνας σκαφτιᾶς ρωτᾷει :—ποιὰ νᾶταν ;—
Κι ἄλλος τοῦ λέει :—Κάποια ΣΜΥΡΝΙΑ!

33. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΑΝΘΟΠΩΛΗΣ

Μικρό, φτωχὸ καὶ ἔρημο, στοὺς δρόμους περπατοῦσε
καὶ τὸ μικρὸ του κάνιστρο στὰ χέρια του βαστοῦσε.

«Πάρτε, νὰ ζητε, λούλουδα, διαβάτες, μυρωδάτα...
πάρτε, κορίτσια,...μοιάζουνε τὰ τρυφερά σας νειῶτα...
πάρτε... εἶναι στολισμὸς στὴν εὐθυμὴ καρδιά·
δὲ μοιάζουνε στὴ φτώχεια μου οὔτε στὴν ὄρφανιά·
πάρτε... πεινώ... ἀπόκαμα... δὲν εἶμαι μοναχό...
σὰν τ' ἀστεράκια τῆς αὐγῆς ἔχω ἀδερφάκια δυό.
Ἡ μαύρη νύχτα ἔφτασε, ἄχ ! καὶ χωρὶς πεντάρια,
μὲ τί καρδούλα νὰ τὰ ἰδῶ..., κι' αὐτὰ μὲ τί λαχτάρια...
ἢ κεφαλή μου καίεται... πάρτε ἕσα-ἕσα·
δὲν ἤμπορεῖ τὰ πάθη μου νὰ πῆ καμμία γλώσσα !...»

Σὲ μιὰ πλατεῖα μιὰ βραδυά, παιδάκι ὄρφανό,
μονάχο, αὐτὰ ἔλεγε μὲ δάκρυ θλιβερό !
Κ' ἕνα κορίτσι ὁμορφο περνᾷει καὶ τ' ἀκούει,
καὶ τῆς ψυχῆς τῆς ἐμιά χορδὴ αἵματωμένη κρούει,
κ' ἕνα λουλούδι ἀγόρασε... ἔν' ἄσπρο γιασεμί...
τὸν ἀνθοπώλη πόνεσε, γιὰ τ' ἦτο ὄρφανή !...
μαῦρο εἶχε τὸ φόρεμα, μαύρη καὶ τὴν καρδούλα,
πρὸ δυὸ μηνῶν, τὴ δόλια τῆς ἔχασε τὴ μανούλα !

Κ' ἐπίστευσε τὸν δυστυχῆ, τὸν πίστευσε μὲ πόνον,
γιατί... πονοῦν τοὺς δυστυχεῖς, ὅσο πονοῦνε μόνο !

34. Η ΛΑΦΙΝΑ

“Ὅλα τὰ λάφια βόσκουνε κι ὄλα δροσολογιοῦνται·
καὶ μιὰ λαφίνα ταπεινὴ δὲν πάει κοντὰ μὲ τᾶλλα·
μόνο τ' ἀπόσκια περπατεῖ, τ' ἀπόζερβ' ἀγναντεύει
κι ὄπ' εὖρη γάργαρο νερὸ θολώνει καὶ τὸ πίνει.

Κι ὁ ἥλιος τὴν ἐρώτησε, κι' ὁ ἥλιος τὴ ρωτᾷει :
—γιατί λαφίνα μ' ταπεινὴ δὲν πᾶς κοντὰ μὲ τ' ἄλλα,
μόνον τ' ἀπόσκια περπατεῖς, τ' ἀπόζερβ' ἀγναντεύεις
κι ὄπ' εὖρης γάργαρο νερὸ θολώνεις καὶ τὸ πίνεις ;

—“Ἦλιε μου σὺν μ' ἐρώτησες—θὰ σοῦ τὸ μολογήσω.
Δώδεκα χρόνους ἕκαμα στεῖρα χωρὶς ἐλάφι,
κι ἀπὸ τοὺς δώδεκα κ' ἐμπρὸς ἐγέννησα λαφάκι.
κ' ἐκεῖ πού βγῆκ' ὁ βασιλιάς νὰ λαφοκυνηγῆσῃ,
τὸδρε πού βόσκαε μοναχό, ρίχνει καὶ τὸ σκοτώνει...

“Ὁ ἥλιος ἐδάκρυσε, κ' ἔσβυσε τὸ φεγγάρι,
οἱ λαγκαδιές κ' οἱ ρεμματιές βαρεῖὰ ἀναστενάξαν.

Κλάψε με, μάνα μ' κλάψε με μὲ ἥλιο, μὲ φεγγάρι.

Σημ. Ὁ Μαθ : —Στὸ ποίημα πού θὰ σᾶς ἀπαγγεῖλω ἀλ-
ληγορεῖται ἡ πολυπάθη Ἑλλάδα μας. Τὰ ἰσχυρὰ κράτη τῆς
Εὐρώπης παριστάνονται μὲ τὰ λάφια πού βόσκουν καὶ δρο-
σολογιοῦνται κ' ἡ Πατρίδα μας μὲ τὴν ταπεινὴ Λαφίνα. Σὲ
μιὰ ἐρώτηση τοῦ Ἥλιου ἀπαντᾷ ἡ λαφίνα : πὼς ὕστερα ἀπὸ

δουλεία (στείρωση) τόσον ἐτῶν πῆρε τὴν ἀπόφαση ν' ἀποτινάξη τὸ ζυγὸ τῶν Τούρκων στὰ 1770 ἐπὶ Μπενάκη. Μὰ οἱ Ρῶσοι ποὺ ἔδιναν ἐλπίδες βοήθειας ἐγκατέλειψαν τοὺς ἐπαναστάτες κι ὁ Σουλτᾶνος (ὁ Βασιλιάς τοῦ ποιήματος) ἔπνιξε μέσ' στὸ αἷμα τὴν ἐπανάσταση. Τότε ὁ ἥλιος ἐδάκρυσε κ.τ.λ. Αὐτὴν τὴν ἐρμηνεία δίνει στὸ ποίημα ὁ δάσκαλος τοῦ Γένους ὁ Ψαλλίδας.

Τὸ ποίημα εἶναι μελοποιημένο ἀπὸ τὸ μουσουργὸ Ἰ. Σακελλαρίδη.

35. ΤΟ ΒΑΡΕΛΙ ΜΕ ΤΟ ΜΠΑΡΟΥΤΙ

(ἀπόσπασμα)

(ἐπεισόδιο μεταξύ τοῦ Γάλλου ναυάρχου Ντεριγνῦ
καὶ τοῦ Καραϊσκάκη).

1

...Τὸν Καραϊσκό κάλεσε μιὰ μέρα νὰ φιλέψη, (ὁ Γάλλος
[ναύαρχος Ντεριγνῦ])

μέσα στὴ ναυαρχίδα του μαζί νὰ γευματίζουν.

Κι' εἶχε κρυφὰ τοὺς ναῦτες του ὁ ἴδιος ὀρμηγέφει
νὰ ρίξουν τὰ κανόνια της μὲ μιᾶς, ὅταν καθίσουν...

Νὰ ἰδῆ ζητοῦσεν ὁ μωρὸς μὲ τὴ δική του πήχη,
ἂν ἔχη ὁ ἀετὸς φτερὸ καὶ τὸ λιοντάρι νύχι!

Στοῦ καραβιοῦ ὁ Ναύαρχος τὸν δέχτηκε τὴ σκάλα
μ' ἐκείνη τὴν εὐγένεια ποὺ βλέπομε στὸ Γάλλο.

Γιορτῆς σημαί' ἀνύψωσαν καὶ τὰ καράβια τ' ἄλλα,
γιατ' ἤρωα καὶ στρατηγὸ ἐφίλευαν μεγάλο...

Καὶ τὴ στιγμή ποὺ κάθησαν ἀντάμα γιὰ νὰ φᾶνε
καὶ τὸ ποτήρι ἄδειασαν χαρούμενοι τὸ πρῶτο,

μέ μιᾶς ἀκοῦσαν ἑκατὸ κανόνια νὰ βροντᾶνε
καὶ χίλιοι βρόντοι ἔσμιζαν ἀντάμα σ' ἕναν κρότο.
Στὴν ταραχὴ ὁ στρατηγὸς λαφιάστηκε κομμάτι.
Συννέφιασαν τὰ φρύδια του, φωσφόρισε τὸ μάτι,
καὶ δίχως νὰ τὸ στοχασθῆ καὶ δίχως νὰ τὸ ξέρη,
εἰς τὸ σπαθί του ἀθέλητα κατέβηκε τὸ χέρι...

— Παλιὰ συνήθεια δὲν μπορεῖ κανένας νὰ τὴν βγά-
[λη! —

Τοῦ Γάλλου σὰν χαμόγελο ἐχάραξε τὸ στόμα
κ' εἶπε: — «Φοβήθης, Στρατηγέ; ... — Τί λές, κύρ-
[᾽Αμιράλη!

Ἀκοῦς ἐκεῖ! μοῦ φαίνεται ὅτι φοβοῦμαι ἀκόμα...»

2

Ἵμως τουφέκια πέφτουνε χαρούμενα καὶ πάλι
καὶ φουστανέλλα ἐγέμισε καὶ τρέχει στ' ἀκρογιαλί·
Ἐπὸ τῆ βάρκα ὁ Ναύαρχος μέ τοὺς δικούς του βγαίνει.
Πειτιέται, καὶ στοῦ ἀρχηγοῦ τῆ συντροφιά πηγαίνει.
Τὰ χέρια σφίγγουν· χαιρετᾶ τὸ Βάσσο, τὸ Τζαβέλλα.

Τῆ βάρκα πέρα σπρώχτει,
Σμίγει μέ φράγκικη στολή ἢ ἄσπρη φουστανέλλα,
καὶ μέ τσαρούχι φτερωτὸ Παρισινὸ χειρόχι...

[Ποτέ τους δὲν γευμάτισαν σὰν τότε ἀράδα - ἀράδα·
σὲ δάφνη ἀπάνω ἔτρωγαν καὶ σὲ Φαλήρου κρῖνο.
Εἶχε τὸ μαυρο τους ψωμί τόση πολλὴ γλυκάδα,
καὶ τὸ ψητὸ ἐμύριζε τόσο καλὰ κ' ἐκεῖνο.

Ἐ πλόσκα τόσο εὐθυμα ἐκέρνα κάθε στόμα,

που ἤπια καὶ ὁ Ναύαρχος ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμα.]

Στὸν ψυχογιοῦ τοῦ στράφηκε : — «Σῦρε καφέ· νὰ φέρης,
νὰ πιοῦν οἱ ξένοι μας κ' ἐμεῖς· κ' ἐκεῖνο τ' ἄλλο. . .
ξέρεις».

Ἦρθε ὁ καφές· τὸν μοίρασαν εἰς ὄλους σὲ κομμάτι.
Μὰ ἔφερε ὁ ψυχογιοῦς τὸ γιασεμί τοῦ ἀκόμα ¹
κι ἀφοῦ ἐγέμισε καπνὸ τὸ κόκκινο τοῦ στόμα,
μικρὸ βαρέλι ἔφερε μπαρούτι γεμισμένο,
καὶ εἰς τὰ πόδια τῶθαλε τοῦ στρατηγοῦ ἀνοιγμένο.

Μὲ ἀπορία ἔθλεπαν κ' οἱ ξένοι κ' οἱ δικοὶ τοῦ.

— Τὴν ταραχὴ τους δὲ μπορῶ καλὰ νὰ ζωγραφίσω.

Μὰ στὸ βαρέλι ἔθαλεν αὐτὸς τὸ γιασεμί τοῦ
καὶ εἶπε : — «Φέρε μου φωτιά, κομμάτι νὰ καπνίσω».
Κ' ἦρθ' ἡ φωτιά· τὸ γιασεμί σὲ τάφο ἀνοιγμένο εὐρί-

[σκονταν ἀπάνω

κι ὁ ψυχογιοῦς τὸ κάρβουνο τοῦ ἔδαζ' ἀναμμένο.

— Χαρὰ σὲ τέτοιον ψυχογιοῦ καὶ τέτοιον καπετᾶνο ! —

Ἐδαζ' ἐκεῖνος τὴ φωτιά κ' ἐκάπνιζεν ὁ ἄλλος
χωρὶς ἀπὸ τὰ φρύδια τοῦ μιὰ τρίχα νὰ σαλέψῃ.

Ὅλοι καταταράχτηκαν· ἐτρόμαξεν ὁ Γάλλος.

Δὲν ἤξερε στὰ μάτια τοῦ ἂν πρέπει νὰ πιστέψῃ.

Ἀπάνω ἐπετάχθηκε κατάχλωμος σὰν κρῖνος,
καί· — «Θὰ μᾶς κάψῃς !» μὲ φωνὴ ἐφώναξε μεγάλη.

Μέσα στὰ μάτια ἤσυχα τὸν κοίταξεν ἐκεῖνος,
καὶ εἶπε μὲ χαμόγελο : — «Φοβήθης, Ἀμιράλη ;»

1) Τὸ τσιμπούκι τοῦ ἀπὸ ξύλο γιασεμιοῦ.

36. Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Τρία πουλάκια κάθονταν ψηλά στη Χαλκομάτα,
τόνα τηράει τή Λειβαδιά και τ' άλλο τὸ Ζητούνι.
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μοιρολογᾷ και λέει :

Πολλή μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σὰν καλιακούδα,
μὴν ὁ Καλύδας ἔρχεται, μὴν ὁ Λεβεντογιάννης ;
Οὐδ' ὁ Καλύδας ἔρχεται, οὐδ' ὁ Λεβεντογιάννης,
Ὁμὲρ Βριώνης πλάκωσε μὲ δεκοχτῶ χιλιάδες.

Ὁ Διάκος σὰν τ' ἀγρίκησε, πολὺ τοῦ κακοφάνη
ψηλὴ φωνὴν ἐσήκωσε, τὸν πρῶτο του φωνάζει :
«Τὸ στράτεμά μου σύναξε, μάσε τὰ παλικάρια,
δὸς τους μπαρούτη περισσὴ και βόλια μὲ τίς φοῦχτες
γρήγορα και νὰ πιάσουμε κάτω στὴν Ἄλαμána,
ποῦναι ταμπούρια δυνατὰ κι ὁμορφα μετερίζια».

Παίρνουνε τ' ἀλαφριά σπαθιά και τὰ βαριά τουφέκια
στὴν Ἄλαμána φτάνουνε και πιάνουν τὰ ταμπούρια.
«Καρδιά, παιδιά μου, φώναξε, παιδιά, μὴ φοβηθῆτε,
σταθῆτε ἀντρεῖα, σὰν Ἕλληνες και σὰ Γραικοὶ στα-
[θῆτε !]»

Ἐκεῖνοι φοβηθῆκανε και σκόρπισαν στοὺς λόγγους.
Ἐμειν' ὁ Διάκος στὴ φωτιά μὲ δεκοχτῶ λεβέντες.

Τρεῖς ὥρες ἐπολέμαγε μὲ δεκοχτῶ χιλιάδες,
σκίστηκε τὸ τουφέκι του και γίνηκε κομμάτια.
σέρνει και τὸ λαφρὶὸ σπαθὶ και στὴ φωτιά χουμάει.
Ἐκοψε Τούρκους ἀπειρους κι ἐφτὰ μπουλουκμπασηδες

και τὸ σπαθὶ τοῦ κόπηκε ἀπὸν ἀπὸ τῆ φοῦχτα
κι ἔπεσ' ὁ Διάκος ζωντανὸς εἰς τῶν ἐχτρῶν τὰ χέρια.
Χίλιοι τὸν πῆραν ἀπὸ μπρὸς και δυὸ χιλιάδες πίσω
κι' Ὅμηρ Βριώνης μυστικὰ στὸ δρόμο τὸν ἐρώτα :

«Γίνεσαι Τοῦρκος, Διάκο μου, τὴν πίστη σου ν' ἀλλά-

[Ξης,

νὰ προσκυνᾶς εἰς τὸ τζαμί, τὴν ἐκκλησιὰ ν' ἀφήσης ;»
Κι' ἐκεῖνος τοῦ ἀποκρίθη και μὲ θυμὸ τοῦ λέει :

«Πᾶτε και σεῖς κι ἡ πίστη σας, μουρτάτες νὰ χαθῆτε !

Ἐγὼ Γραικὸς γεννήθηκα, Γραικὸς θε νὰ πεθάνω.

Ἄν θέλετε χίλια φλωριά και χίλιους μαχμουτιέδες,

μόνον ἐφτὰ μερῶν ζωὴ θέλω νὰ μοῦ χαρίστε,

ἔσο νὰ φτάσῃ ὁ Ὀδυσσεὺς κι ὁ Καπετὰν Νικήτας».

Σὰν τ' ἄκουσε ὁ Χαλήλ μπεης ἀφρίζει και φωνάζ :

«Χίλια πουγκιὰ σὰς δίνω ἐγὼ κι ἀκόμα πεντακόσια,

τὸ Διάκο νὰ χαλάσετε τὸ φοβερὸ τὸν κλέφτη,

γιατὶ θὰ σθῆσῃ τὴν Τουρκιὰ κι ἔλο μας τὸ Ντοβλέτι !»

Τὸ Διάκο τότε παίρνουε και στὸ σουβλί τὸν βάζουε.

Ὅλορθο τὸν ἐστήσανε και αὐτὸς χαμογελοῦσε,

τὴν πίστη τοὺς τοὺς ἔβριζε, τοὺς ἔλεγε μουρτάτες.

«Σκυλιὰ, κι ἂν μὲ σουβλίσετε, ἕνας γραικὸς ἐχάθη

ἀς εἶν' καλὰ ὁ Ὀδυσσεὺς κι ὁ Καπετὰν Νικήτας,

αὐτοὶ θὰ φᾶνε τὴν Τουρκιὰ θὰ κάψουε τὸ Ντοβλέτι !

37. Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ

Τρίτη ἐγεννήθη ὁ Διγενῆς καὶ Τρίτη θά πεθάνη.
Πιάνει, καλεῖ τοὺς φίλους του καὶ ὄλους τοὺς ἀντρειω-
[μένους,
νάρθη ὁ Μηνᾶς¹ καὶ ὁ Μαυραῖλῆς² νάρθη καὶ ὁ γιὸς τοῦ
[Δράκου³
νάρθη καὶ ὁ Τρεμαντάχειλος, πού τρέμει ἡ γῆ καὶ ὁ κό-
[σμος.

Κ' ἐπῆγαν καὶ τὸν ἠύρανε στὸν κάμπο ξαπλωμένο.
Βογγάει, τρέμουν τὰ βουνά, βογγάει, τρέμουν οἱ κάμ-
[ποι.

«Σὰν τί νὰ σ' ἠύρε Διγενή, καὶ θέλεις νὰ πεθάνης ;
— Φίλοι, καλῶς ὠρίσατε, φίλοι καὶ ἀγαπημένοι,
᾽συχάσατε, καθήσατε κ' ἐγὼ σὰς ἀφηγιέμαι.
Τῆς Ἀραβίνας τὰ βουνά, τῆς Σύρας⁴ τὰ λαγκάδια,
πού κεῖ συνδυὸ δὲν περπατοῦν, συντρεῖς δὲν κουθεν-
[τιάζουν,

παρὰ πενήντα κ' ἑκατό, καὶ πάλε φόβο νάχουν,
κ' ἐγὼ μονάχος πέρασα πεζὸς καὶ ἀρματωμένος,
μὲ τετραπίθαμο σπαθί, μὲ τρεῖς ὀργυιῆς κοντάρι.
Βουνά καὶ κάμπους ἔδειρα⁵, βουνά καὶ καταράχια,
νυχτιῆς χωρὶς ἀστροφεγγιά, νυχτιῆς χωρὶς φεγγάρι.
Καὶ τόσα χρόνια πού ᾽ζησα δῶ στὸν ἀπάνου κόσμο
κανένα δὲ φοβήθηκα ἀπὸ τοὺς ἀντρειωμένους.
Τώρα εἶδα ἓνα ξυπόλυτο καὶ λαμπροφορεμένο,
πῶχει τοῦ ρίσου⁶ τὰ πλουμιά, τῆς ἀστραπῆς τὰ μάτια^ο
μὲ κράζει νὰ παλέψωμε σὲ μαρμαρένια ἀλώνια,
κι' ὅποιος νικήσῃ ἀπὸ τοὺς δυὸ νὰ παίρνῃ τὴν ψυχὴ
[του».

Κ' ἐπῆγαν κ' ἐπαλέψανε στὰ μαρμαρένια ἀλώνια·
κι ἔθε χτυπάει ὁ Διγενής, τὸ αἷμα αὐλάκι κάνει,
κι ἔθε χτυπάει ὁ Χάροντας, τὸ αἷμα τράφο ' κάνει.

38. Ο ΧΑΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΛΕΒΕΝΤΗΣ

Λεβέντης ἐροβόλαγε ἀπὸ τὰ κορφοβούνια
μὲ τὸ μαντήλι στὸ λαιμό, τὸ βαριοκεντημένο·
εἶχε τὸ φέσι του στραβὰ καὶ τὰ μαλλιά κλωσμένα,
κι ἔστριβε τὸ μουστάκι του καὶ ψηλοτραγουδοῦσε.
Κι ὁ Χάρος τὸν ἀγνάντεψε ἀπὸ ψηλὴ ραχοῦλα,
καρτέρι πάει καὶ τῶθαλε σ' ἕνα στεγνὸ σοκάκι.
«Γεῖά σου, χαρά σου, Χάροντα». «Καλῶς τον τὸν λε-
[βέντη.
Λεβέντη μ' ποῦθεν ἔρχεσαι, λεβέντη μ' ποῦ πηγαίνεις;»
— «Ἀπὸ τῆ μάντρα μου ἔρχομαι, στὸ σπίτι μου πη-
[γαίνω
πάω νὰ πάρω τὸ ψωμί καὶ πίσω νὰ γυρίσω».
— «Λεβέντη μ' ἔστειλε ὁ Θεός, νὰ πάρω τὴν ψυχὴ σου».
— «Χωρὶς ἀνάγκη κι ἀρρωστειὰ ψυχὴ δὲν παραδίνω·
μόν' ἔδωγα νὰ παλέψουμε σὲ μαρμαρένιο ἀλώνι,
κι ἂν μὲ νικήσης χάροντα, νὰ πάρης τὴν ψυχὴ μου,
κι ἂν σὲ νικήσω πάλι ἐγώ, πήγαινε στὸ καλὸ σου».
Πιαστήκαν καὶ παλέδανε ἀπὸ τὸ πουρνὸ ὡς τὸ βράδου
κι ἐκεῖ στὸ γύρισμα τοῦ ἡλιοῦ ποῦ πάει νὰ βασιλέψη,
ἀκοῦν τὸ νιὸ ποῦ βόγγιζε καὶ βαριαναστενάζει :

1., 2., 3. ἀκριτικὰ πρόσωπα. 4. τῆς Συρίας. 5. πέρασα-
ξαναπέρασα. 6. τοῦ λυγγός. 7. τάφο.

«'Ασε με, Χάρε μ' ἄσεμε, παρακαλῶ νὰ ζήσω,
τί ἔχω τὰ πρόβατα ἄκουρα καὶ τὸ τυρὶ στὸ ζύγι,
τί ἔχω γυναῖκα παρανιαὶ καὶ χήρα δὲν τῆς πρέπει,
τί ἔχω παιδὶ κι εἶναι μικρὸ κι ὀρφάνια δὲν τοῦ μοιάζει».
«Τὰ πρόβατα κουρεύονται καὶ τὸ τυρὶ ζυγιάται
καὶ τάρφανὸ πορεύεται, κι ἡ χήρα κυβερνιέται».

39. ΟΙ ΑΚΡΙΤΕΣ

Ἄ Κωσταντῖνος ὁ μικρὸς κι ὁ Ἀλέξης ὁ ἀντρειωμένος
καὶ τὸ μικρὸ Βλαχόπουλο, ὁ καστροπολεμίτης,
ἀντάμα τρῶν καὶ πίνουνε καὶ γλυκοκουβεντιάζουν
κι ἀντάμα ἔχουν τοὺς μαύρους τους στὸν πλάτανο δε-
[μένους.

Τοῦ Κώστα τρῶει τὰ σίδηρα, τ' Ἀλέξη τὰ λιθάρια,
καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὰ δέντρα ξεριζώνει.
Κι ἐκεῖ ποὺ τρῶγαν κι ἔπιναν καὶ ποὺ χαροκοποῦσαν,
πουλάκι πῆγε κι ἔκατσε δεξιὰ μεριά στὴν τάβλα,
Δὲν κελαδοῦσε σὰν πουλί, δὲν ἔλεε σὰν ἀηδόνι,
μὸν ἔλαλοῦσε κι' ἔλεγε ἀνθρώπινη κουδέντα :
«Ἔσεῖς τρῶτε καὶ πίνετε καὶ λιανοτραγουδάτε
καὶ πίσω σας κουρσεύουνε Σαρακηνοὶ κουρσάροι.
Πῆραν τ' Ἀλέξη τὰ παιδιὰ, τοῦ Κώστα τὴν γυναῖκα,
καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὴν ἀρραβωνιασμένη».
Ἔστε νὰ στρώση ὁ Κωσταντῆς καὶ νὰ σελώση ὁ Ἀλέ-
[ξης.

«Γιὰ σῦρε σύ, Βλαχόπουλο, στὴ βίγλα νὰ βιγλίσης.
Ἄν εἶν' πενήντα κι ἕκατό, χύσου μακέλεφέ τους
κι ἂν εἶναι περισσότεροι, γύρισε μίλησέ μας».

Ἐπῆγε τὸ Βλαχόπουλο στὴ Βίγλα νὰ βιγλίση,
βλέπει τουρκιὰ Σαρακηνοὺς κι Ἄράπηδες κουρσάρους·
οἱ κάμποι πρασινίζανε τὰ πλάγια κοκκινίζαν.

Ἄρχισε νὰ τοὺς διαμετράη, διαμετρημοὺς δὲν εἶχαν.
Νὰ πάη πίσω ντρέπεται, νὰ πάη ἔμπρὸς φοβάται.

Σκύβει φιλεῖ τὸ μαῦρο του στέκει καὶ τὸν ρωτᾷ :

«Δύνεσαι, μαῦρε μ' δύνεσαι στὸ αἷμα γιὰ νὰ πλέξης ;»

— «Δύνομαι, ἀφέντη, δύνομαι, στὸ αἷμα γιὰ νὰ πλέξω,

κι ἔσους θὰ κόψῃ τὸ σπαθί, τόσους θενὰ πατήσω,

μὸν δέσε τὸ κεφάλι σου μ' ἓνα χρυσὸ μαντήλι

μὴν τύχη λάκκος καὶ ριχτῶ καὶ πέσης ἀπ' τὴ ζάλη».

— «Σαῖτες μου Ἀλεξαντρινὲς καμιὰ νὰ μὴ λυγίσῃ

καὶ σὺ σπαθί μου δαμασί, νὰ μὴν ἀποστομώσης.

Βέηθα μ' εὐχὴ τῆς μάνας μου καὶ τοῦ γονιοῦ μου βλό-

[για,

εὐχὴ τοῦ πρώτου μ' ἀδερφοῦ εὐχὴ καὶ τοῦ στερνοῦ μου.

Μαῦρε, αἴντε νὰ μποῦμε κ' ὅπου ὁ Θεὸς τὸ βγάλη».

Στὰ ἔμπα μπῆκε σὰν ἀετός, στὰ ἔβγα σὰν πετρίτης.

Στὰ ἔμπα χίλιους ἔκοψε, στὰ ἔβγα δυὸ χιλιάδες

καὶ στὸ καλὸ τὸ γύρισμα κανένα δὲν ἀφήνει.

Πῆρε τ' Ἀλέξη τὰ παιδιὰ τοῦ Κώστα τὴ γυναῖκα

καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὴν ἀρραβωνιασμένη.

Προσγonaτίζει ὁ μαῦρος του καὶ πίσω του τοὺς παίρνει.

Στὸ δρόμον ὅπου πήγαινε, σέρνει φωνὴ περίσσια :

«Ποῦ εἶσαι, ἀδερφέ μου Κωσταντῆ κι Ἀλέξη ἀντρειω-

[μένε,

ἂν εἴστε ἔμπρὸς μου φύγετε κι ὀπίσω μου κρυφτῆτε,

τί θόλωσxn τὰ μάτια μου, μπροστὰ μου δὲ σὰς βλέπω,

καὶ τὸ σπαθί μου ράγισε κόβοντας τὰ κεφάλια

κι ὁ μαῦρος λιγοχάρδισε πατώντας τὰ κουφάρια.

40. Ο ΣΑΜΟΥΗΛ

Καλόγερε, τί καρτερείς κλεισμένος μές τὸ Κούγκι ;
Πέντε νομάτοι σ̄μειναν κι ἐκεῖνοι λαθωμένοι
κι εἶναι χιλιάδες οἱ ἐχθροὶ ποὺ σ̄έχουνε ζωσμένο.
Ἔλα νὰ δώσης τὰ κλειδιά, πέσε νὰ προσκυνήσης,
κι ἀφέντης ὁ Βελήπασας δεσπότη θὰ σὲ κάμη».
Ἔτσι ψηλά ἀπὸ τὸ βουνὸ φωνάζει ὁ Πήλιος Γκούσης.
Κλεισμένος μές τὴν ἐκκλησιά βρίσκεται ὁ Σαμουήλης
κι ἀγέρας παίρνει τὴ φωνὴ τοῦ Πήλιου τοῦ προδότη.
Χωρὶς φαλμούς καὶ θυμιατά, χωρὶς φωτοχυσία,
γονατισμένοι, σκυθρωποί, μπρὸς στὴν ὠραία Πύλη,
πέντε Σουλιῶτες στέκονται μὲ τὸ κεφάλι κάτω,
βουβοί, δὲν ἀνασαίνουνε καὶ βλέπεις κάπου κάπου
ὁποῦ ἓνα χέρι σκώνεται καὶ κάνει τὸ σταυρὸ του.
Ἄκίνητα στὸ μάρμαρο σέρνονται τὰ σπαθιά τους,
σπαθιά ποὺ τόσο ἐδούλεψαν γιὰ τὸ γλυκὸ τὸ Σούλι.
Δὲ φαίνεται ὁ καλόγερος· μόνος του στ' ἅγιο Βῆμα
προσεύχεται κι ἐτοίμαζε τὴ μυστικὴ θυσία.
Σφιχτὰ σφιχτὰ στὰ χέρια του ἐβάστα τὸ ποτήρι
καὶ μύρια λόγια ἀπόκρυφα ἔλεγε τοῦ Θεοῦ του.
Τὰ μάτια κατακκόκινα ἀπ' τίς πολλὲς ἀγρύπνιες
ἐκοίταζαν ἀκίνητα τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα·
Τὴ θάλασσα ποὺ κύματα ἔχει χρυσὲς ἐλπίδες. . .
Σιγᾶτε, βρόντοι τουφεκιῶν, πάψτε, φωνὲς πολέμου,
κι ὁ Σαμουήλ τὴν ὕστερη τὴν Κοινωνιὰ θὰ πάρη.
Κι ἐκεῖ ποὺ κοίταζ' ὁ παπᾶς τὴ σάρκα τοῦ Θεοῦ του,
ἐκύλιε' ἀπ' τὰ μάτια του στοῦ ποτηριοῦ τὰ σπλάγγχνα
σὰν τὴ βρυσούλα διάφανα κρυφὰ κρυφὰ ἓνα δάκρυ.

«Θεέ μου και πατέρα μου, θαμμένος ἐδῶ μέσα
ἐδίψασα. Χωρίς νερό ἢ θεία κοινωνιά σου
θὰ ἔμεν' ἀτελειώτη.... Δέξε, γλυκέ μου Πλάστη,
αὐτὸ τὸ μαῦρο δάκρυ μου, μὴ τὸ καταφρονέσης,
ἀμόλυντο και καθαρό, βγαίν' ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια·
δέξου το, Πλάστη, δέξου το, ἄλλο νερὸ δὲν ἔχω».

Ἦτανε ἥλιος κι' ἔλαμψε τὸ ἱερὸ τὸ σκεῦος.
Τὸ αἷμα ἐξεστάθηκε, ἄχνισε ζωντανεῦει,
ἀναγκαλιάζει ὁ Σαμουὴλ πού εἶχε τὴ θεία Χάρη
και τρέμοντας ἀγκάλιασε τὸ Θεϊκὸ Ποτήρι
και τῶσφιξε στὰ χεῖλη του κι ἄκουσε πού χτυποῦσε
σὰ νᾶτανε λαχταριστὴ καρδιά, ἔλο ζωὴ γιομάτη.
Ἐνοίγ' ἡ Πύλη τοῦ ἱεροῦ, σκύφτουν τὰ παλικάρια,
τ' ἀντρειωμένα μέτωπα τὸ μάρμαρο χτυπᾶνε,
και καρτεροῦν ἀκίνητα τοῦ γέροντα τὰ λόγια.
Ἐπρόβαλε ὁ καλόγερος. Τὸ πρόσωπό του φέγγει,
σὰ χιονισμένη κορυφὴ στοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη.
Στὰ λαθωμένα χέρια του βαστοῦσ' ἓνα βαρέλι
πῶκλειε μέσα θάνατο, φωτιά και ἀπελπισία.
Ἐκεῖνο μόνο τῶμεινε, ἐκεῖνο μόνο φνάνει.
Ἐμπρὸς στὴν Πύλη τοῦ ἱεροῦ μονάχος του τὸ στένει
και τρεῖς φορές τὸ βλόγησε και τρεῖς φορές τοφχίεται
Σὰ νᾶταν ἅγια Τράπεζα, σὰν νᾶταν ἀρτοφόρι
ἐπίθωσ' ὁ καλόγερος ἀπάνω τὸ ποτήρι
και σιωπηλὸς και ἀτάραχος ἀναψε θειαφοκέρι.
Τὰ γόνατά του ἐχτύπησαν ὀρμητικὰ τὴν πλάκα,
ἐσήκωσε τὸ χέρι του, τὸ πρόσωπό του ἀνάφτει
και οἱ πέντε τὸν ἐκοίταζαν βουβοὶ μέσα στὰ μάτια.
Σταλαματιὰ σταλαματιὰ τὰ δάκρυά του πέφτουν

κι ἡ πλάκα ποὺ τὰ δέχεται ραγίζεται καὶ τρίζει.
Παράπονο τοὺς ἔπιασε, ὄχι θανάτου φόβος
καὶ κλαίοντας ὁ Σαμουὴλ εἰς τὸνα του τὸ χέρι
τὸ ἱερὸ ποτήρι του καὶ στ' ἄλλο τὴ λαβίδα
ἀρχίνησε τὴν Κοινωνιὰ τοῦ Πλάστη νὰ μοιράζη.
Ὁ πρῶτος ἐμετάλαβε μεταλαβαίνει κι ἄλλος,
τὴν ἔδωσε στὸν τρίτονε, κι ὁ τέταρτος τὴν παίρνει
καὶ φτάνει ὡς τὸν ὕστερο καὶ τοῦ τήνε προσφέρει.
Κι ἐκεῖ ποὺ ἔψαλλ' ὁ παπᾶς μὲ τὴ γλυκιὰ φωνή του,
«Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ
σήμερον Ἰεὺ Θεοῦ»...
φωνῆς ἀκούονται, χτυπιές, ἀλαλαγμός, ἀντάρα.
Πλακώσανε οἱ ἄπιστοι, Καλόγερε, τί κάνεις ;...
Ἐσήκωσε τὰ μάτια του ὁ Σαμουὴλ στὸν κρότο
καὶ στάζει ἀπ' τὴ λαβίδα του ἀπάνω στὸ βαρέλι
μιὰ φλογερὴ σταλαματιὰ ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὸ αἷμα...
Αστροπελέκια πέσανε, βροντᾶει ὁ κόσμος ὄλος,
λάμπει στὰ νέφη ἡ ἐκκλησιά, λάμπει τὸ μαῦρο Κούγκι.
Τί φοβερὴ κεροδοσιὰ πῶλαβε στὴ θανή του
τὸ Σούλι τὸ κακότυχο, καὶ τί καπνὸ, λιθάνι...

Ἄνέβαινε στὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ παπᾶ τὸ ρᾶσο
κι ἀπλώθηκε κι ἀπλώθηκε σὰν τρομερὴ μαυρίλα
σὰ σύγνεφο κατάμαυρο καὶ θόλωσε τὸν ἥλιο.
Κι ἐνῶ τ' ἀνέβαζε ὁ καπνὸς κι ἐνῶ τὸ συνεπαίρνει,
τὸ ρᾶσο πάντα ἀρμένιζε καὶ διάβαινε σὰ χάρος,
κι ἐκεῖθεν ὅπου διάβηκε ὁ φλογερός του ἴσκιος
σὰ νᾶταν μυστικιὰ φωτιὰ ἐρρόδισε τὸ λόγγο,
καὶ μὲς στίς πρῶτες ἀστραπὲς καὶ μὲς στὰ πρωτοδρό-

[χια

Πετρᾶ, Ποιήματα καὶ Πεζά

5

χλωρό χορτάρι φύτρωσε, δάφνες, ἐλιές, μυρτοῦλες,
ἐλπίδες, νίκες καὶ σφαγές, χαρές κι ἐλευθερία.

41. ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνά κι ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια
λάμπουν καὶ τάλαιφριά σπαθιά τῶν Κολοκοτρωναίων,
πῶχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλά, τίς ἀσημένιες πάλες,
τίς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τίς ἔξη γὰ τσαπράζια,
ἐποὺ δὲν καταδέχονται τὴ γῆς γὰ τὴν πατήσουν.

Καθάλα τρῶνε τὸ ψωμί, καθάλα πολεμᾶνε,
καθάλα πᾶν στὴν ἐκκλησιά, καθάλα προσκυνᾶνε,
καθάλα παίρν' ἀντίδωρο ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.

Φλωριά ρίχνουν στὴ Παναγιά, φλωριά ρίχνουν στοὺς
[ἄγιους

καὶ στὸν ἀφέντη τὸν Χριστὸ τίς ἀσημένιες πάλες.

«Χριστέ μας, βλόγα τὰ σπαθιά, βλόγα μας καὶ τὰ χέ-
[ρια».

Κι ὁ Θεοδωράκης μίλησε, κι ὁ Θεοδωράκης λέει :

«Τοῦτ' οἱ χαρές ποὺ κάνουμε σὲ λύπη θὰ μᾶς βγάλουν.

Ἐπόψε εἶδα στὸν ὕπνο μου στὴν ὕπνοφαντασιά μου,
θολό ποτάμι πέραγα καὶ πέρα δὲν ἐβγῆκα.

Ἐλάτε γὰ σκορπίσουμε, μπουλούκι γὰ γενοῦμε.

Σύρε, Γιώργο μ' στὸν τόπο σου, Νικήτα στὸ Λεοντάρι,

ἐγὼ πάω στὴν Καρύταινα, πάω στοὺς ἐδικούς μου,

ν' ἀφήσω τὴ διαθήκη μου καὶ τίς παραγγελιές μου,

τί θὰ περάσω θάλασσα, στὴ Ζάκυθο θὰ πάω».

42. Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ

(διηγείται ἓνας Πέρσης στὴ μητέρα τοῦ Ξέρξη)

Ὅταν ἀσπριδερὴ ἐπρόβαλεν ἡμέρα—
κάνοντας καλοφώτιστη τὴ γῆ ὅλη,
πρῶτα-πρῶτα βούισε τῶν Ἑλλήνων—
κραυγὴ, ποὺ ἀκούστηκε σὰν τραγούδι,
καὶ ποὺ τὴν μυριαπόδωσε τῶν βράχων—
τοῦ νησιοῦ ὁ ἀντίλαλος· τρομάρα—
ἄρπαξεν ὅλους τοὺς βαρδάρους.

Γιατὶ ἓνα ταχτικὸν παιᾶνα τότε—
οἱ Ἕλληνες δὲν τραγουδοῦσαν γιὰ νὰ φύγουν,
ἀλλὰ μὲ θάρρος ψυχερὸ στὴ μάχη ὀρμώντας—
κι ἀμέσως μὲ τὸ πρόσταγμα ἀρπώνοντας—
τὰ πολύροχθα κουπιὰ αὐτοὶ ἐχτυποῦσαν—
τὸ βαρύηχο πέλαγος μὲ τάξη,
ὥστε ὅλοι γρήγορα ἐφάνηκαν ἐμπρὸς μας.
Πρῶτα τὸ δεξιὸ κέρασ προχωροῦσε—
μὲ ἡσυχία καὶ τάξη, κατόπιν ὁ ἄλλος—
ὁ στόλος προχωροῦσεν ὅλος—κι ἀκούσταν

[βουὴ πολλὴ ὀλόθε :

« ὦ παιδιὰ

τῶν Ἑλλήνων προχωρεῖτε, τὴν πατρίδα—
ἐλευθερώνετε, παιδιὰ, γυναῖκες,
καὶ τὰ ἱερὰ τῶν πατρικῶν θεῶν μας—
καὶ τῶν προγόνων ἐλευθερώνετε τοὺς τάφους,
σήμερα ὁ ἀγῶνας μας εἶναι γιὰ ὅλα».

Καὶ τότε ἡ ὀχλαγοὴ ἢ δική μας

στὴν Περσικὴ τῆ γλῶσσα ἀπαντοῦσε,
γιατὶ καιρὸς χρονατριβῆς δὲν ἦταν πλέον.
Σύντομα κι ἓνα πλοῖο χτυπᾶ ἐν' ἄλλο —
μὲ τὸ χάλκινο ἔμβολο. Καὶ ἦταν
Ἑλληνικὸ τὸ πλοῖο, ποῦ πρῶτο—
ὀρμώντας μὲ τὸ ἔμβολο τσακίζει—
τὶς φιοῦρες ἐνὸς πλοίου τῶν Φοινίκων.
Κι ἄλλος ὀρμοῦσεν ἐναντίον ἄλλου πλοίου.
Καὶ μ' ὄλα αὐτὰ στὴν ἀρχὴ τὸ ρεῦμα—
τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ ἀντοχὴ εἶνε.
Μὰ ὅπως σ' ἓνα στενὸ ὁ σωρὸς τῶν πλοίων—
ἦταν μαζεμένος συναμεταξύ τους,
τὰ πλοῖα μας ἐσπάζαν τὰ κουπιά τους
καὶ μόνα τους μὲ τὰ χαλκόστομα ἔμβολα ἐχτυπιόνταν
καὶ βοήθεια νὰ δώσουν τὸ ἓνα στ' ἄλλο—
Δὲν ἦταν δυνατὸ· καὶ τὰ πλοῖα τότε—
τὰ Ἑλληνικά, σύγκαιρα ὄλα ὀρμώντας—
ὀλύγυρα χτυποῦσαν τὰ δικά μας πλοῖα,
κι ἀναποδογυρίζοντας ἔτσι τὰ βυθίζουν,
κι οὐδὲ τῆ θάλασσα νὰ ἰδῆ κανεὶς μποροῦσε·
τόσον ἀπὸ ναυάγια καὶ νεκροὺς ἦταν γεμάτη.
Καὶ τοῦ γιालοῦ οἱ ξέρες εἶχαν πλῆθος—
νεκροῦς, καὶ κάθε πλοῖο τῶν βαρβάρων—
ὀρμοῦσε σ' ἄταχτη φυγὴ κωπηλατώντας·
ὄλος ὁ στόλος τῶν βαρβάρων ἔφευγε ἔτσι.....

43. ΤΟ ΜΠΑΛΟΥΚΛΙ

(τὰ ψάρια τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς)

Σαράντα μέρες πολεμᾶ ὁ Μωχαμέτ νὰ πάρη
τὴν Πόλη τὴ μεγάλη.

Σαράντα μέρες ἔκαμεν ὁ ἠγούμενος τὸ ψάρι
στὰ χεῖλη του νὰ βάλῃ.

Ἐπ' τις σαράντα κ' ὕστερα, πεθύμησε νὰ φάῃ
τηγανισμένο ψάρι.

— «Ἄν μᾶς φυλάγ' ἡ Παναγιά, καθὼς μᾶς ἐφυλάγει,
τὴν Πόλη ποιὸς θὰ πάρῃ ; »

Ρίχνει τὰ δίχτυα στὸ γιαλό, τρία ψεράκια πιάνει,
θὲς νὰ τὰ βλογήσῃ !

Τὸ λάδι βάζει στὴν φωτιά μέσ' στ' ἀργυρὸ τηγάνι,
γιὰ νὰ τὰ τηγανίσῃ.

Τὰ τηγανίς' ἀπὸ τὴν μιά, καὶ πᾶ νὰ τὰ γυρίσῃ
κι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος,

ὁ παραγυιὸς του βιαστικᾶ πετᾶ νὰ τοῦ μιλήσῃ,
καὶ τᾶχασεν ὁ γέρος !

— «Μὴν τηγανίζῃς, γέροντα, καὶ μόσχισε τὸ ψάρι
στὴν Πόλη τὴ μεγάλη !

Τὴν Πόλη τὴν ἐξακουστὴ οἱ Τοῦρκοι ἔχουν πάρει,
μᾶς κόβουν τὸ κεφάλι ! »

— «Στὴν Πόλη Τοῦρκοι δὲν πατοῦν κι Ἄγαρινοῦ πο-
δάρι, μοῦ φαίνεται σὰ φέμα !

Μ' ἂν εἶν' ἀλήθεια τὸ κακό, νὰ σηκωθοῦν τὰ ψάρια
νὰ πέσουν μέσ' στὸ ρέμα ! »

Ἄκόμ' ὁ λόγος βάσταγε, τὰ ψάρ' ἂπ' τὸ τηγάνι,
τὴ μιά μεριὰ ψημένα,

ἐπήδηξαν κ' ἐπέσανε στῆς λίμνης τῆ λεκάνη,
γερά, ζωντανεμένα.
Ἄκόμ' ὡς τώρα πλέουνε, κόκκιν' ἀπὸ τὸ μέρος,
ἔπου τὰ εἶχε ψήσει.
Φυλάγουν τὸ Βυζάντιο ν' ἀναστηθῆ κι ὁ γέρος
νὰ τ' ἀποτηγανίση.

44. Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

1

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή.
Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ἔψη
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

2

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη
χαῖρε, ὦ χαῖρε, ἐλευθεριά!

3

Ἐχεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμένη ἐντροπαλή,
κι ἕνα στόμα ἑκαρτεροῦσες :
Ἔλα πάλι, νὰ σοῦ εἰπῆ.

4

Ἄργειε νάρθη ἐκείνη ἡ μέρα
καὶ ἦταν ὄλα σιωπηλὰ
γιατὶ τᾶσκιαζε ἡ φοδέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

5

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

6

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλιλεύθερη λαλιά,
ἓνα ἐχτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

7

Κι ἔλεες : πότε, ἂ πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ ἔρμιές ;
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές !

8

Τότε σήκωνες τὸ βλέμμα
μὲς στὰ κλάϊματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἶμα
πλήθος αἶμα Ἑλληνικό.

9

Μὲ τὰ ροῦχα αίματωμένα
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφά
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

10

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἔξανάρθεις μοναχῇ,
δὲν εἶν' εὐκολες οἱ θύρες
ἐὰν ἦ χρεία τις κουρταλῆ¹.

11

"Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια
ἀλλ' ἀνάσασε καμιά,
ἄλλο σοῦ ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φριχτά.

12

"Ἄλλοι, δὴμέ, στὴ συμφορὰ σου
ὅπου ἐχαίροντο πολὺ :
Σύρε νάβρης τὰ παιδιὰ σου,
σύρε, ἔλεγαν οἱ σκληροί.

13

Φεύγει ὀπίσω τὸ ποδᾶρι
καὶ ὀλογλήγορο πατεῖ

1. κουρταλῆ=χτυπᾶ.

ἢ τὴν πέτρα ἢ τὸ χορτάρι
ποῦ τὴ Δόξα σου ἐνθυμεῖ.

14

Ταπεινότατα σοῦ γέρνει
ἢ τρισάθλια κεφαλῇ,
σὰ φτωχοῦ ποῦ θυροδέρνει
κι εἶναι βάρος του ἡ ζωῇ.

15

Ναί, ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὄρμη,
ποῦ ἀκατάπαυτα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

16

Ἐπὶ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη
χαῖρε, ὦ χαῖρε, ἐλευθεριά.

Δ'

ΠΕΖΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

45. Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ

Φεγγαράκι μου λαμπρό
φέγγε μου νά περπατώ
νά πηγαίνω στο σχολειό
νά μαθαίνω γράμματα,
γράμματα σπουδάματα
του Θεού τα πράματα.

Λίγα χρόνια πριν από την Έπανάστασι του 21
ήμουν μόλις 10 χρονών. Δεν ήταν πολύς καιρός που ο
πατέρας μου είχε μεταφέρει την οικογένειά του από
τη Ρούμελη στην Έπτάνησο, για ασφάλεια από τους
Τούρκους.

Ο πατέρας μου ήταν έμπορος, αγαπούσε όμως και
τα γράμματα. Προσπάθησε να μάς μορφώσει όσο μπο-
ρούσε πιο πολύ. Μ' έστελνε σ' ενός γέροντα Δασκάλου
το σπίτι, όπου μαζί με πέντ' ἄλλα παιδιά μαθαί-
ναμε Ἀνάγνωσι και Γραφή, λίγη Ἀριθμητική, Κατή-
χησι και Ἱστορία. Ο Δάσκαλός μας δεν ήταν πολυ-
μαθής και σοφός, είχε όμως ζήλο. Δεν περιοριζόταν
νά μάς μαθαίνει ξηρά γράμματα—φρόντιζε και νά μάς
ἐμπνέη δύο μεγάλα αίσθήματα : *ἀγάπη στην Ἀρετή*
και *ἀφοσίωσι στην Πατρίδα.*

Δὲν τότε ξεχνῶ : Ἦταν κοντός, σκυφτός, μὲ ἄσπρα γένεια, μὲ μάτια μικρά, φωτερὰ, καὶ γυαλιὰ στὴ μύτη του καὶ φαλακρὸ τὸ κεφάλι του, ποῦ τὸ σκέπαζε πάντα μὲ μαῦρο καλογερικὸ σκούφο.

Τὸν ἐνθυμοῦμαι πῶς ἀναφτε ἢ ὄψεις του ἢ γεροντική, πῶς σπιθοβολοῦσαν τὰ μάτια του—ἔταν μᾶς μιλοῦσε γιὰ τὴν Πατρίδα μας τὴ σκλαβωμένη. Μᾶς διηγοῦνταν πῶς ἡ δουλωμένη Πατρίδα μας ἦταν μεγάλη καὶ τρανὴ στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, πῶς Αὐτὴ ἦταν πρώτη στὸν πολιτισμὸ—ἔταν οἱ ἄλλοι ὄλοι ἦταν βάρβαροι.

Καὶ ἀναστηλώνονταν ἔξαφνα καὶ φαινόταν νεώτερος—ἔταν μᾶς παρίστανε τὸν Λεωνίδα νὰ πολεμᾷ στὶς Θερμοπύλες, τὸ Θεμιστοκλῆ νὰ τρέπη σὲ φυγὴ τὸν Περσικὸ στόλο στὸ στενὸ τῆς Σαλαμῖνας, τὸ Μεγάλο Ἀλέξανδρο νὰ κυριεύῃ τὴν Ἀσία, τὸ Βασίλειο τὸ Βουλγαροκτόνο νὰ κατατροπώνῃ τοὺς Βουλγάρους, τὸν Ἡράκλειο νὰ ταπεινώνῃ τοὺς Πέρσας, τὸν Ἰουστινιανὸ νὰ κτίζῃ τὴν Ἁγία Σοφία... Καὶ χαμήλωνε τὸ κεφάλι του καὶ δάκρυα ἔδρεχαν τὰ μάτια του—ἔταν διηγοῦνταν ἔπειτα τὰ μαῦρα χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας : τὴν πτώσι τῆς Πόλεως, τὸν ἡρωϊκὸ θάνατο τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου, τὴν κατάκτησι τῶν Τούρκων, τὰ μαρτύρια τῆς Σκλαβιάς 400 χρόνων...

— Χάθηκε πιά ἡ Ἑλλάδα, ἔλεγε μὲ ἀναστεναγμὸ, κατάντησε ταπεινὴ σκλάβδα τῶν ἀπίστων, αὐτὴ ἡ βασίλισσα τῆς Ἀνατολῆς !...

Μὰ ἔξαφνα ἀνασήκωνε τὸ κεφάλι του—σὰ ν' ἄκουε μακρινὴ φωνή, κάρφωνε τὰ μάτια του ὕψηλὰ πρὸς τὸν τοῖχο, σὰν νὰ ξάνοιγε μακρινὸ σημεῖο, καὶ μὲ φωνή

ζωηρή και με ὄψι φωτισμένη ἀπὸ ἐνθουσιασμό ἐπρόσθετε :

— "Ὅχι, ὄχι! δὲν εἶναι μακριὰ ἡ ἡμέρα τῆς Ἐλευθερίας. Ὁ σπόρος τοῦ Ρήγα θὰ φυτρώσῃ, κ' ἐσεῖς θὰ θερίσετε τὸν καρπὸ, ὄχι μὲ δρεπάνια, μὰ μὲ σπαθιά. Νὰ πῆτε τὸ θούριό του τώρα κ' ἔπειτα νὰ σχολάστε.

Καὶ ὁ γέρο Δάσκαλος, μὲ φωνὴ παλλόμενη ἀπὸ συγκίνησι, ἀπάγγελνε τοὺς φλογεροὺς στίχους, κ' ἐμεῖς ὅλοι μαζὶ τοὺς ξαναλέγαμε :

(τὸ θούριο τοῦ Ρήγα)

Ὡς πότε παληκάρια, νὰ ζοῦμε στὰ στενά,
μονάχοι σὰ λιοντάρια, στὶς ράχες, στὰ βουνά ;
Σπηλιὲς νὰ κατοικοῦμε, νὰ βλέπουμε κλαδιά,
νὰ φεύγωμ' ἀπ' τὸν κόσμον γιὰ τὴν πικρὴ σκλαδιά;
Νὰ χάνωμε Πατρίδα, ἀδέρφια καὶ γονεῖς,
τοὺς φίλους, τὰ παιδιὰ μας κι ὄλους τοὺς συγγενεῖς;
Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ,
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαδιά καὶ φυλακὴ.

ΣΗΜ.—Ὁ μαθητὴς διηγεῖται ντυμένος σὰν γέρο-ἀγωνιστῆς τοῦ 21.

46. Η ΣΟΥΛΙΩΤΟΠΟΥΛΑ

Στῆς μάχης τὸν καπνὸ, ποὺ πνίγει τὸ λαγκάδι, ὁ Σουλιώτης ὄλα τ'ἀχει λησμονήσει : πεῖνα καὶ δίψα. Καὶ τὸ Σοῦλι πέφτει ξέμακρα, καὶ σὰ λησμονημένο εἶναι κ' ἐκεῖνο, τ' ἄχαρο.

Κ' ἐκεῖ ποὺ πολεμάει τὸ παληκάρι, ἀγλύκαντο,

μέρα και νύχτα, άκούει μιá γνώριμη φωνή πού τόν ξυπνάει. Λοιπόν τó Σούλι δέ χάθηκε, και ζή; Κ' ήταν ή Λάμπη, ή άδελφή του νειού.

— Τί καλά μου φέρνεις, ώρ ή Λάμπη; τήνε ρωτά.

— Ζεστή κουλούρα, ώρ' άδελφέ, πού σου τή ζύμωσα με τά χεράκια μου, κ' ή μάνα τήν έψησε στήν άνθρακιά, μονάχη. "Ελα να φάς μιá ψίχα, και να ξεποστάσης.

— Δέ μπορώ, καημένη, να παρατήσω τó ντουφέκι.

— Αυτό ειγ' ή συλλογή σου Νάση; "Ερχομαι 'γώ και σου κρατώ τόν τόπο σου... Νά, σουστρωσα! Και δός μου τó ντουφέκι.

Χαμογελάει ó άδελφός, ó καπνισμένος. Και δέν έχει ανάγκη να μάθη τήν κορασιά πώς πιάνουν τó ντουφέκι. "Ο πόλεμος βαστούσε πάντα. Με χέρι σταθερό γιόμιζ' εκείνη και σημάδευε. Και ó άδελφός της παραπέρα έτρωγε ήσυχος, και μοναχά τήν πείνα του άκουε, τή θεριεμένη, μέσα του.

Και ó πόλεμος βαστούσε. Κ' εκεί ένα βόλι ήλθε και πέτυχε κατάστηθα τήν κορασιά! Και αυτή έκανε καρδιά και δέ μιλούσε. Τó αίμα πλημμύριζε τόν κόρφο της. "Η Λάμπη σημάδευε και ντουφεκούσε.

— "Εφαγες Νάση; τότε ρώτησε ή Λάμπη.

— Κοντεύω, ακόμα λίγο Λάμπη; άπάντησε ó Νάσης.

"Η κόρη ξαναρώτησε δεύτερη και τρίτη φορά. Και τότε μ' ένα πήδημα τó παληκάρι βρέθηκε κοντά της. "Αρπαξε τó ντουφέκι, κ' ήσυχο καθώς ειχε τραθηχθή, ξανάρχισε τόν πόλεμο.

"Αμίλητη ή Σουλιώτισσα έπήγε παραπίσω κ' έπεσε..

Και ó πόλεμος βαστούσε....

47. ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ ΚΑΙ ΣΟΥΛΙΩΤΙΣΣΑ

Νύχτα είχε σηκωθῆ ἡ Γιαννούσαινα. Ντύθηκε βιαστικά. Φωτιά δὲν ἀναψε καθόλου. Ἔκαμε ἓνα σταυρὸ μοναχὰ κατὰ τὸ εἰκονοστάσι, ἀφώτιστο. Ὁ ἀντρας τῆς εἶχε καὶ αὐτὸς ξυπνήσει καὶ ντυνόταν. Μὲ τ' ἄρματὰ του, ἀθώρητος, σάλευε στὸ σκοτάδι. Ἐτοιμο ἦταν ἀπ' τὸ βράδου τὸ ταγάρι μὲ τὰ μπαρουτόβολα καὶ τὸ ψωμί. Τόρριξε ἡ γυναίκα ἀνάλαφρα στὴν πλάτη καὶ κίνησαν. Μπροστὰ ἡ Γιαννούσαινα, τοῦ Ζέρβα ἡ λεδεντονύφη — τοῦ Ζάρπα ἡ κόρη, καὶ ὁ ἀνδρας τῆς ἀπὸ κοντά.

Στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ ἀπάντησαν καὶ τ' ἄλλα παληκάρια, τὰ Σουλιώτικα. Ἦταν μαζὶ καὶ κάμποσες γυναῖκες. Καὶ τώρα ἐμπρός. Δρόμο εἶχαν νὰ πάρουν πολὺ, καὶ νὰ ξημερωθοῦν στὰ Δερβίσιανα. Ἡμέρες, ἐδόμαδες οἱ Σουλιώτισσες κρατοῦσαν ἐκεῖ πέρα τὸν πόλεμο μὲ τοῦ Ἄλῃ-πασᾶ τ' ἀσκέρι. Πόλεμο, μεροδουλιπιά. Καὶ οἱ μαῦροι οἱ μεροδουλευταδες εἶχαν ἀνάγκη καὶ ἀπὸ ὀλίγη ἀνάπαυσι· δὲν ἦταν καμωμένοι ἀπὸ πέτρα, οἱ μαῦροι! Μὰ νά, τ' ἀδέρφια ἀπ' τὸ Σούλι νύφερα, θὰ πάρουν τὸν τόπο τους ξαποσταμένα, καὶ αὐτοὶ θὰ γύρουν πίσω στὸ χωριό.

Ἐφθασαν, καὶ ἀκόμα ἡ νύχτα τοὺς ἀγκάλιαζε. Πῆραν οἱ ἄλλοι τὸ δρόμο γιὰ τὸ Σούλι—καὶ ἡ αὐγὴ καλῶς νᾶρθη, κ' οἱ Ἀρβανίτες. Ξέρουν, καὶ ἡ αὐγὴ θᾶρθῆ καὶ οἱ Ἀρβανίτες... Τὰ καριοφίλια ἀκουμπισμένα στὰ λιθάρια μὲ τὰ στόματ' ἀνοιχτὰ προσμένουν. Τὰ σπαθιά γυμνά, στὸ χῶμα ξαπλωμένα. Καὶ οἱ Σου-

Πετρᾶ, Ποιήματα καὶ πεζά

6

λιώτες καρτεροὺν ἤσυχαι. Σύντροφο ἔχουν τὴν ὑπομονή. Εἴρουν, καὶ ἡ αὐγὴ θάρθη καὶ οἱ Ἀρβανίτες...

Ἡ Γιαννούσαινα κόβει φωμὶ καὶ τρῶνε. Σπρώχνει τὸ δοχεῖο μὲ τὸ νερὸ κατὰ τὸν ἄνδρα τῆς. Τόνη φροντίζει μὲ ἕναν τρόπο, ἀμίλητη. Τοῦ στρώνει μαλακὸ τὸ μετερίζι του. Στὰ χέρια του περνάει τὸ καριοφύλι.

Ἄχνόφεγγε, καὶ πέφτει ἡ πρώτη τουφεκιά. Ὁ Γιαννούσας ρίχνει καὶ ἡ Γιαννούσαινα γιομίζει.

Αὐτὸ δὲ βάσταξε πολὺ. Καὶ ἐκεῖ ποῦ ὁ πόλεμος εἶχε ξανάψει ἀκούστηκε φωνή.

— Γυναῖκα λαβώθηκα ! εἶπε ὁ Γιαννούσας.

— Καρδιά, ὀρὲ Γιάννο, καρδιά λίγα καὶ γιὰ τὸ γιουρούσι !

Ἄγρια ἡ γυναῖκα τοῦ μιλεῖ σὰ νάκαμε κακὸ· δειλὸς τάχα σὰ νάτανε τὸν μαλώνει.

Μὰ ὁ Γιάννος ἄφωνος ξαπλώθηκε στὸ πλάι καὶ δὲν κινήθηκε. Καὶ πόνου ἀχνὸ δὲν ἔδγαλε. Τράβηξε ἡ γυναῖκα τὴ φλοκάτα μὲ ἕνα κίνημα γοργὸ καὶ τὸν σκέπασε. Κι ἄρπαξε τὸ ντουφέκι. Ἐρριχνε, καὶ μιλοῦσε κάποτε τοῦ Γιάννου, μέσα στὴ βροντοταραχή· καὶ ἤθελε νὰ τοῦ δώσῃ ὑπομονή. Μὰ δὲ γύρισε καὶ πίσω τῆς νὰ ἰδῇ. Καὶ ἅμα οἱ Σουλιώτισσες πετάχθηκαν μὲ τὰ σπαθιά καὶ πήραν τοὺς Τούρκους, ἀνέβηκε καὶ αὐτὴ στὸ μετερίζι κ' ἔσκουζε στριγκά.

Ἦστερα συλλογίσθηκε τὸν ἄνδρα τῆς.

Ἐσκυφε· τὸν βρῆκε ξυλιασμένο !

ΣΗΜ. Ἡ μαθήτρια διηγεῖται ντυμένη σὰν Σουλιώτισσα ἢ ὁ μαθ. ντυμένος σὰν Σουλιώτης.

48. Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Ἐνάμεσα στοὺς ἥρωας ποὺ ὠδήγησαν τὸ Ἔθνος κατὰ τὸν ἱερό ἀγῶνα τοῦ 21 ξεχωριστὴ θέσι κατέχει ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

Οἱ πατέρες του, οἱ Κολοκοτρωναῖοι, ἀδιάκοπα πολεμοῦσαν πρὸς τοὺς κατακτητὰς τῆς Πατρίδας, κ' ἐπρόσφεραν θυσίαις τρομερὲς σὲ ἀνθρώπους καὶ σὲ ὀλικά ἀγαθά.

Ἡ ἐνθύμιαις τῶν θυσιῶν αὐτῶν ζῆ καὶ σήμερα ἀκόμα ἀνάμεσα στὸν Ἑλληνικὸ λαὸ καὶ θὰ ζῆ αἰώνια.

Τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀφοσίωσι ἐκείνων πρὸς τὴν Πατρίδα κληρονόμησε καὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ Γέρος τοῦ Μωρηᾶ.

Ἀπ' τὴν παιδική του ἡλικία σκοπὸ τοῦ βίου του εἶχε τάξει ὁ Θεόδωρος τὴν ἀνάστασι τῆς δουλωμένης Ἑλλάδας. Γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν ἱερό του αὐτὸ σκοπὸ ἀφιερώθηκε στὸ πολεμικὸ στάδιο καὶ πολλὰς φορές ἦλθε σὲ σύγκρουσι μὲ τοὺς Τούρκους τοῦ Μωρηᾶ. Ὁρμητικὸς πάντα στὶς μάχαις περιφρονοῦσε κίνδυνο καὶ θάνατο.

Ἦταν ἀνδρεῖος. Μὰ τὴν ἀρετὴ του αὐτὴ ρύθμιζε ἢ φρόνησις.

Ἦταν στρατηγικός. Ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὴν στρατηγικὴ ἐπιστήμη χειριζόταν θαυμάσια καὶ τὴν πανουργία—στὴν κατάλληλη καὶ κρίσιμη στιγμή.

Ἦταν διπλωμάτης. Πολλὰς φορές ὑποστήριξε τὰ δίκαια τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδας μπρὸς στοὺς δυνατοὺς τῆς Γῆς.

Ἡ ὑπέροχη στρατιωτικὴ του ἀξία ἦταν γνωστὴ καὶ στοὺς ξένους στρατοὺς, καὶ πολλάκις πῆρε πρόσκλησι νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς ἀξιωματικὸς. Ὁ Θεόδωρος ἕμως δὲν ἔδινε σημασίαν σὲ τιμὲς καὶ βαθμοὺς. Τὸ σῶμα καὶ τὴ ψυχὴ του εἶχε τάξει τάμα ἱερὸν στὸ βωμὸν τῆς Πατρίδας. Ὑπηρετήσῃ μόνον ὡς ἀξιωματικὸς στὸν πρῶτον Ἑλληνικὸν στρατὸν, ποὺ τὸν εἶχαν ὀργανώσει οἱ Ἄγγλοι στὴν Ἐπτάνησον.

Τὰ περισσότερὰ του χρόνια ἔζησεν ὁ Κολοκοτρώνης μακριὰ ἀπὸ τὸν γενέθλιόν του τόπον. Καὶ σὰν ἔφθασε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου—ἦταν τότε πενήντα χρονῶν—καὶ στηλώθηκεν ἡ Ἑλλάδα ἀρματωμένη ἐμπρὸς στὸ βάρβαρον κατακτητὴν, ἤλθε στὴν Πελοπόννησον, συμμαζευσεν γύρω του ὄπαδους καὶ στρατιώτας καὶ ἀνακηρύχθηκε *Στρατηγός*.

Καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τοῦ Ἰεροῦ Ἀγῶνος πολλὰς καὶ περιφανεῖς κερδίζει νίκας. Πόλεις καὶ χωριὰ πολιορκεῖ, παραλαμβάνει ἢ κυριεύει. Ἐνοχλεῖ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς κλεῖ σὲ χαράδρας καὶ κάμπους· τοὺς φέρνει σὲ ἀμηχανίαν. Συντρίβει στρατιάς, μεγάλας καὶ περήφανας. Ὅσάκις ἡ τύχη φαίνεται δυσμενὴς στὰ Ἑλληνικὰ ὄπλα καὶ ἡ ἀπογοήτευσιν κατακυριεύει ὄλους, ὁ Κολοκοτρώνης μόνος δὲ χάνει τὸ θάρρος του· κατορθώνει μὲ τὴν ἀκατάβλητον ἀνδρείαν του καὶ μὲ τὴ θαυμαστὴν εὐκινησίαν του νὰ παραλύῃ τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ δίνῃ κάθε φορὰ ζωὴν στὸν ἀγῶνα, ὡς ἔσθου οἱ δυνατοὶ τῆς Γῆς ἀναγκασθῆκαν ν' ἀναγνωρίσουν τὸ Ἐθνικὸν μας δίκαιον καὶ νὰ στερῶσιν ν' ἀνακτήσωμε τὴν ἐλευθερίαν μας.

Τέτοιος ἦταν ὁ Στρατάρχης τοῦ Μωρηᾶ.

Ὁ Κολοκοτρώνης γέρος θαλερός ἔζησε τὰ τελευταῖα του χρόνια στὴν Ἀθήνα καὶ ἀπόθανε ἐν εἰρήνῃ.

Ἡ Πατρίς ἔχυσε δάκρυα εὐγνωμοσύνης ἐπάνω στὸν τάφο του, καὶ ἔστησε τὸν ἀνδριάντα του στὴν Ἀθήνα καὶ στὸ Ναύπλιο.

49. Ο ΔΙΑΚΟΣ ΣΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΗΣ ΑΛΑΜΑΝΑΣ

Εἶναι Ἀπρίλης τοῦ 1821. Ἡ ἐπανάστασις ἔξαπλώνεται σιγά-σιγά σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐπαναστατικὰ σώματα καταρτίζονται σὲ πολλὰ μέρη. Ὅμως αὐτὰ εἶναι ἄταχτ' ἀκόμω σώματα καὶ ἀσυνήθιστα στὴ τακτικὴ μάχη. Μόλις ἀντικρῦσουν τακτικὸ — ὀργανωμένον στρατὸ — σκορποῦν σὰ δειλοί.

Ἔτσι σκόρπισαν τὰ σώματα τῶν Ὀπλαρχηγῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τοῦ Πανουργιᾶ στὴ Χαλκωματὰ καὶ τοῦ Διάκου στὸ γεφύρι τῆς Ἀλαμάνας.

Ὁ Διάκος ἦταν ὁμορφος καὶ ρωμαλέος. Οἱ γονεῖς του τὸν προώριζαν γιὰ Παπᾶ, καὶ γι' αὐτὸ τὸν εἶχαν κλείσει σὲ Μοναστήρι ἀπὸ μικρὸ παιδί. Μὰ τοῦ Διάκου δὲν τοῦ ἄρεσε ἡ μοναστηριακὴ ζωὴ. Θέλει καὶ αὐτὸς νὰ κάμῃ τὸ καθήκον του : νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς ἄπιστους καὶ νὰ λευτερώσῃ τὴν Πατρίδα. Φεύγει λοιπὸν ἀπὸ τὸ Μοναστήρι καὶ ἐνώνεται μὲ σώμα κλεφτῶν.

Σὲ λίγο βρίσκεται ἀρχηγὸς ἰδικοῦ του σώματος ἀπὸ 500 συντρόφους του στὴ Λειβαδιά, καὶ ἀναλαβαίνει νὰ φυλάξῃ τὸ γεφύρι τῆς Ἀλαμάνας, ἀπόπου θὰ περάσῃ

στρατός του Ὁμήρ Βριώνη. Μὰ στήν πρώτη σύγκρουση μέ τόν τακτικό στρατό του Βριώνη τὸ σῶμα του Διάκου σκορπᾶ ζαλισμένο. Ὁ Διάκος μένει στὸν τόπο τῆς συμπλοκῆς μέ 40 μόνον πιστούς του συντρόφους. Ὁ ψυχογιός του βλέπει τὸν κίνδυνον τοῦ ἀρχηγοῦ του καὶ τοῦ φέρνει τὴ φοράδα του Ἀστέρω καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ φύγη...

— Ὁ Διάκος δὲ φεύγει ! ἀποκρίνεται ἐκεῖνος ὑπερήφανα !

Καὶ πολεμᾷ ἀτρόμητος· σκοτώνεται καὶ ὁ τελευταῖος του σύντροφος. Αὐτός, μόνος, ἀντιστέκεται ἀκίμα, πληγωμένος στὸν ὦμο καὶ μέ σπασμένο τὸ σπαθί του...

Τέλος οἱ Ἀλβανοὶ κατορθώνουν νὰ τὸν πιάσουν ἀδυνατισμένον ἀπ' τὴς πληγῆς του. Τὸν φορτώνουν ἐπάνω σ' ἓνα ζῶο καὶ τὸν ὀδηγοῦν στὴ Λαμία, ἐμπρὸς στὸν ἀρχηγό τους.

— Σοῦ χαρίζω τὴ ζωὴ, τοῦ λέει ὁ Βριώνης, καὶ σὲ κάνω πασᾶ— ἂν τουρκέψης.

Ὁ Διάκος τὸν κοιτάζει περιφρονητικὰ καὶ ὑπερήφανα· ἀπάντησι νὰ τοῦ δῶση δὲν καταδέχεται.

Θὰ σὲ σκοτώσω ! φωνάζει ὁ Βριώνης, ἀφρισμένος ἀπὸ θυμό.

— Ἐχει πολλοὺς Διάκους ἢ Ἑλλάδα, ἀπαντᾷ ἐκεῖνος ἄφοβα.

Ὁ Βριώνης διατάζει τότε νὰ τὸνε σουβλίσουν ζωντανό !

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα, στίς 22 τοῦ Ἀπρίλη, ὁ ἀτρόμητος Διάκος σουβλίζεται ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς. Ὁ

ἤρωσ ὑπομένει τὸ μαρτυρικό του θάνατο τραγουδώντας
τὸ πικρὸ του παράπονο :

Γιὰ δὲς καιρὸ πού διάλεξεν ὁ χάρος νὰ μὲ πάρῃ,
τώρα π' ἀνθίζουσι τὰ κλαριά καὶ βγάν' ἡ γῆς χορτάρια !

50. Ο ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ ΣΤΟ ΧΑΝΙ ΤΗΣ ΓΡΑΒΙΑΣ

Ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσοσ ἦταν μᾶλλον κοντὸς στὸ ἀνάστημα, εἶχε ὅμως σῶμα δυνατὸ καὶ γερό. Ἄντρας ὁμορφος καὶ ξανθός, μὲ φρύδια σμιγμένα, μὲ μουστάκια μεγάλα, μὲ μάτι δικπεραστικό... Βραδύς στῆ γλῶσσα καὶ ταχύς στὰ πόδια. Ὅταν περπατοῦσε ἔκανε φτερά· θαρρεῖς δὲν πατοῦσε στῆ γῆ. Τὰ στήθια του τὰ εἶχε πάντα ἀνοιχτά καὶ φαίνονταν δασύτριχα. Καὶ αὐτὸ τοῦδινε κάποια ἀγριότητα στὸ ἐξωτερικό του. Ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἀνδρεία—εἶχε καὶ πνεῦμα εὐστροφὸ καὶ ἀντίληψι μεγάλη καὶ γρήγορη.

Ὁ Ὀμὲρ Βριώνης, ἀφοῦ σκόρπισε τὸ σῶμα τοῦ Διάκου—τὸν ἔπιασε ζωντανὸ καὶ τότε σοῦδλισε—κατέβαινε ἀπὸ τὴν Ἀλαμάνια πρὸς τὴν Ἀμφισσα. Κατ' ἀνάγκην θὰ περνοῦσε ἀπ' τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς—ποῦ ἦταν κτισμένο ἐπάνω στὸ δρόμο του.

Οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ βρίσκονταν σὲ ἀμηχανία τί νὰ κάμουν γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸν Βριώνη νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὰ κάτω. Μὰ ὁ Ἀνδρουτσοσ ἔνοιωσε ἀμέσως τὴ σημασία εἶχε τὸ χάνι τῆς Γραβιάς καὶ λέγει στοὺς συντρόφους του :

—Ἐ, παιδιά ! ὅποιος θέλει νὰρθῆ μαζί μου ἄς πιαστῆ στὸ χορὸ !

Περισσότεροι από 100 άνδρες, διαλεχτοί υλοί τους, ό ένας κατόπιν τοῦ άλλου, πιάνονται στο χορό που τότε σέρνει τραγουδώντας ό άτρόμητος Ἐνδροῦτσος Ἐταν ώρατο μά και παράξενο θέαμα να βλέπη κανείς πώς πήγαιναν εύθυμοι και γελαστοί οι άνδρες εκείνοι στον κίνδυνο, σά να πήγαιναν σε πανηγύρι...

Τό χάρι ήταν ένα έλεεινό κτίριο καμωμένο με πλίνθους. Κλεισθηκαν λαιπόν εκεί μέσα, έφραξαν με πέτρες τις πόρτες και τὰ παράθυρα, άνοιξαν στους τοίχους πολεμίστρες και περίμεναν... περίμεναν να περάσουν οι άπιστοι... Ὁ Ἐνδροῦτσος έτρεχεν έδω κ' έκει, έδινεν οδηγίες, κ' επιθεωρούσε όλα με τή φωτερή και γοργή του ματιά.

— Κουράγιο παιδιά και προσοχή! Μήν πυροβολήση κανείς πριν από μένα. Σημάδι: καλό στο σταυρό και φωτιά γερή.

Ἐννοούσε να σημαδεύουν ανάμεσα στα φρούδια του τον έχθρό.

Σε λίγο ακούσθηκε ή όχλοβοή των Ἐλθανών του Βριώνη. Μπρός-μπρός έπήγαινε πάνω στ' άλογό του ένας δερβίσης.

— Για που δερβίση μου; τότε ρωτά ό Ἐνδροῦτσος.

— Να σφάζω έχθρούς του Προφήτη! άποκρίνεται εκείνος.

Μά μιá σφαίρα του Ἐνδροῦτσου τότε ρίχνει νεκρό από τó άλογό του! Και άμέσως πυροβολούν και οι άλλοι. Ὁ καθένας είχε διαλέξει τó σκοπό του και καμιά σφαίρα δέ χάθηκε στον άέρα. Τότε οι άπιστοι χύνονται κατ' επάνω τους σαν κοπάδια λυσσασμένων σκύλων, και πολλοί φθάνουν ως τούς τοίχους, έξω από τó

χάνι. Κοπανίζουσαν με τὰ γιαταγάνια τοὺς τοίχους καὶ στηλώνονται στὶς πλάτες σὰ νᾶθελαν νὰ ἐκτοπίσουν ὄλο τὸ κτίριο ἀπὸ τὰ θεμέλια.. Οἱ δικοὶ μας ἀτάραχοι πίσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες τουφεκίζουσαν καὶ πιστολίζουσαν στὸ σωρὸ πιά, στὸ κοπάδι. Τὰ σίδηρα τῶν ὅπλων τοὺς ἀναψαν ἀπὸ τὴν πολλὴ χρῆσι, καὶ ὄλοι εἶχαν γίνεαι ἀπὸ τὸν καπνὸ μαῦροι σὰ γύφτοι.

Τέλος νυχτώνει, καὶ οἱ ἄπιστοι — ἀπελπισμένοι, καταντροπιασμένοι καὶ κουρασμένοι ἀπὸ τὸν ἄκαρπον ἀγῶνα—παύουσαν τὴν ἐφοδο καὶ ἡσυχάζουσαν. Ἀποφασίζουσαν νὰ μένουσαν ἐκεῖ καὶ νὰ φυλάγουσαν τοὺς κλεισμένους μέσ' στὸ χάνι ὡς τὴν ἄλλη μέρα. Ὁ Βριώνης εἶχε στείλει νὰ τοῦ φέρουσαν κανόνια ἀπὸ τὴ Λαμία, γιὰ νὰ κρεμνίσῃ τὸ ἀδύνατο φρούριον !

— Σὰ νύχτωσε ὅμως καλὰ κ' ἔπαυσε κάθε θόρυθος στὸ στρατὸ τοῦ Βριώνη, λέγει ὁ Ἀνδροῦτσος στὰ παληκάρια του :

— Παιδιά, σῶθηκε τὸ μπαρούτι μας, ψωμί δὲν ἔχομε καὶ τὸ κάστιρο μας δὲ βαστᾷ γιὰ πολὺ. Δὲν ἔχομε τίποτε ἄλλο νὰ κάμωμε, παρὰ νὰ ξεφύγωμε ἡσυχα καὶ γρήγορα μέσα στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας—τὴν ὥρα ποὺ θὰ κοιμοῦνται βαραῖα οἱ ἄπιστοι...

Σιγὰ -σιγὰ ξεπέτρωσαν τὶς πόρτες, κ' ἕνας ἕνας, πατώντας σὲ νεκροὺς καὶ πληγωμένους, ἔφθασαν στὸ ἀντικρινὸ βουνό, σὲ μέρος ἀσφαλισμένο. Ὁ Ἀνδροῦτσος τοὺς ἔβαλε σὲ γραμμὴ—ἐνῶ ὁ πρωῖνός ἥλιος φώτιζε τὶς μυυρισμένες ὄψεις των —καὶ τοὺς μέτρησε...

Δυὸ μόνο παληκάρια εἶχαν σκοτωθῆ στὸ Χάνι καὶ δυὸ ἦταν λαθωμένοι !

51. Ο «ΑΡΗΣ» ΤΟΥ ΤΣΑΜΑΔΟΥ ΜΠΡΟΣ ΣΤΟ ΣΤΟΛΟ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΪΜ ΣΤΟ ΝΑΥΑΡΙΝΟ

Ἄπριλης τοῦ 1825. Ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἀνομέ-
νεται γὰ φωνὴ ὁ Ἰμπραΐμ πασᾶς μὲ τὸ φοβερό του
στόλο.

Στὸ φρούριο τοῦ Νεόκαστρου — πρὸς τὸ μεγάλο
ἀνοιγμα τοῦ ἀφήνει τὸ νησί τῆς Σφακτηρίας, ἐμπρὸς
στὸ λιμάνι τοῦ Ναυαρίνου — κλεισμένοι 1500 μὲ διά-
φορους ἀρχηγούς. Στὸ λιμάνι ὁ Ἄρης τοῦ Τσαμαδοῦ.
Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδαῖτος ἐπιθεωρεῖ τὴ φρουρὰ
τοῦ Νεόκαστρου καὶ τῆς Σφακτηρίας. Εἶναι 26 τοῦ
Ἄπριλη. Τοὺς προλαβαίνει ὁ Ἰμπραΐμης καὶ ἀρχίζει
τὸν κανονισβολισμό. Ὁ Τσαμαδὸς χαμένος. Ὁ Μαυρο-
κορδαῖτος καὶ ὀλίγοι στρατιῶτες μόλις προφθαίνουσι,
μέσα σὲ πυροβολισμοὺς τῶν Αἰγυπτίων καὶ τοὺς βρόν-
τους τῶν κανονιῶν τῶν πλοίων τους, γὰ μποῦν σὲ μιὰ
βάρκα καὶ ν' ἀνεβῶν ἐπάνω στὸν Ἄρη. Ὁ Ἄρης
φαίνεται πιασμένος σὲ φάκα μέσα στὸ λιμάνι: Τὴν
ἔξοδο φυλάγει ἡ φοβερὴ ἀρμάδα. Μέσα στὸ πλοιο σύγ-
χουσι, καὶ ἀγωνία, καὶ ἀπελπισία...

— Χάθηκε ὁ καπετάνιος: πᾶει ὁ καπετάνιος!...

Αὕτῃ ἡ φωνὴ ἀκούεται μέσα στὸ πλοιο, καὶ οἱ
ναῦτες τρέχουσι πάνω κάτω βλασφημώντας στὴν ἀλθα-
νικὴ γλῶσσα.

Δὲν ἦταν ἔμως καιρὸς γιὰ λόγια. Ὁ κίνδυνος ἀπὸ
στιγμὴ σὲ στιγμὴ γινόταν μεγαλύτερος. Τ' ἄλλα Ἑλ-
ληνικὰ πλοια ἔκοψαν τίς ἀγκυρὲς των καὶ βγήκαν ἀπὸ
τὸ λιμάνι. Μέσα ἔμεινε μόνον ὁ Ἄρης, ἀναμένοντας

νά φανῆ ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή ὁ καπετάνιος τοῦ ὁ
Τσαμαδός. Τὰ θεόρατα μαύρα καράβια τῶν Αἰγυπτίων
μαζεύονταν σὰ μαντρόσκυλοι γύρω στὴν εἴσοδο τοῦ λι-
μανιοῦ...

Τέλος παίρνει τὴν κυβέρνησι τοῦ πλοίου ὁ Βότσης.
"Όλα ταχτοποιοῦνται. Ὁ καπετάνιος διατάζει νὰ κό-
ψουν τίς ἄγκυρες καὶ ν' ἀνοίξουν νὰ πανιά. Ὁ ἀέρας
εὐτυχῶς εἶναι εὐνοϊκός. Τὸ καράβι διευθύνεται πρὸς
τὸ στόμιο τοῦ λιμανιοῦ ποῦ εἶναι φραγμένο ἀπ' τὰ Αἰ-
γυπτιακὰ σκάφη. Ἀδιάφορον! Θὰ περάσῃ ἀπὸ ἀνά-
μεσά τους.

Ὁ Ἄρης φθάνει στὸ στόμιο τοῦ λιμανιοῦ. Τὰ ἐχ-
θρικά πλοῖα τὸν κανονιοβολοῦν. Τὰ ἀντικανονιοβολεῖ κι
ὁ Ἄρης ὅσο μπορεῖ. Κόλασι σωστή. Οἱ ναῦτες του
οὔτε βλέπουν—οὔτε ἀκούουν. Ὁ καπνὸς τοὺς τυφλώ-
νει. Οἱ βρόντοι τοὺς κουφαίνουν. Μερικοὶ ἀσυνήθιστοι—
γιατὶ βρέθηκαν μέσα καὶ στρατιῶτες τῆς ξηρᾶς—προσ-
παθοῦν νὰ κρατιοῦνται ἀπὸ τὰ χονδρὰ σχοινιά. Γύρω
τους σφυρίζουν οἱ σφαῖρες. Κόβονται ἔξαφνα τὰ σχοι-
νιά καὶ οἱ στρατιῶτες ξαπλώνονται χάμω ζαλισμένοι.

Μέσα στὴ συννεφιά τοῦ καπνοῦ οἱ φλογισμένες
βόμβες φαίνονται σὰν ἀστροπελέκια, καὶ μερικὲς πέ-
φτουν καὶ στὸ κατάστρωμα. Καὶ οἱ ἀκούραστοι—οἱ ἀτρό-
μητοι ναῦτες τοῦ Ἄρη—τρέχουν, προφθαίνουν καὶ τίς
σβύνουν. Τρεῖς ὥρες βίασαξε ἡ ἀγωνία αὐτὴ—τρεῖς
αἰῶνες! Νύχτωσε τέλος καὶ σ' ἓνα ἐχθρικό πλοῖο
ἔπιασε φωτιά. Ταραχὴ καὶ σύγχυσι στὸ στόλο τῶν Αἰ-
γυπτίων... Ἔτσι ὁ Ἄρης πρόφθασε κ' ἔφυγε μακριά.
Σώθηκε!

Όταν συνήλθε όπωσδήποτε ένας στρατιώτης έρωτᾶ τόν πλοίαρχο :

— Καπετάνιο, αν πατούσαν οι Άραπάδες τὸ κάρβι: τί θὰ κάναμε ;

Δίχως νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ ὁ πλοίαρχος τοῦδειξε μὲ τὸ δάκτυλό του κάτω τὴν πυριταποθήκη.

Ἐμπρὸς στὸ στόμιό της καθόταν γεροναύτης μὲ πλατύστομο τρομπόνι στὰ γόνατα, ἔτοιμος μ' ἓνα πυροβολισμὸ ν' ἀνάψῃ τὸ μπαρούτι καὶ νὰ τινάξῃ τὸ πλοῖο στὸν ἀέρα !...

52. ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΞΟΔΟΥ

Εἶναι ἀνοιξίς τοῦ 1826, μῆνας Ἀπρίλης.

Τὸ Μεσολόγγι πολιορκημένο στενὰ καὶ ἀπὸ τὴ ξηρὰ καὶ ἀπ' τὴ θάλασσα. Οἱ Μεσολογγίτες σὲ ἀπόγνωσι. Βασανισμένοι ἀπὸ πείνα καὶ ἀπὸ ἀρρώστειες, ἀποφάσισαν νὰ κάμουν ἐξοδο... Ζήτησαν τὴ βοήθεια καὶ τῶν ἔξω ἀρχηγῶν.

Ὁ Δῆμος, ἀποσταλμένος τοῦ Καραϊσκάκη, μπαίνει στὸ Μεσολόγγι μὲ φρεσιὰ Τούρκου στρατιώτη, πὺ τότε σκότωσε νύχτα, ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ Ἱμπραΐμη.

Θὰ σὰς διηγηθῶ σὲ ποιὰ κατάστασι εἶδεν ὁ Δῆμος τὸ δόλιο Μεσολόγγι καὶ τοὺς μάρτυρες Μεσολογγίτες, ὅπως τᾶκουσα ἀπὸ τὸν παποῦ μου, πὺ εἶχε γνωρίσει τὸ Δῆμο στὰ τελευταῖά του χρόνια.

.

Ευπνᾶ πολὺ πρῶι. Τῇ νύχτα, στὰ σκοτεινά, δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ τὴν ὄψι τῆς πόλεως. Ἄλλὰ μὲ τὸ πρῶτο φῶς τῆς αὐγῆς ποῖδ ἰθέαμα σπαρακτικὸ παρ-
σιάζεται ἐμπρὸς του! Παντοῦ καταστροφή, συμφορά,
ὄλεθρος. Παντοῦ χαλάσματα σπιτιῶν, καὶ μέσα καὶ
γύρω στὰ χαλάσματα, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιά,
ὄλοι ἀφανισμένοι ἀπὸ τὴν πείνα καὶ ἀπὸ τὴν κακοπέ-
ρασι. Χλωμοί, ἄσαρκοι, μὲ τὰ μάτια θολωμένα, μὲ
κατατρυπημένα φορέματα, μόλις σέρνονται στὰ πόδια
τους! Ἐδῶ ἀκούονταν γογγυσμοὶ καὶ ἀναστεναγμοὶ ἀρ-
ρώστων, παρέκει ἔδλεπες ἄλλους κατὰ γῆς λιπόθυμους
ἀπὸ τὴν ἀδυναμία.

Ὁ Δῆμος πηγαίνει ὡς τὰ τεῖχη καὶ τοὺς προμαχῶ-
νας. Οἱ στρατιῶτες εἶχαν καταντήσει φαντάσματα,
σκελετοί· μόλις κρατοῦσαν τὰ τουφέκια στὰ χέρια. Κι
ὅμως κανεὶς δὲν παραπονιοῦνταν, κανεὶς δὲν ἐδείλιαζε.
Εἶχαν ὄλοι τὴν ἀπόφασι νὰ πεθάνουν γιὰ τὴν Πατρίδα
—γιὰ τὴν Ἐλευθερία...

Εἶδε σκοποὺς ποὺ ξεψυχοῦσαν ἀπὸ τὴν πείνα μὲ τὸ
ὄπλο στὰ χέρια. Καὶ πέθαιναν πολλοὶ πολλοί, ὄχι τόσο
ἀπὸ τίς σφαῖρες τοῦ ἐχθροῦ, ὅσο ἀπὸ τὴν πείνα καὶ
ἀπὸ φοβερὲς ἀρρώστειες ποὺ τίς γεννοῦσεν ἡ κακοπέ-
ρασι. Κατάντησαν νὰ τρώγουν ὄλα τὰ ζῶα, καθαρὰ
καὶ ἀκάθαρτα, ὅσα ἔβρισκαν· ὄλα τὰ χόρτα καὶ αὐτὰ
ἀκόμα τ' ἄρμυρά τῆς θάλασσας φύκη, ὄλες τίς οὐσίες
ποὺ ἦταν δυνατὸ νὰ μασηθοῦν. Ὅλες αὐτὲς οἱ τρο-
φὲς κατὰστρεφαν καὶ τὰ πιὸ γερὰ στομάχια, προξε-
νοῦσαν ἐπιδημίες θανατηφόρες.

Καὶ ποῦ μέσα γιὰ νὰ περιποιηθοῦν τοὺς ἀρρώστους;

ποῦ γῆς γιά νά θάψουν τοὺς νεκρούς ; καὶ ποῦ χέρια γερὰ ν' ἀνοίξουν λάκκους ; ...

Καὶ ὅμως δὲν κλονίζονταν τὸ θάρρος τους ἔμενε ἀσάλευτο, καθὼς ἔμεναν ἀσάλευτα τὰ τείχη τους. Καὶ ὅταν ὁ Ἴμπραϊμης τοὺς ἐπρότεινε νά παραδώσουν τὰ ὅπλα καὶ νά φύγουν ἀπὸ τὴν πόλι — οἱ ὑπερασπιστὲς τοῦ Μεσολογγίου ἀποκρίθηκαν :

— Ὅχτῶ χιλιάδες ματωμένα ἄρματα δὲν παραδίνονται !!

53. Η ΕΞΟΔΟΣ

Εἶναι ἡ παραμονὴ τῆς 23 τοῦ Ἀπρίλη.

Τὸ Μεσολόγγι ἐτοιμάζεται νά κάμῃ ἐξοδο.

Ἐτοιμάζεται καὶ ἡ χήρα Μάνθω, ἡ Μεσολογγίτισσα, νά βγῆ καὶ αὐτή.

Ὁ Τεῦρκος ἀν κατανικήθηκε χίλιες φορές, τῆς πείνας ὅμως τὸ θερίο εἶναι ἀνίκητο.

Ἔτσι ὁ λαὸς μαζί με τὴ φρουρά, πῆραν τὴν ἀπόφασιν. Καὶ ἀπόψε !

Νύχτα, σκοτάδι. Ἡ χήρα στὰ τυφλὰ ψηλαφώντας βρῆκε τὸ δέμα, με τὰ ρούχα τ' ἄχαρα τοῦ μακαρίτη ἀνδρός της. Ἡ βόμβα ἡ τούρκικη τὸν εἶχε κόψει στὰ δυό, μέλις ἄρχιζε ἡ πολιορκία. Καὶ αὐτὸ μονάχα ; Τὸ βόλι, τὸ σπαθί, τῆς ἀρρώστειας ἡ ὀργή, τῆς πείνας ἡ κατάρρα... θέρισαν κάθε δικό της γύρω της. Ἐρημη ἡ χήρα, ἔρημη με τὴν Ἀνθὴ τὴν κόρη της, ἐπτά χρόνων μικρούλα καὶ ἀρρωστη, στὰ βάσανα μπασμένη,

ἀπὸ τὴν πείνα ἀγνώριστη, φάντασμα ζωντανό, καὶ ἡμερο καὶ ἡλιὰρὸ σὰν ἄλλου κόσμου πλάσμα...

Ἡ χήρα ντυμένη βρῖσκεται μετὰ τὴν στολήν, τὴν λεβέντικὴν καὶ τὴν αἱματόβαφην, τοῦ ἀνδρός της. Τὴν φύλαγε σὰν ἅγιον λείψανον τόσον καιρόν. Καὶ τώρα πόσα γέλοια θ' ἄκουε, ἡμέρα ἔτσι νὰ τὴν ἐβλεπε κανεὶς. Τόσο εἶν' ἄχαρη καὶ τόσο κωμική. Κ' ἔχει στὴ μέση της ζωσμένο τὸ σπαθί. Καὶ πρέπει νὰναι τόσο τρομερὴ καὶ ἢ ὄψι καὶ ἢ ματιά της, ποῦ θάδιωχνε ἀκόμα καὶ τοῦ χωρατοῦ τὸν ἴσκιον ἀπὸ μπροστά της.

Καὶ εἶνε τόσες ἄλλες, χήρες εἴτε ἀνύπαντρες, νιῆς καὶ γριῆς, ἀνδροντυμένες, ἔτοιμες νὰ βγοῦν ἀπόψε!

Τὴν κόρη της σηκώνει ἀπὸ τὸ στρώμα. Τὸ χὰδε τῆς καρδιάς τραχὺ τῆς βγαίνει ἀπ' τὸ λαιμό. Μοιάζει σὰν προσταγὴ καὶ σὰ φοβέρα. Τὴ σέρνει ἀπὸ τὸ χέρι, τῆς κρυφομιλεῖ, μὰ στὴν ἀγκαλιά νὰ τὴ σηκώσῃ δὲν ἡμπορεῖ. Τέτοια δύναμι καὶ ἢ μάνα δὲν τὴν ἔχει. Τραβοῦν ἀργὰ τὸ δρόμον κατὰ τὰ προχώματα, μαζὶ μὲ τ' ἄλλο ρέμα τοῦ κόσμου, ποῦ τραβά. Ζυγώνει ἢ ὥρα! Κανένας δὲ φωνάζει, καὶ ὁμως μὴ σύσσειχτη βοή ἀκολουθεῖ τὸν ἴδιον δρόμον. Ἡ χήρα σκύβει μιὰ στερνὴ φορὰ, καὶ ἄγρια καὶ βραχνερὰ τὴν ἄμοιρον μικρούλα θέλει νὰ ὀρμηνέψῃ.

— «Ἄνθῃ μου, Ἄνθῃ, Ἄνθίτσα μου, ἐδῶ ποῦ θὰ κινήσουμε, σφιχτὰ νὰ μοῦ κρατᾷς τὴ φουστανέλα. Τίποτε ἄλλα νὰ μὴ βλέπῃς καὶ νὰ μὴν ἀκοῦς· τὴ φουστανέλα νὰ μὴ χάσῃς ἀπὸ τὰ χέρια σου! Ἄνθῃ μου, Ἄνθίτσα μου... Ἐδῶ ποῦ πᾶμε, γιὰ νὰ σὲ γλιτώσω πρέπει νὰ χτυπῶ μετὰ τὸ σπαθί, μ' ὅ,τι μπορῶ. Δὲ θάχω

ὄλο τὸ νοῦ μου ἀπάνω σου. Βαστάξου ἐσὺ μὲ τὰ χεράκια σου, μὲ τὴν καρδιά σου. Πιάσου...»

Καὶ κίνησαν. Μέσα στὴ θεοπονητή, ποὺ ἀνοίγαν καὶ περνοῦσαν χωρὶς νὰ γύρῃ πίσω, κάποτε ρωτοῦσε ἡ χήρα :

— Ποῦ εἶσαι Ἀνθή ;

— Ἐδῶ εἶμαι, μάννα...

Μὰ κάποτε, καὶ κεῖ ποὺ πλάκωσε τὸ κύμα τὸ τρανὸ, καὶ σάρωσε καὶ σαρώθηκε, ἡ χήρα τὴν Ἀνθή, γιὰ μόνη μιὰ στιγμή ξέχασε καὶ νὰ τὴν ἐρωτήσῃ. Καὶ ἅμα βρέθηκε σὲ μιὰ βουρλιά κρυμμένη καὶ πῆρε ἀναπνοή, τότε εἶδε πῶς ἔλειπε ἡ Ἀνθή τῆς.

Δὲν ἄργησε ὕστερα στὴ ράχη ἀπάνω νὰ βρεθῇ.

Τότε γύρισε στὸν ἑαυτὸ τῆς, ζύπνησε τῆς θυγατέρας ὁ καημὸς μέσα στὴν καρδιά τῆς !

— Ἀνθή, φώναξε καὶ πάλι φώναξε : Ἀνθή ! Ἀνθήτσα !

Τοῦ κάκου ! Ἡ Ἀνθήτσα πάει, πάει ! Πάει καὶ τὸ Μεσολόγγι...

54. Ἡ Αἰωνία Ἑλληνικὴ Φύλη

I

Ἡ Μικρασιατικὴ Ἑλλάδα

Γκρέμοι οἱ Βωμοὶ καὶ τὰ Τρόπαια χαλάσματα, ἀπ' ἄκρῃ σ' ἄκρῃ τῆς Μικρασίας.

Οἱ Βωμοὶ καὶ τὰ Τρόπαια ποὺ περήφανα ἀφήλωσαν ἡ Ἑλληνικὴ ὀρμὴ ἐπάνω στοὺς παλιοὺς καὶ γνωρίμους ὁρόμους, ποὺ πέρασαν οἱ Μύριοι, ὁ Μεγάλος Ἀλέξανδρος καὶ οἱ στρατιῆς τῶν Φωκᾶδων καὶ τῶν Τσιμισκῆδων.

Μιά πλάστρα πνοή ἀψήλωσε τούς Βωμούς αὐτοὺς
καὶ τὰ Τρόπαια...

Μιά χαλάστρα πνοή τὰ γκρέμισεν ὄλα.

Ποῦ εἶναι τὰ ἐθνικὰ λάβαρα ; Νὰ σπάσουν πιὰ κ'
οἱ λύρες τῶν Ραψωδῶν, ποὺ φτερώθηκαν πίσω ἀπὸ τὶς
φτερωτὲς ἐλληνικὲς φάλαγγες ;

Καὶ δὲν μᾶς ἔμεινε πιὰ τίποτε ; Δὲν ἔχουμε πιὰ
ὄνειρα ;

Ποιὸς τὸ λέει αὐτό ; "Ὅχι !

Πάντα κάτω ἀπὸ τὴν στάχτη τῶν ἐρειπίων ποὺ ἀπλώ-
νονται στὴ Μικρασιατικὴ γῆ, βρίσκονται καὶ θὰ βρί-
σκωνται κάποιες σπίθες ἄσθυστες. Πάντα μέσα στὴ ψυ-
χὴ μας, ἀκοίμητος ὁ πόθος ποὺ θὰ μᾶς σπρώχνη στοὺς
παλιοὺς δρόμους τῶν Βωμῶν καὶ τῶν Τροπαίων, πάντα
τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας ὀρθάνοιχτα πρὸς τὴν Ἄνα-
τολή.

Εἴμαστε πάντα ἡ ἴδια, ἡ πλάστρα Φυλῆ, ἡ
δυνατὴ...

II

Πρὸς τὴ Σμύρνη

Ὁ κόλπος μαύρισεν ἀπὸ καράδια . . . Αἰῶνες τὰ
προσμέναμε στὴ σκλαβιά μας. Δὲν τὰ φέρνουν οἱ μη-
χανές τους. Τὰ ὠθεῖ ἡ πνοὴ τῶν πολεμάχων, ποὺ βιά-
ζονται νὰ πατήσουν τὸ χῶμα τῆς Σμύρνης. Τὰ τραβᾶ
ὁ μαγνήτης τῶν πόθων μας.

Νάτα τὰ καράδια. . . .

Τὶς στιγμὲς αὐτὲς κανεὶς δὲ μιλοῦσε... Ὅλες οἱ
αἰσθησεις ἔγιναν μιά. Κ' ἔδωσαν τὴ δύναμή τους στὰ

Πετρᾶ, Ποιήματα καὶ Πεζά

7

μάτια. Στὰ μάτια πού δὲ χόρταιναν νὰ καμαρώνουν μέσα ἀπὸ τὴ διάφανη ὑγράδα τους.

Νάτα, τὰ καράβια ! Ἔρχονται, φτάνουν, ζυγώνουν...

Τὸ ὑπερωκεάνειο μὲ τὸ εὐζωνικὸ Σύνταγμα πλεύρισε στὴν προκυμαία...

III

Στὴ Σιέρρη

Περνοῦν τ' Ἄγια τῶν Ἁγίων.

Ἡ πολεμικὴ σημαία τοῦ Εὐζωνικοῦ Συντάγματος. Ἐμπρὶς τῆς οἱ πολεμόχαροι τσολιάδες . . . Γύρω τους ἕνας κόσμος χειροκρετῆ, μαίνεται ἀπὸ ἐνθουσιασμό. Κουράστηκαν τὰ χέρια στὸ χειροκρότημα. Ἐβράχνιασαν λαρύγγια στὶς ζητωκραυγές. Κι ἔλος ὁ κόσμος κλαίει. Κι ἔλος ὁ κόσμος τρίβει τὰ μάτια του. Εἶναι ἀλήθεια ; Δὲν εἶναι ὄνειρο ; Μιὰ τέτοια πραγμάτωση τῶν ὀνείρων ποῖς τὴν πιστεῦε, ὅσο κι ἂν τὴν πρόσμενε ; Γύρω τους ἕνας κόσμος μεθυσμένος ἀπὸ χαρὰ.

Οἱ τσολιάδες χάνουν τὸ βῆμα τους. Μέθυσαν κι αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο πιστὸ τῆς χαρᾶς. Αἰσθάνονταν βαθειά, πὼς ἄξιζε τὸ χαροπάλεμά τους τόσα χρόνια στὴ Μακεδονία, γιὰ τίς στιγμὲς αὐτές.

Περνᾶ ἡ Ἀνάστασι.

Σκιρτοῦν ὁ Μίμας, τὰ Δυὸ τ' Ἀδέλφια, ὁ Τάνταλος, ὁ Γερο-Σίπυλος. Σκιρτᾶ κι ὁ Ἴωνικός Ὀλυμπος. Καὶ στέλνουν τίς πιὸ χαδιάρεις αὖρες των νὰ κολλίσουν τὴν πολεμόχαρη τῶν Ἑλλήνων Σημαία.

Ἔ ! θεῖο σκίρτημα ! Σμίγουν οἱ κρῖκοι τῆς χρυσοῦς

άλυσίδας, στο σφίξιμο τῆς Ἐλευθέρας καὶ τῆς Σκλάβας Ἑλλάδας.

Καὶ χύθηκεν ὁ πολεμόχαρος χεῖμαρρος στὴν προκυμαία. Σὰ σὲ πανηγύρι χύθηκε τραγουδώντας καὶ χορεύοντας.

«Χορός, ἦ μὲ τῆ λύρα ἢ μὲ τὸ βόλι·
πάντα χορὸς ὁ δρόμος τῶν Ἑλλήνων».

Ὁ πρῶτος λόχος ποὺ βγήκε ἀπὸ τὸ ὑπερωκεάνειο ἔστησε χορὸ στὴν προκυμαία.

Ἡ λεβεντιά τῆς τραγουδισμένης Ραύμελης σκιρτᾷ.

Ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Σμύρνης πάλ्लεται ἀπὸ ἱερὸ μεθύσι.

Γαληνεύει ὁ γιαλός.

Ἡ Σμύρνη μὲ τὸ περιγιάλι τῆς,

«φαίνεται πῶ μαγευτικῇ
τώρα ποὺ εἶναι Ἑλληνικῇ».

Δὲς καὶ ἀνοιξεν ἡ γῆς κ' ἔδραζεν Ἑλληνας πολεμάχους. Δὲς κ' ἡ θάλασσα ξέδραζε τσολιάδες. Πλημμύρησεν ἡ προκυμαία ἀπὸ τὴν εὐζωνικὴ φάλαγγα. Πλημμύρησαν οἱ δρόμοι τῆς Σμύρνης ἀπὸ φαντάρους.

Δὲν ἔμειναν στὰ περιβόλια καὶ στίς γλάστρες λουλούδια. Δὲν ἔμειναν μῦρα στὰ σπίτια. Οὔτε ἁγιασμός στίς Ἐκκλησιές. Κ' ἐγονάτισεν ἡ πονεμένη, ἡ βασανισμένη ψυχὴ τῶν Σμυρνιωῶν, μπροστὰ στὸ θαῦμα. Καὶ ἀψήλωσαν τίς καρδιές στὸ Θεό, στὸ βαθύτατον εὐχαριστήριον ὕμνο. Καὶ ἀψήλωσαν τὸ ἱερὸ τους Λάδαρο, καὶ μὲ τὰ μάτια δακρυσμένα, ἐδόξασαν τὸν ἐλευθερωτὴ σαρατό.

55. ΤΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ ΤΟΥ ΜΥΣΤΡΑ

Στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς ἔτσι ταξίδευαν στὴ Σπάρτη, βλέπανε κοντὰ στὸ Μυστρά, σὲ μιὰ ἀψηλὴ θέσι, ἓνα μεγάλο κυπαρίσσι. Τὸ κυπαρίσσι αὐτό, ποὺ χάθηκε πρὶν λίγα χρόνια ἀπὸ φωτιά κάποιου ἀπρόσεκτου βοσκοῦ, ἔχει τὴν ἱστορία του, μία ἱστορία περιέργη.

Τὸν καιρὸ, λέγουν, ποὺ οἱ Τούρκοι ὄριζαν ἔλη τὴν Ἑλλάδα, ἓνας πασᾶς γλεντοῦσε σ' αὐτὴ τῇ θέσι. Τοῦ εἶχαν ψημένο ἓνα ἀρνὶ στὴ σούβλα κι' ἔτρωγε.

Ὁ πασᾶς αὐτὸς εἶχε μαζί του κ' ἓνα βοσκὸ χριστιανόπαιδο, ποὺ τὸν ὑπηρετοῦσε. Ὁ βοσκὸς περιμένοντας νὰ τελειώσῃ ὁ πασᾶς τὸ φαί του περιεργαζόταν τὸ ὄρατο θέαμα ποὺ ἔβλεπε μπροστά του, τὸν κάμπο τῆς Σπάρτης μὲ τίς πρασινάδες του, τὸ φιδωτὸ ποτάμι στὴ μέση τοῦ κάμπου, καὶ γύρω τὰ δασωμένα βουνά. Τὸν ἔπιασε τὸ παράπονο καὶ ἀναστενάξε ..

Ὁ πασᾶς ποὺ παρατηροῦσε ἀπὸ κάμπουσα ὥρα τὴν ἀφηρημάδα τοῦ βοσκοῦ του, ἄκουσε τὸν ἀναστεναγμὸ καὶ τότε ρώτησε :

— Μωρὲ Ρωμιέ, τί ἔχεις κι' ἀναστενάξεις ;

— Τί νά'χω πασᾶ μου ; ἀπαντᾷ τὸ παλληκάρι. Συλλογιζομαι πὼς ἔλα αὐτὰ τὰ ὄρατα μέρη ἦταν δικὰ μας μιὰ φορὰ καὶ μᾶς τὰ πήρατε ἐσεῖς. Μὰ τὰ χαρτιὰ μας λένε πὼς ἄχρηθη καιρὸς ποὺ θὰ γίνουν πάλι δικὰ μας..

Θυμώνει ὁ πασᾶς μὲ τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ βοσκοῦ καὶ τοῦ λέει :

— Τί κάθουσαι μωρὲ καὶ φλυαρεῖς αὐτοῦ !

Καὶ ἀμέσως ἀρπάζει τὴν ξύλινη σούδλα, πού εἶχαν ψήσει τὸ ἀρνί, τὴ μπήγει στὴ γῆ, καὶ λέει τοῦ βοσκοῦ :

— Νά, τὸ δλέπεις αὐτὸ τὸ ξερὸ παλούκι ; Ἄν αὐτὸ βγάλη ποτὲς κλαριά, τότες νάχετε καὶ σεῖς οἱ Ρωμοὶ ἐλπίδα πὼς θὰ τὰ ξαναπάρετε αὐτὰ τὰ μέρη.

Ἡ σούδλα ἔμως ρίζωσε καὶ ὡς τὸ ἄλλο πρωὶ βλάστησε καὶ φούντωσε καὶ θέριεψε κ' ἔγινε ἀψηλὸ καὶ περήφανο κυπαρίσσι. Κ' ἐπειδὴ ὁ πασᾶς εἶχε χῶσει τὴ σούδλα στὴ γῆ ἀπὸ τὴ μύτη— ἀπὸ τὴν κορυφή — καὶ τὸ κυπαρίσσι ἔδγαλε τὰ κλαδιά του γερμένα πρὸς τὰ κάτω. Ἐγινε θηλυκὸ κυπαρίσσι.

56. Ο ΔΙΟΝΥΣΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΣΙ

Μιὰν φορὰν ὁ Διόνυσος, ὁ θεὸς τοῦ οἴνου, ἐταξίδευε γιὰ τὴ Νάξο. Στὸ δρόμο κουράσθηκε καὶ κάθησε νὰ ξεκουρασθῆ. Ἐκεῖ πού περιεργαζόταν τὰ γύρω βλέπει μπροστά του ἓνα φυτὸ πού τοῦ φάνηκε πολὺ ὠραῖο. Τοῦ ἤρθε ἡ ἰδέα νὰ τὸ πάρη μαζί του καὶ νὰ τὸ φυτέψῃ στὸν τόπο πού πήγαινε. Τὸ ξερρίζωσε λοιπὸν καὶ τὸ κουβαλοῦσε μαζί του. Ὁ ἥλιος ἔμως ἔκαιε καὶ ὁ Διόνυσος φοδῆθηκε μὴ ξεραθῆ τὸ φυτὸ. Ζητοῦσε τρόπο νὰ τὸ προφυλάξῃ. Βρίσκει ἓνα κόκκαλο πουλιοῦ καὶ κρύβει ἐκεῖ μέσα τὸ φυτὸ.

Στὸ δρόμο βλέπει πὼς τὸ φυτὸ μεγαλώνει καὶ πὼς βγαίνει ἀπὸ πάνω καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ κόκκαλο. Φο-

θεΐται πάλιν μὴ ξεραθῆ τὸ φυτὸ καὶ τὸ κρύβει μέσα σ' ἓνα κόκκαλο λεονταριοῦ πού τὸ βρῆκε στὸ δρόμο.

Σὲ λίγο βλέπει: πάλι πῶς τὸ φυτὸ ἄρχισε νὰ βγαίνει καὶ ἀπ' τὸ κόκκαλο τοῦ λεονταριοῦ. Τί νὰ κάμη; Ν' ἀφίση νὰ ξεραθῆ τὸ φυτό; Ψάχνοντας βρίσκει ἓνα κόκκαλο πάλι, μὰ πιὸ μεγάλο, μιὰ γαιῶδουροκοκκάλα. Δὲν χάνει καιρὸ καὶ χώνει ἐκεῖ μέσα τὸ φυτὸ μὲ τ' ἄλλα κόκκαλα μαζί, τὰ κόκκαλα τοῦ πουλιοῦ καὶ τοῦ λεονταριοῦ, κ' ἔτσι φθάνει στὴ Νάξο.

Ὅταν θέλησε νὰ φυτέψῃ τὸ φυτό, εἶδε πῶς οἱ ρίζες του ἦταν κολλημένες στὰ κόκκαλα! Γιὰ νὰ μὴ χαλάσῃ τὸ φυτὸ ἀναγκάσθηκε νὰ τὸ φυτέψῃ ἔτσι, ὅπως ἦταν, μαζί μὲ τὰ τρία κόκκαλα.

Τὸ φυτὸ ρίζωσε καὶ πράκοψε κ' ἔγινε ἀμπέλι κ' ἔκαμε σταφύλια. Ὁ Διόνυσος ἔφτιασε ἀπὸ τὰ σταφύλια κρασί καὶ τὸ ἔδωσε στοὺς ἀνθρώπους νὰ πιοῦν. Καὶ

περίεργο! Ἀπὸ τότε οἱ ἀνθρώποι σὰν τὸ πίνουν στὴν ἀρχὴ κελαηδοῦν σὰν πουλάκια, ὅταν πιοῦν λίγο πιὸ πολὺ γίνονται δυνατοὶ σὰν λεοντάρια, κ' ὅταν πιοῦν παρὰ πολὺ, γίνονται σὰν τὰ. . . γαιῶδουρία!

57. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΝΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ

Μιὰ φορά, σὲ πολὺ παλιὰ ἐποχὴ, οἱ Ἕλληνες εἶχαν καταστήσει πολὺ υπερήφανοι καὶ ἀσεβεῖς. Ἔβαλαν στὸ νοῦ του νὰ φθάσουν στὸν οὐρανὸ καὶ ἄρχισαν νὰ κτίζουν ἓνα πύργο πανύψηλο. Ὁ Θεὸς θύμωσε καὶ τοὺς λέει: «Ἔτσι εἶσθε σεῖς; ἔννοια σας. Ἐγὼ θὰ σᾶς

κάνω να μὴ βλέπετε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. "Ὅπου βρίσκει-
ται ὁ καθένας σας ἐκεῖ καὶ νὰ πεθάνῃ».

"Ὅταν ἔμαθαν τὴν ἀπόφασι τοῦ Θεοῦ οἱ Ἕλληνες,
ἄρχισαν νὰ ἐτοιμάζουσαν τὸν τάφο τους. Ὁ καθένας μο-
ναχὸς του ἔκτιζε τὸ μνήμα του καὶ ἔδανε μέσα ὅτι τοῦ
χρειαζόταν : τὸ πιάτο τοῦ, τὸ κανάτι του, τὸ λυχνάρι
του καὶ οὕτω καθεξῆς. Καὶ ἅμα τὰ ἐτοίμαζε ἔλαια, πη-
γαίνε μοναχὸς του καὶ ἔμπαινε μέσ' τὸ μνήμα του. Τότε,
λέγουσαν, πῶς βούτιζε ἓνα κουνούπι στ' αὐτὴ του καὶ πέ-
θαινε καὶ μέσα !

"Ἔτσι ἔπαθσαν μιὰ φορὰ οἱ Ἕλληνες καὶ γι' αὐτὸ
σήμερα ἀκόμα βρίσκουμε τὰ μνήματά τους ἀπὸ ράχη
σὲ ράχη καὶ μέσα σ' αὐτὰ κανάτια, λυχνάρια καὶ ἔλαια
τὰ χρειαζόμενα σ' ἓναν ἄνθρωπο !

58. Ο ΑΗΛΙΑΣ

Ὁ Ἀη-Λιάς ἦταν ναύτης. Ἐπαθε πολλὰ στὴ θά-
λασσα καὶ πολλές φορές κόντεψε νὰ πνιγῇ. Γι' αὐτὸ
βαρέθηκε τὰ ταξίδια, καὶ ἀπεφάσισε νὰ πάη νὰ κατοι-
κήσῃ σὲ μέρος, ποῦ νὰ μὴν ξέρουσαν τί εἶναι θάλασσα
καὶ τί εἶναι καράδι.

Βάνει τὸ λοιπὸν στὸν ὦμον τὸ κουπί του καὶ βγαίνει
στὴ στεριά : καὶ ὅποιον ἀπαντοῦσε τότε ρωτοῦσε τί εἶναι
αὐτὸ ποῦ βαστάει. Ὅσο τοῦλεγαν « κ ο υ π ἰ » τραβοῦσε
ψηλότερα. Ἔτσι ἔφθασε στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ.
Ρωτᾷ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ βρῆκε ἐκεῖ τί εἶναι αὐτὸ
ποῦ βαστοῦσε καὶ τοῦ λένε : « ξ ὕ λ ο ». Κατάλαβε λοι-
πὸν, πῶς αὐτοὶ δὲν εἶχαν ἰδῆ ποτέ τους κουπί, καὶ

ἔμεινε μαζί τους ἐκεῖ στὰ ψηλά. Γι' αὐτὸ τοῦ ἔχουν τὰ
ξωκλήσια στὶς κορφές τῶν βουνῶν.

59. Η ΔΕΚΟΧΤΟΥΡΑ

Ἦταν ἓνα ὄρφανὸ κορίτσι καὶ εἶχε κακὴ μητριά.

Μιά φορὰ ποὺ ζύμωσαν, τὴν ἔστειλε νὰ πάη τὰ
ψωμιὰ στὸ φούρνο. Ἦταν δέκα ὄχτῶ καρβέλια. Ὅταν
ψήθησαν καὶ τᾶφερε τὸ κορίτσι ἀπὸ τὸ φούρνο, ἡ μη-
τριά της τὴν ἀδικόβαλε πὼς ἔφαγε ἓνα καρβέλι, ὅτι
τάχα ἦταν δεκαεννιά καὶ ἔφερε μόνο δεκοχτῶ. Τὸ καη-
μένο τὸ κορίτσι ἔλεγε πὼς ἦταν τὰ ψωμιὰ δεκοχτῶ.
Ἐκείνη ἢ σκύλα τίποτα. Καὶ τῆς ἔκανε χίλια δυὸ
μαρτύρια γιὰ τὸ καρβέλι ποὺ ἔχασε τάχατες.

Τὸ κορίτσι ἀπὸ τὸ μεγάλο του κακὸ παρακαλέσθηκε
στὸ Θεὸ νὰ τὸ γλιτώσῃ, καὶ ὁ Θεὸς τόκαμε δεκο-
χτούρα. Γι' αὐτὸ κρᾶζει πάντα «δεκοχτῶ, δεκοχτῶ»,
ὅτι τάχα τὰ ψωμιὰ ἦταν δεκοχτῶ καὶ ὄχι δεκαεννιά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ

60. ΤΑ ΤΕΜΠΗ

Τὰ Τέμπη εἶναι μία ἀπὸ τίς ὠραιότερες τοπο-
θεσίαι τῆς γῆς. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο καὶ τὴν
Ὀσσα, τὰ δύο αὐτὰ πανύψηλα ὄρη τῆς Θεσσαλίας,
ὑπάρχει ἄνοιγμα στενὸ. Τὸ στενὸ αὐτὸ ἀδλακῶναι ὁ
Πηγεῖὸς ποταμός.

Ἦ ὁμορφιά καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ μέρους αὐτοῦ

είναι ἀπερίγραφτος. Ἄριστερά, καθὼς κατεβαίνει κενεὶς ἀπὸ τῆ Θεσσαλίας πρὸς τὴ θάλασσαν, ὑψώνεται μεγαλοπρεπέστατος ὡς τ' ἄστρα ὁ περίφημος σ' ὄλον τὸν κόσμον Ὁλυμπος, ἡ κατοικία τῶν Ἀρχαίων Θεῶν. Τὸ ὕψος καὶ ὁ ὄγκος του εἶναι καταπληκτικά! Ἐπάνω στοὺς πολλοὺς καὶ ἀπότομους βράχους του—βράχους ποὺ τοὺς ἔχουν ἀυλακώσει ἀμέτρητα ἀστροπελέκια,— ἔχουν στήσει τίς φωλιές των οἱ ἀετοί, οἱ ὁποῖοι πολλές φορές φαίνονται νὰ φτερουγίζουν ὑψηλά στὸ ἀπέραντο ἐκεῖνο χάος, ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν ἔδοιπόρων.

Δεξιὰ ὑψώνεται ἡ Ὀσσα, ὑψηλὴ καὶ αὐτὴ ὡς τὰ ἄστρα, ἀλλὰ πιὸ ἡμερῆ—σκεπασμένη ἀπὸ δένδρα.

Ἐνάντησιν οὖν πρὸς τὰ δύο αὐτὰ θεώματα ἕρη ἀπλώνεται ἕνας στενωτάτος χώρος καὶ στὸ μέσον τοῦ χώρου αὐτοῦ τρέχει ἡσυχὸς καὶ μεγαλοπρεπὴς ὁ Πηνειὸς ποταμός. Ἄριστερά καὶ δεξιὰ παντοῦ δένδρα ὑψηλά καὶ πυκνόφυλλα. Ὁ κισσὸς πυκνότητος καὶ θαλερώτατος τυλίγεται γύρω ἀπὸ τοὺς κορμούς καὶ τὰ κλαδιά τῶν δένδρων, ἀπὸ τῆ ρίζα ὡς τὴν πιὸ ὑψηλὴ κορυφή τους. Καὶ τὰ δένδρα φαίνονται καταπράσινα. Οἱ βράχοι εἶναι σκεπασμένοι μὲ χόρτα πυκνότατα. Πέτρα καὶ χῶμα πουθενὰ δὲ φαίνεται. Τὸ μάτι τοῦ ἔδοιπόρου δὲ βλέπει παρὰ ὄγκους καταπράσινους παμμέγιστους. Θέαμα θαυμάσιον καὶ πολὺ θελκτικόν.

Στὶς ροζοβουινὲς πρασινίζουν δένδρα ζωηρὰ καὶ σκιάδες ἀπειρὲς πολὺ εὐχάριστες γιὰ τοὺς ταξιδιωτὰς μέσα στοὺς καλοκαιρινούς μῆνες. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ πηγὲς ἀναρίθμητες ἀναβλύζουν καὶ τὰ γάργαρα καὶ ἄροσερά νερά τους κελαρύζουν σὲ ρυάκια εὐθυρὰ ἀνάμεσα ἀπὸ

πυκνά δένδρα ἢ κάτω ἀπὸ ἀνθοστόλιστη καὶ παχύτατη χλόη.

Οἱ κέρδικες, οἱ κότσυφοι, τ' ἀηθόνια κι ὄλο τὸ χαριέστατο γένος τῶν ὄδικῶν πουλιῶν, ἀπὸ τὴν αὐγὴ ὡς τὴν προχωρημένη νύκτα κατὰ χιλιάδες καὶ μυριάδες τραγουδοῦν ἐπάνω στὰ δέντρα καὶ ἀμιλλῶνται πρὸ νὰ κελαηδήσῃ γλυκύτερα ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Ἄργα-ἄργα καὶ ἀπαλά-ἀπαλά σὰ λάδι κυλᾷ τὰ νερά του ἀνάμεσα ἀπο τὰ ὀνειρευμένα αὐτὰ Τέμπη ὁ βαθουλὸς Πηνειός. Παχύτατη εἶναι ἢ σικιά ποὺ ρίχνουν ἐπάνω εἰς τὰ νερά του τὰ θεώρατα καὶ πυκνόφυλλα δένδρα. Οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου ποτὲ δὲν κατορθώνουν νὰ διαπεράσουν τὸ πυκνὸ φύλλωμά τους.

Αὐτὰ εἶναι σὲ θαμπή εἰκόνα τ' ἀθάνατα, τὰ μαγευτικά καὶ ὀνειρώδη Τέμπη τῆς Θεσσαλίας. Γλῶσσα ἀνθρώπινη δὲν ἔμπορεῖ νὰ περιγράψῃ κατ' ἀλήθειαν τὴν ἀσύγκριτη ὁμορφιὰ καὶ τὸ μεγαλεῖον τους· πρέπει νὰ τὰ ἴδῃ—νὰ τ' ἀπολαύσῃ τὸ μάτι καὶ νὰ τὰ νοιώσῃ ἢ ψυχῇ ἐπὶ τόπου.

61. Η ΘΥΕΛΛΑ

ΣΗΜ. — Μιὰ ὀμάδα ἀπὸ παιδιὰ βρίσκονται στὴν ἐξοχή. Παραθερίζουν—κοντὰ σ' ἓνα δάσος—στὸ σπίτι ἐνὸς λοτόμου. Πολλὰ τὰ ἔκτακτα τοὺς συμβαίνουν ἐκεῖ ἐπάνω στὸ βουνό. Μιὰ μέρα τοὺς ἀπασχόλησε πολὺ μιὰ τρομερὴ θύελλα.

. . . Ἐδῶ καὶ λίγη ὥρα εἶνε βαριά κουφόβραση.
Ἐξαφνα συννέφιασε. Τὴν ὥρα ποὺ εἶχαν τελειώσει

τὸ φαγητό, τὰ παιδιά ἔνωσαν στὸν ἀέρα μιὰ παράξενη μυρουδιά. Ἔρχεται θύελλα!

Γύρισαν καὶ κοίταξαν μακριά· τὰ πέρα βουνά εἶχαν χαθῆ.

Ὁμίχλη, σὰ χειροπιαστὸ μαλλί, εἶχε σταθῆ ἀνάμεσα τ' οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Ἡ θύελλα νόμιζες πὼς συλλογιζόταν ποῦ νὰ ὀρμήσῃ.

Γιὰ μιὰ στιγμή τράβηξε κατὰ τὸν κάμπο, ἔπειτα ἄλλαξε δρόμο καὶ γύρισε πίσω κατὰ τὸ βουνό.

Τὰ δένδρα ἀνατρίχιασαν, ἔσκυφαν καὶ κάτι εἶπαν τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο.

Ἄστραψε. Πέντε χρυσῆς ὀχιές στριφογύρισαν, μὲ τὴν οὐρὰ σιῆ γῆ καὶ τὴν κεφαλὴ στὸν οὐρανό.

Ὁ ἀέρας κρύωσε ἑξαφνα. Μεγάλο βουητὸ ἀκούσθηκε. Ὁσοποῦ νὰ τρέξουν μέσα στὸ σπίτι, ἡ θύελλα ἔφθασε, κ' ἤθελε νὰ μπῆ.

Ἐσπρωχναν ἀπὸ μέσα τὰ παιδιά τὴν πόρτα, ἔσπρωχνε αὐτὴ ἀπέξω. Χρειάσθηκε νὰ βάλουν ὄλα μαζί τὴ δύναμί τους γιὰ νὰ κλείσουν καὶ νὰ συρτώσουν.

Ἡ θύελλα τότε πῆγε ἀπὸ τὰ παράθυρα. Τὰ ἔσπασε καὶ τὰ δυό, τὰ πέταξε κάτω στὸ πάτωμα, κ' ἔχυνε μέσα σωροὺς νερό.

Ἀπὸ τὰ σπασμένα παράθυρα φάνηκε ἔξω χαλασμός. Νερὸ καὶ χαλάζι στριφογύριζε καὶ χόρευε. Ἦταν σὰν νὰ κυλοῦν βαρέλια γυάλινα. Ἐσπαζαν αὐτὰ καὶ κυλοῦσαν ἀπάνω τους ἄλλα, καὶ στὰ συντρίμματά τους ἄλλα.

Ἄκουες σὰν τρελλὸ κρότο γυαλιῶν καὶ καρφιῶν.

Τὰ παιδιά, πού τὰ κυνηγοῦσε τὸ νερό ἀπὸ τὰ παράθυρα, πήγαιναν στίς γωνιές γιὰ νὰ φυλαχθοῦν. Μὰ ἤθελαν καὶ νὰ βλέπουν. Ἦταν γεμάτα φόβο καὶ θαυμασμό!

Ἡ θύελλα, ἀφοῦ πέρασε ἀπὸ ἐκεῖ, ἔστρεψε πέρα στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ βουνοῦ. Ἐτρεχε μυριάδες μέτρα τὸ λεπτό.

Ἐκοψε δένδρα στὴ μέση σὰ σπαθί, ξερρίζωσε ἄλλα· μεγάλοι κορμοὶ ἔπεσαν κάτω, ἄλλοι ἔμειναν ὀρθοί, χωρὶς κλαρὶ καὶ φύλλο.

Ἐνα μικρὸ πεῦκο, πού τὸ ἔβλεπαν νὰ παλεύη μὲ τὴ θύελλα, τώρα τὸ βλέπουν πάλι ὀρθὸ καὶ λυγρό.

Σὲ λίγα λεπτά τῆς ὥρας ἡ θύελλα ἦταν μακριά. Μόλις φαινόταν πέρα σὰν ἀχνός.

Τότε ξανάγιγε γαλήνη. Φύλλο δὲν ἐσάλεψε. Τὰ δένδρα στάθηκαν σὲ προσευχή!

62. Η ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Α'

Ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ πολυμήχανος βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, ἐπῆρε καὶ αὐτὸς μέρος, καθὼς ξεύρετε, στὴν μεγάλη ἐκστρατεία τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῆς Τροίας, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸ βασιλεῖα τῶν Μυκηνῶν. Ἀφορμὴ τῆς ἐκστρατείας ἦταν ἡ ἄρπαγὴ τῆς βασίλισσας τῆς Σπάρτης Ἑλένης ἀπὸ τὸ βασιλόπουλο τῆς Τροίας τὸν Πάρι.

Ἡ ἔθνικὴ φιλοτιμία δὲν ἤμποροῦσε ν' ἀνεχθῆ μιὰ τέτοια μεγάλη προσβολή, καὶ μάλιστα ἀπὸ Ἀσιάτη ἡγεμόνα καὶ ξεσηκώθηκεν εὐθὺς ἡ Ἑλλάδα πανστρατιᾶ νὰ ξεπλύνῃ τὴν προσβολή καὶ νὰ τιμωρήσῃ τὸν Πρίαμο καὶ τοὺς ὑπηκόους του, ποὺ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐπανορθώσουν τὸ ἀδίκημα, νὰ δεχθοῦν τὴ συμβιβαστικὴ λύση — ν' ἀποδώσουν ὀπίσω τὴν Ἑλένη.

Ὁ πόλεμος αὐτὸς βάσταξε δέκα ὀλόκληρα χρόνια, καὶ στὸ τέλος κυριεύθηκε ἡ Τροία μὲ μιὰ πανουργία τοῦ Ὀδυσσεύα, χάρις σ' ἓνα τεράστιο ξύλινο ἄλογο — τὸν Δαῦρειον ἵππον — ποὺ στὴν κοιλία του ἦταν κρυμμένοι πολλοὶ πολεμιστὲς καὶ χάρις στὴν ἀνοησία τῶν Τρώων, ποὺ κήρηνισαν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως διὰ νὰ μπάσουν μέσα τὸ θαυμαστὸ δῶρο - τάχα - τῶν Ἑλλήνων.

Ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες κατὰστρεψαν ἐκ θεμελίων τὴν Τροία καὶ ἀφάνισαν τοὺς κατοίκους της, ἐπῆραν ὀπίσω τὴν Ἑλένη καὶ γύρισαν στὴν Ἑλλάδα. Ἔτσι κι' ὁ Ὀδυσσεὺς μπῆκε στὰ καράβια του μὲ τοὺς συντρόφους του καὶ ξεκίνησε γιὰ τὴν Ἰθάκη. Ταλαιπωρήθηκε ἔμως δέκα ἄλλα χρόνια μέσα στὴ θάλασσα καὶ σὲ διάφορα νησιά, κ' ἔχασε ὅλους τοὺς συντρόφους του ὡς ποὺ νὰ φθάσῃ στὴν πολυπόθητὴ πατρίδα του, ἔπου ἡ πιστὴ του σύζυγος, ἡ Πηνελόπη, βασανιζόταν στὸν ἀργαλειό, ὑφαίνοντας καὶ ξεὑφαίνοντας, γιὰ νὰ ξεγελάσῃ τοὺς μνηστῆρές της. Ἡ τελευταία του περιπέτεια ἦταν τρομερὴ. Πλησίαζε πιά στὴν Ἰθάκη κ' ἔπαθε φοβερὸ ναυάγιο κοντὰ στὰ νησὶ τῶν Φαιάκων.

B'

Τελευταία ὁ Ὀδυσσεὺς ἦταν αἰχμάλωτος στὸ νησί τῆς Καλυψῶς. Εἶδε κι' ἔπαθε νὰ γλιτώσῃ ἀπὸ τὰ χέρια τῆς. Ἐφτιασε μιὰ πρόχειρη καὶ μικροσκοπικὴ σχεδιά καὶ ἔπλεε κατάμονος στὴ μεγάλη θάλασσα — τὸ Ἴόνιον πέλαγος — ἐλπίζοντας πὼς θὰ φθάσῃ αὐτὴν τὴν φορὰ στὴν Ἰθάκῃ. Κακὴ του ὅμως τύχη τὸν εἶδε πάλιν ὁ θεὸς Ποσειδῶν, ποὺ ἦταν θυμωμένος ἐναντίον του ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ εἶχε τυφλώσει ὁ Ὀδυσσεὺς τὸ μονόφθαλμο γυιό του Κύκλωπα Πολύφημο. Μαζεύει λοιπὸν ὁ σκληρὸς θεὸς τὰ μαῦρα σύννεφα, βουτᾶ μὲ ὄρμῃ τὴν τριαινὰ του στὴ θάλασσα, ταραΐζει μὲ δύναμι τ' ἄρμυρὰ νερά, ἐξαπολᾶ ὄλους τοὺς ἀνέμους καὶ τίς καταγιγίδες, σκεπάζει ξηρὰ καὶ θάλασσα μὲ μαύρη καταχνιά καὶ περιχᾶ στὴ γῆ πίσσα τὸ σκοτάδι.

Ὅλοι οἱ ἀνεμοί, ὁ Εὐρὸς, ὁ Νοτιᾶς, ὁ σφοδρὸς Ζέφυρος, κι ὁ ὄρμητικὸς Βοριᾶς χυμοῦν ὄλοι μαζὶ πάνω στὴ θάλασσα καὶ τὴν ταραΐζουν ὡς τὸν βυθό. Τὰ κύματα κοντεύουν νὰ φθάσουν ὡς τᾶστρα. Τετέλεσται! Ἐνα μεγάλο ἀφρισμένο κύμα κυλᾶ μὲ μανία ἐπάνω στὴ σχεδιά τοῦ Ὀδυσσεῆ καὶ τὴν τραντάζει. Τὸ τιμόνι φεύγει ἀπὸ τὰ χέρια του, τὸ κατάρτι σπᾶ καὶ ὁ δύστυχος ἐκσφενδονίζεται μακρυὰ, μέσα στὰ μανιωμένα κύματα. Ὡρες παλαίει μὲ τὸ θάνατο κάτω ἀπὸ τὰ νερά... Κατορθῶναι ὅμως νὰ ξαναφανῇ στὴν ἐπιφάνεια. Φτεῖ ἀπὸ τὸ στόμα του τὴν πικρὴ θάλασσα, κολυμπᾶ ἀπεγνωσμένα, παλαίει μὲ τᾶγρια τὰ κύματα, φθάνει στὴ σχεδιά του, κάθεται ἐπάνω τῆς καὶ ἀπελπισμένος περιμένει τὸ χάρο... τὰ κύματα εἶναι βουνὰ κ' ἡ σχε-

δία χοροπηδᾶ ἐπάνω τους σάν καρυδότσουφλο, κλω-
τσοσκούφι τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων.

Καριά ἐλπίδα σωτηρίας! Ὁ Ποσειδῶν εἶναι ἀκόμα
θυμωμένος. Δὲ θέλει νὰ γλιτώσῃ ὁ Ὀδυσσεὺς! Ἄλλο
λοιπὸν κύμα, πιὸ μεγάλο, πιὸ φοβερό, τὸν τινάζει γιὰ
δεύτερη φορὰ μέσα στὴ λυσσασιμένη θάλασσα. Ἡ σχε-
δία χωρίζεται σὲ κομάτια, ποὺ σκόρπουνε μέσα στ' ἀ-
φρισμένα νερά! Ὀδυσσεὺς προφθαίνει καὶ πιάνεται ἀπὸ
ἐν ἀπ' αὐτά, ἀνεβαίνει ἐπάνω του, γδύνεται, πέφτει
πρὸς μὲτα στὴ θάλασσα, ἀπλώνει τὰ χέρια του καὶ
ἀρχίζει νὰ κολυμπᾷ . . . Δυὸ μέρες καὶ δυὸ νύχτες
ἀγωνίζεται μὲ τὰ κύματα. Γιὰ μιὰ στιγμή βρίσκεται
ὕψηλά — πολὺ ὕψηλά, στὴν κορυφὴ ἑνὸς μεγάλου κύ-
ματος καί, ὦ χαρά! ξανοίγει ἀπὸ μακριὰ τὸ μορφο νη-
σι τῶν Φαιάκων. Γλυκεῖα ἐλπίδα γεμίζει τὴν ψυχὴ
του. Βάζει δύναμι καὶ κολυμπᾷ πιὸ ζωηρά, προσπα-
θώντας νὰ φθάσῃ στὴν ξηρά.

Ἄλλὰ δὲν ἔχουν σωθῆ ἀκόμα οἱ ἁμαρτίες τοῦ ναυα-
γοῦ, οὔτε ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἔχει μετριασθῆ. Ἐνα
κύμα τεράστιο ὄρμα μὲ μουγκρητὸ καὶ σπᾶ μὲ βοή
ὕποκωφῃ ἐπάνω στοὺς βράχους τῆς ἀκτῆς. Τώρα χά-
θηκε ἡ ὠραία ὀπτασία. Οὔτε λιμάνι—οὔτε γιालός.
Παντοῦ στὴν ἀκτὴ ἀπότομα ἀκρωτήρια ἀπόκρημνα
βράχοι, δολεροὶ ὕφαλοι καὶ ἀφρός, ἀτέλειωτος ἀφρός...
Ὁ Ὀδυσσεὺς ἄγρυπνος, γυμνός, νηστικός, κουρασμένος
—κατασκοτωμένος κατορθώνει καὶ συλλογιέται . . .
Στὴν ἀκτὴ βράχοι ἀπότομοι καὶ μυτεροὶ! Ἡ θάλασσα
ἄβυσσος! Ἄν τὸ κύμα τὸν τινάξῃ πάνω στοὺς βράχους
—πάει χάθηκε! Ἄν κολυμπήσῃ στ' ανοιχτά, γιὰ ν
ἀποφύγῃ τοὺς βράχους, φοβᾶται μὴν ἢ θύελλα τὸν

παρασύρη πάλι στο πέλαγος, μακριά από τή ξηρά.
"Έχει φόβο εκεί και από τὰ θαλάσσια τέρατα — τὰ
μεγάλα ψάρια ! "Ω ! πόσο μεγάλος ὁ θυμός σου ἀδυ-
σώπητε Θεέ !

... Αὐτὰ συλλογιέται ὁ Ὀδυσσεὺς και ἀναστενάζει
. . . Μὰ ἔξαφνα αἰσθάνεται ἓνα τράνταγμα δυνατό και
βρίσκεται κολλημένος ἐπάνω σὲ τραχειῆς πέτρες.
Ἄπλώνει τὰ χέρια του και προφθαίνει νὰ πιασθῆ ἀπὸ
τοὺς βράχους πρὶν τὸν παρασύρη τὸ κῦμα. Πῶς δὲ γέ-
νηκε κομμάτια ὁ κακότυχος ! Δεύτερο ὅμως κῦμα τὸν
ἄρπάζει και τὸν ἐκσπενδονίζει πάλιν ὀπίσω στ' ἀνοιχτά.
Ἐὐ Ὀδυσσεὺς ἀρχίζει πάλι τὸ μαρτύριο . . . κολυμπᾷ
ἀπελπισμένα, λοξοδρομώντας δεξιὰ - ἀριστερὰ γιὰ ν'
ἀποφύγη τῆ φορὰ τῶν κυμάτων και τέλος μετὰ πολλὰ
κατορθῶναι και πλησιάζει σὲ μέρος ἤσυχο - σὲ ρηχὰ
νερά - σὲ ἀμμουδιά, ἐκεῖ πού κάποιο ποταμάκι χύνει
τὰ νερά του στῆ θάλασσα. Σηκώθηκε ὁ δύσμοιρος.
Βγαίνει στῆ ξηρά και ξαπλώνεται ἀναίσθητος μέσα σὲ
χαμόκλαδα πού βρέθηκαν ἐκεῖ κοντὰ και βυθίζεται
σὲ ὕπνο . . .

Ἡ καλὴ του τύχη τὸν εἶχε ρίξει στῆ φιλόξενη
χώρα τῶν Φαιάκων.

Χάρις στῆ γνωριμία πού ἔκαμε ἐκεῖ τυχαῖα μὲ τὴν
βασιλοπούλα Ναυσικᾶ, σὲ λίγες μέρες ἔφθανε ὁ πολυ-
παθής—ὕστερα ἀπὸ ἀπουσία 20 χρονῶν—στὴν πολυ-
πόθητη πατρίδα του, τὴν ἀγαπημένη του Ἰθάκη.

63. ΕΙΜΑΙ ΕΡΥΘΡΟΣ ΤΑΥΡΙΤΗΣ

Ἐκ τὸν καιρὸ πού γένηκα μέλος τοῦ Ε. Σ. Ν. κατάλαβα πόσο σπουδαῖο πρᾶγμα εἶναι ἡ ὕ γ ε ί α μου καὶ πὼς ἔχω μεγάλη εὐθύνη νὰ φροντίζω γι'αυτήν.

Προσπαθῶ λοιπὸν νὰ βγάλω ὅλες τὶς ἀνθυγεινές καὶ κακὲς συνήθειες πού ἔχω καὶ νὰ κυβερνῶ μονάρχως μου τὸν ἑαυτό μου στὸ καλὸ.

Γυρεύω νὰ δυναμῶνῶ τὸ σῶμά μου μὲ τὸν καθαρὸ ἀέρα, τὸν ἥλιο, τὰ λουτρά, τὶς ἐκδρομές, τὰ παιχνίδια, τὴ γυμναστική, τὴ θρεπτικὴ τροφή καὶ τὸν κανονικὸ τὸν ὕπνο. Ἔτσι τὸ σῶμά μου θάναί γερὸ καὶ δὲ θά σκοτίζη τὸ μυαλό μου. Θᾶμαι πιδὸ χαρούμενος καὶ πιδὸ ἐλεύθερος νὰ θέλω καὶ νὰ μπορῶ νὰ κάμω τὸ καλὸ.

Μ' ἔρέσει ἡ δουλειά, μὲ τρέφει καὶ μοῦ δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ καταλαβαίνω τὴ ζωὴ μου, τὴ δύναμι καὶ τὶς ἀδυναμίες μου.

Θέλω νὰ δείξω καὶ στοὺς ἄλλους τὴν ἱκανότητά μου, νὰ μάθω ὅμως καὶ τὴ δική τους καὶ νὰ διδαχθῶ.

Θέλω νὰ συναναστρέφωμαι καὶ νὰ δουλεύω μὲ τοὺς ἄλλους, νὰ τοὺς βοηθῶ καὶ νὰ μὲ βοηθοῦν : στὸ σπίτι μας, στὸ σχολεῖό μας καὶ στὴν ἄλλη κοινωνία.

Θέλω νὰ δουλέψω καὶ γιὰ τὸ γενικὸ καλὸ πού εἶναι καὶ καλὸ δικό μου.

Θέλω νὰ ἔχω φίλους καὶ νὰ μὲ ἀγαποῦν εὐκρινά, μὰ κ' ἐγὼ νὰ τοὺς δίνω τὴ φιλία καὶ τὴν ἀγάπη μου.

Ἀγαπῶ τοὺς γονεῖς μου, τὰ ἀδέρφια μου, τοὺς φίλους μου, τὴν πατρίδα μου, μὰ θέλω νὰ δώσω τὴν ἀγάπη μου καὶ στοὺς ξένους ἐκείνους πού θέλουν τὸ καλὸ μας καὶ δουλεύουν γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητος.

Τ Ε Λ Ο Σ

Πετρᾶ, Ποιήματα καὶ πεζά

8

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ

Σελ.
3

Α΄ ΓΙΑ ΜΙΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ

1. Πώς ήθελα	Α. Πάλλη	9
2. Κοριτσάκι και Γατάκι	Ι. Λαΐου	10
3. Ο Στρατάρχης	Γ. Σουρῆ	11
4. Τὸ Βατράχι	Ι. Λαΐου	12
5. Τὰ τρία μυρμήγκια	Γιάν. Περγιαλίτη	13
6. Πεταλούδα κι' ἀράχνη	»	14
7. Ο Χορὸς τῆς χελώνας	Ι. Πολέμη	15
8. Ο ψευτογιατρός	—	16
9. Ο ποντικός	Δημοτικό	16
10. Ο γέρος και τὰ τριανταφυλάκια	Δαϊνὸ	17
11. Ο ποντικός με τὸ φιδίλι	»	17

Β΄ ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ

12. Ἡ σοφία τοῦ Δημιουργοῦ	Θ. Προδρόμου	21
13. Βοσκὸς και βοσκοπούλα	Ν. Ί. Χατζιδάκη	22
14. Ο Γκιόνης	Γ. Δροσίνη	22
15. Ο Τζίντζικας κι' ὁ Γρύλλος	Α. Λασκαράτου	23
16. Οἱ δύο γαῖδαροι	Α. Καμπουρογλου	24
17. Ἀλεποῦ καλόγρια	—	25
18. Ποντικός και Λιοντάρι	Ν. Ίγγλέση	26
19. Τ' ἀδέρφια και τὰ κλαδιά	—	27
20. Ο περήφανος καπνὸς	Ι. Πολέμη	28

		σελ.
21. Τὶ θὰ γίνω σὰ μεγαλώσω	<i>Στ. Δούπα</i>	29
22. Ὁ Χριστὸς καὶ τὸ παιδάκι	<i>Ἄ. Παράσχου</i>	30
23. Μεταμορφώσεις	<i>Γ. Βιζυηνοῦ</i>	33
24. Χωρικός καὶ ἄλεπού	<i>Κριλῶφ-Ἀξιῶτη</i>	35
25. Οἱ τρεῖς φίλοι	<i>Ἄ. Παράσχου</i>	37
26. Τιμὴ, φωτιά καὶ νερό	<i>Ἰ Βηλαρᾶ</i>	38
27. Γέρος καὶ θάνατος	» »	39
28. Μονόλογος Σωκράτη	<i>Γ. Τερτσίτη</i>	40
29. Γιγαντομαχία	<i>Κ. Παλαμᾶ</i>	43

Γ' ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑ

30. Χῶμα Ἑλληνικό	<i>Γ. Ἀροσίνη</i>	49
31. Μάνα	<i>Γ. Μαρκουᾶ</i>	50
32. Ἡ κόρη μὲ τὰ ὄραία μαλλιά	<i>Σ. Σκίπη</i>	50
33. Ὁ μικρὸς ἀνθοπώλης	<i>Ἄ. Μαζαράκη</i>	52
34. Ἡ λαφίνα	<i>Δημοτικό</i>	53
35. Τό βαρέλι μὲ τὸ μπαρούτι	<i>Ἄ. Παράσχου</i>	54
36. Ὁ θάνατος τοῦ Διάκου	<i>Δημοτικό</i>	57
37. Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ	» »	59
38. Ὁ χάρος καὶ ὁ λεβέντης	» »	60
39. Οἱ Ἀκρίτες	» »	61
40. Ὁ Σαμουήλ	<i>Ἄ. Βαλαωρίτου</i>	63
41. Τῶν Κολοκοτρωναίων	<i>Δημοτικό</i>	66
42. Ἡ Ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας]	<i>ΑἰΣΥΛΟΥ μεταφρ. Ἄ. Καμπάνη</i>	67
43. Τὸ Μπαλουκλί (τὰ ψάρια τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς)	<i>Γ. Βιζυηνοῦ</i>	69
44. Ὁ Ἑθνικός Ὕμνος	<i>Δ. Σολωμοῦ</i>	70

Δ' ΠΕΖΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

45. Ὁ Δάσκαλος στὰ χρόνια [τῆς Σκλαβιάς	<i>Διασκευῆ ἐκ τῶν τοῦ Γ. Ἀροσίνη</i>	77
--	---	----

		σελ.
46. Ἡ Σουλιωτοπούλα	ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Γ. Βλαχογιάνη	79
47. Σουλιώτης καὶ Σουλιώτισσα	» »	81
48. Ὁ Κολοκοτρώνης	Διασκευὴ ἐκ τῶν τοῦ	
49. Ὁ Διακός στὸ γεφύρι τῆς [Ἰλαμάνας	Γ. Δροσίνη	83
50. Ὁ Ἀνδροῦτσος στὸ χάνι [τῆς Γραβιάς	» »	85
51. Ὁ Ἄρης τοῦ Τσαμαδοῦ μπρὸς [στὸ στόλο τοῦ Ἰμπεραῖμη στὸ Ναυαρίνο	» »	90
52. Τὸ Μεσολλόγγι στὶς παραμονές τῆς ἐξόδου]	» »	92
53. Ἡ ἔξοδος	ἐκ τῆς συλλογῆς Ἰ. Βλαχογιάνη	94
54. Ἡ αἰώνια Ἑλληνικὴ Φυλὴ— ἢ Μικρασιατικὴ Ἑλλάδα] Ἀπὸ τὶς Ἐθνικὲς παραδόσεις	Κ. Μισσηλίδη	96
55. Τὸ κυπαρίσι τοῦ Μυστρά	(κατὰ Ν. Πολίτην)	100
56. Ὁ Διόνυσος καὶ τὸ κρασί	» »	101
57. Οἱ Ἕλληνες καὶ τὰ μῆματά τους	» »	102
58. Ὁ Ἄη-Λιάς	» »	103
59. Ἡ Δεκοχτούρα	» »	104
60. Τὰ Τέμπη	Διασκευὴ—Αἰλιανοῦ	104
61. Ἡ θύελλα	Ποικίλη Ἱστορία Γ'. 1.	
62. Ἡ τρικυμία	Ἀπ' τὰ «Ψηλὰ Βουνὰ»	106
	διασκευὴ—Ὁμήρου	108
	[Ὁδύσσεια	
	Ε 291—451, Μ 396	
63. Εἶμαι Ἐρυθροσταυρῆτης	Περιοδικό Ε.Σ.Ν.	113

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΖΗΚΑΚΗ

ΠΑΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΪΜ-ΕΊ'Μ	Ἡ Χαρά τῶν Παιδιῶν	Δρχ. 20.—
ΒΕΡΝ	Τὸ κυνῆγι τοῦ ἀερολίθου	> 25.—
ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ Β.	Παραμύθια Ἐντερσεν	> 17.—
ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ	Ρωσικὰ παραμύθια καὶ ἱστορίες	> 17.50
ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ Γ.	Εἰκονογραφημένο Ἀλφαβητᾶριο	> 25.—
>	Ἡ καλὴ μητερούλα	> 25.—
>	Τὸ ἀρχοντόπουλο	> 15.—
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΣ.	Ἀπὸ παντοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς	> 10.—
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ	Χᾶνος καὶ ἄλλα πεζὰ	> 12.50
> -ΧΑΡΗ	Διάλογοι καὶ ποιήματα γὰ παι- διά	> 15.—
ΧΑΡΗ	Παιδικοὶ διάλογοι	> 15.—

ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΝ ΗΛ.	Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λο- γοτεχνίας Α' τόμος	> 80.—
> >	Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λο- γοτεχνίας Β' τόμ. (1 τεῦχος)	> 50.—
ΒΥΧΝΕΡ	Δύναμις καὶ Ὑλὴ	> 35.—
ΓΚΑΙΤΕ	Ἐγμοντ	> 25.—
ΚΑΜΠΑΝΗ	Καλλιγᾶς καὶ Ζαμπέλιος	> 5.—
ΚΑΡΑΧΡΙΣΤΟΥ	Χαρακτὴρ καὶ Σχολεῖον	> 20.—
>	Κοινωνικὴ καὶ πρακτικὴ μόρφω- σις	> 15.—
ΚΟΥΚΟΥΛΕ	Ἐκ τοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν	> 10.—
ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ	Τὸ Ἑλλ. Διήγημα. Ὁ Α. Ραγ- βῆς	> 5.—
ΛΟΥΒΑΡΙ	Νίτσε ὁ προφήτης νέας θρησκείας	> 10.—
>	Ἡ θρησκεία τοῦ Βάγνερ	> 10.—
>	Ἀπὸ τὴν χώραν τῶν χιλιῶν λιμνῶν	> 10.—
ΝΤΕΣΑΡΜ	Μυθολογία Ἀρχαίας Ἑλλάδος	> 175.—
ΣΚΟΚΟΥ	Νεοελλ. Ἀνθολογία (2 τόμοι)	> 80.—
ΦΑΙΚΕ	Σύντομος ἱστορία τῆς φιλοσοφίας	> 45.—

Τιμᾶται Δρχ. 15.—